

מאמר מבואר

באתי לגני ה'תשי"א

| מהדורה חדשה ומתוקנת |

מהדורת יובל השישים
תשי"א - תשע"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מפתח כללי

3.....	פתח דבר
5.....	מבוא
12.....	תוכן המאמר
14.....	פתח דבר להוצאה הראשונה דהמאמר
25.....	מאמר מבואר
83.....	מילואים

מערכת "מאמר מבואר":

עורך: אסף חנוך פרומר

חברי המערכת: הרב אורי למברג, הרב שניאור זלמן העכט

יוצא לאור ע"י: איגוד תלמידי הישיבות

ישיבת תורת"ל המרכזית, בית משיח – 770

770 Eastren Parkway Brooklyn NY

Tel/Fax: 718-773-4939

פתח דבר

בעומדנו "שלושים יום קודם" יום הגדול והקדוש יו"ד-י"א שבט, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, וששים ואחת שנה* לנשיאות הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

– הננו בזה להוציא לאור, **בהוצאה חדשה ומתוקנת****, את חוברת "מאמר מבואר", על מאמר "באתי לגני – תשי"א". מאמר זה נאמר ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בהתועדות מוצאי יו"ד שבט תשי"א – בה קיבל על עצמו באופן רשמי את כתר הנשיאות, ובו קבע וגילה את עבודת "דור השביעי", להמשיך עיקר השכינה בתחתונים.

במבוא באה סקירה מפורטת אודות המאמר וזמן אמירתו. וכן, על אופן עריכת הביאור וההוספות שבמהדורה החדשה.

תודתינו נתונה לכל העוזרים והמסייעים בעריכה – הן בהשגת החומר הדרוש, והן בהגהה ובהערות מחכימות. יבואו כולם על הברכה.

הוצאה חדשה זו – באה בהתאם לדרישת קהל הלומדים, אשר קיבל בחיבה רבה את חוברות "מאמר מבואר" שהופיעו עד כה. בהתאם להערות שקיבלנו, אף שינינו את פורמט החוברת, למען ירוץ בו הקורא. בקשתינו מכל הלומדים והמעיינים, להמשיך ולשלוח את הערותיהם והארותיהם, על מנת שנוכל לשפר ולתקן בעז"ה בחוברות ובהוצאות הבאות, וזכות הרבים תלוי בהם.

ויהי רצון, אשר בזכות לימוד תורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, נזכה לשמוע את עיקר ושלמות הגילוי דתורה חדשה מאתי תצא – בהתגלותו לעיני כל, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, תיכף ומיד ממש, נאו.

איגוד תלמידי הישיבות

מערכת "מאמר מבואר"

שע"י ישיבת תות"ל המרכזית – 770

(* בנוגע למספר ששים ואחת – להעיר מהמבואר בעניין מצה שהוציאו ממצרים אכלו ממנה "ששים ואחת סעודות" (בשלח טז, א. ובפרש"י). ראה בארוכה שיחת ש"פ אמור תשמ"ב ס"א, סל"ב ואילך.

(** הוצאה הראשונה – בשנת תשס"ה, כחוברת חמישית בסדרה.

מבוא

המאמר הראשון – "עבודתן מחנכתן"

בשיחת שבת פרשת וירא כ"ף מרחשוון תשמ"ג, דן כ"ק אדמו"ר מה"מ אודות זמן תחילת נשיאותו של כ"ק אדמו"ר הרשב"ב – אשר עם היות שכמה פרטים בהנהגת הנשיאות בפרהסיא (כגון התפילה במקום אביו), החלו רק בשנת תרנ"ד, הרי תחילת נשיאותו בפועל הייתה כבר בשנת תרמ"ג, תיכף לאחר הסתלקות אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש. ומאריך בשיחה בביאור הענין על פי נגלה ופסק הלכה ב"הלכות מלכים" לרמב"ם, אשר להיותו "מלך בן מלך" אינו צריך למשיחה.

ומסיק שם, אשר גם אם נאמר שהיה צריך למשיחה "כדי לסלק המחלוקת" – הרי גם עניין זה נפעל כבר בשנת תרמ"ג. ובלשונו שם¹:

ענין המשיחה בנוגע לנשיאות בזמן הזה היא – הנהגת הנשיאות בפועל וקבלתה ע"י העם.

ועל דרך ההלכה: "כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכתן"². ו"עבודתן" בנוגע לנשיאות כבנידון-דין היא – אמירת דא"ח, לא חזרת דא"ח אלא אמירת דא"ח ברבים. ואדרבה: בזה מתבטא עיקר ענין הנשיאות, ובלשון הרמב"ם³: "להרים דת האמת . . להלחם מלחמות ה' . . לעשות משפט . . ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו" (כולל מלחמת היצר)⁴.

ובנוגע לאמירת דא"ח ברבים ע"י אדמו"ר מהורש"ב – הרי ידוע שהמאמר הראשון שאמר ברבים ה' בשנת תרמ"ג, ביום ב' דחג הסוכות . . ועפ"ז מובן שהתחלת הנשיאות הייתה כבר בשנת תרמ"ג, שהרי אז כבר נהג נשיאותו בפועל בנוגע לאמירת דא"ח ברבים."

והערה 53) – הקשר בין הלכה זו ברמב"ם, לבין המבואר בהמשך ההילולא אודות עניין נצחון המלחמה הרוחנית הנפעל ע"י צבאות הוי'. עיי"ש (התוועדיות תשמ"ז ח"ב ע' 355).

1) התוועדיות תשמ"ג ח"א ע' 473.
2) שבועות טו, א. הל' כלי המקדש פ"א ה"ב.
3) הל' מלכים ספ"ד.
4) ראה שיחת ש"פ בא תשמ"ז (סעיף ד')

וממנו תדון לאמירת מאמרי רבותינו נשיאנו לדורותיהם – אשר המאמר הראשון שאמרו היה בבחינת "פך שמן רוחני" בו נעשתה ה"משיחה" לנשיאות, "עבודתן מחנכתן".

ועל אחת כמה וכמה ב"מאמר הנשיאות" של כ"ק אדמו"ר מה"מ, בו הונחו היסודות להנהגתו באופן מפורש וברור, והתמצה בו בצורה הגלויה ביותר "עיקר ענין הנשיאות" – "להרים דת האמת . . להלחם מלחמות ה' . . ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו!"

המשך "באתי לגני" תש"י

ביום יו"ד שבט שנת תרע"ד, הסתלקה הרבנית הצדקנית מרת רבקה, אשתו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש וזקנתו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. שנים מאוחר יותר, בשנת תש"ב, הסתלקה בתאריך י"ג שבט הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה, אשתו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב ואמו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. במשך כמה שנים אמר כ"ק אדמו"ר הרי"צ – או הוציא לאור קונטרס המכיל – מאמר חסידות בקשר עם תאריכים אלה.

בשנת תש"י, חל להיות יו"ד שבט בשבת קודש פרשת בא. לקראת יום זה, יצא לאור "קונטרס י"ג שבט", ובו מאמר חסידות על הפסוק "באתי לגני אחותי כלה", והמשכו מאמר "היושבת בגנים".

בעצם יום השבת-קודש, הסתלק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, ומאמר "באתי לגני" התברר כמאמר אותו הוציא ליום ההסתלקות-הילולא שלו.

לקראת פורים וב' ניסן, הוציא כ"ק אדמו"ר מה"מ את הפרקים הבאים ב"המשך" זה שהיו מוכנים לדפוס, אך ללא התחלות וסיומים (אשר טרם מסרם כ"ק אדמו"ר הרי"צ לפני הסתלקותו). "המשך ההילולא" כולו כלל עשרים פרקים.

במשך השנה שלאחר ההסתלקות, הנהיג כ"ק אדמו"ר מה"מ למעשה את קהל החסידים – הן באמירת שיחות והתוועדויות ברבים, בשיגור מכתבים כלליים, ניהול המוסדות הק', ואף קבלת "פדינות". ולהעיר, שבחלק גדול מהשיחות בשנה זו, דיבר אודות מעלת מאמר והמשך "באתי לגני", אשר במאמר זה השאיר בעל ההילולא את כל העצות וההדרכות לתקופה זו.

עם זאת, ולמרות בקשות והפצרות החסידים מכל רחבי תבל, לא אבה לקבל על עצמו באופן רשמי את הנשיאות, ולא אמר "דא"ח ברבים" – דהיינו: מאמר חסידות, בסגנון ובאופן הידוע אצל רבותינו נשיאנו⁵.

מאמרי "באתי לגני" במשך השנים

ויהי לתקופת השנה, בהתוועדות שנערכה לרגל יו"ד שבט – אמר כ"ק אדמו"ר מה"מ את מאמר החסידות הראשון ברבים, ו"ממקום שחתם זה פתח זה"⁶ – מאמר דיבור המתחיל "באתי לגני"⁷, המיוסד על הפרק הראשון בהמשך ההילולא. לקראת י"א ניסן אותה שנה הוגה המאמר ויצא לאור.

מני אז נה' לחוק, אשר בהתוועדות יו"ד שבט אומר כ"ק אדמו"ר מה"מ מאמר המיוסד על פרק אחד מההמשך על הסדר (שנת תשי"א – פרק א', תשי"ב – פרק ב', וכן הלאה), וכלשונו "הפרק השייך לשנה זו". בכמה שנים נאמרו אף ב' או ג' מאמרים (כגון כאשר יו"ד שבט חל בשבת, ונערכו ב' התוועדויות – בש"ק ובמוצ"ש"ק).

מחזור ראשון של מאמרים בתקופה של עשרים שנים נשלם בשנת תשל"ל, ובשנת תשל"א החל מחזור שני (תשל"א-תש"נ). המחזור השלישי החל בשנת תנש"א (אלא שבשנים האחרונות (תשמ"ט ואילך) לא אמר כ"ק אדמו"ר מה"מ מאמר חדש, אלא הגיה מאמר מהשנים הקודמות). מאמרים אלה נקבצו ב"ספר המאמרים באתי לגני", ב' כרכים⁸.

אדמו"ר הריי"צ ושל כ"ק אדמו"ר מה"מ), מובא מאמר חז"ל על הפסוק, ומציין "ואיתא במדרש רבה (במקומו)", אף שמופיע בכמה מקומות במדרש. – וכבר דייקו חסידים, אשר המעיין "במקומו" – בשיר השירים רבה פרשה ה' – רואה אשר בעל המאמר הוא: "אמר ר' מנחם חתניה...".

ובשיחת ש"ק פ' תצוה וימים שלפני תשנ"ב הערה 81 כותב בקשר למדרש זה: "דיש לומר שרומז על שלימות הענין דהשראת השכינה למטה ע"י "גואל" (ראשון הוא גואל) אחרון" ש"מנחם שמו" (סנהדרין צח, ב)."
8) ובהוצאה חדשה ומתוקנת – ב"תורת מנחם ספר המאמרים באתי לגני".

5) סדר אמירת המאמרים אצל כ"ק אדמו"ר מה"מ: הקדמת ניגון לפני המאמר, כ"ק אדמו"ר מה"מ כורך מטפחת על ידו הק', והמאמר עצמו נאמר בעצימת עיניו הק' ובניגון שונה מאמירת השיחות. בעת אמירת המאמר עומד כל הקהל על רגליו. כמה מפרטים אלה היו גם אצל רבותינו נשיאנו שלפניו. – בשנים שלאחר מכן, החל גם סדר של אמירת "מאמר כעין שיחה" (בניגון של שיחה, בלא ניגון לפניו וכו').

6) מדרש תהלים בתחילתו, ב"ר פ"ק סי"ב. – ראה "פתח דבר" לספר המאמרים תר"פ לכ"ק אדמו"ר מהורי"צ, ושי"נ.
7) יש לציין, כי בפתיחת המאמר (של כ"ק

נתייחדו מאמרי "באתי לגני", אשר בכל אחד מהם מביא כ"ק אדמו"ר מה"מ מתורתם ומזכיר את כל אחד מרבותינו נשיאנו: הבעל-שם-טוב, הרב המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצמח-צדק, אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר מהרש"ב נ"ע, אדמו"ר מהוריי"ץ¹⁰. והחל משנות ה"למ"ד – גם מתורת מאביו הרה"ג הרה"ח המקובל כו' ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן¹¹.

יש לציין, כי במאמר שלפנינו הזכיר את רבותינו נשיאנו החל מאדמו"ר הזקן – ארבע פעמים במשך המאמר!

בנין אב לסגנון ותוכן המאמרים

מאמר "באתי לגני תשי"א", מהוה יסוד ובנין-אב לשיטתו ודרכו של כ"ק אדמו"ר מה"מ במשך כל השנים.

ראשית, בסגנון המאמרים:

כל מאמרי רבינו פותחים בסגנון דוגמת "ומדייק במאמרו כ"ק אדמו"ר...", "ומבאר בזה כ"ק אדמו"ר...". וכן במשך המאמר עצמו, איזכור חוזר ונשנה כל פעם שמביא ענין מאחד מרבותינו נשיאנו. סגנון זה, נדיר ביותר בדרושי רבותינו נשיאנו שלפניו, אפילו במאמריהם שהעלו על גבי הכתב ומכל שכן בסגנון בו נאמרו.

יש לציין, כי תורה שלימה מונחת ב"ליקוט" זה של דברי רבותינו נשיאנו, אשר עצם הצגתם בהמשך אחד והפיכתם לחטיבה אחת במאמרי רבינו – יוצרת ענין חדש לגמרי. סגנון זה התפתח במשך השנים, בהתאם ל"שיטת

וראה בהמשך השיחה שם הטעם להזכרת השמות.

10 גם במאמרי ראש-השנה של רבינו מזכיר את כל רבותינו נשיאנו. – ולהעיר משיחת וירא תשמ"ג הנ"ל בה מבאר הקשר בין ענין הנשיאות, לבין ראש השנה, שעניינו "קבלת המלכות": "הענין דראש-השנה הוא בחינת ה"ראש" ביחס לענין הזמן (ראש השנה), ודוגמתו בבני ישראל – נשיא הדור, שהוא ה"ראש" דבני ישראל!"

11 ומשנת תשמ"ה ואילך – לאחר שקבע את תקנת לימוד הרמב"ם בכל יום – מביא גם מתורת הרמב"ם.

9 במאמר דידן הזכיר את רבותינו נשיאנו מאדמו"ר הזקן ואילך, הנוהג להזכיר החל מהבעל-שם-טוב החל במאמר "היושבת בגנים", שנאמר (כהמשך למאמר זה) בש"ק בשלח י"ג שבט תשי"א, ומהשנה שלאחרי קבעו במאמרי יו"ד שבט.

וראה שיחת אותה שבת סעיף ו' (תורת מנחם התועדויות עמ' 242) – שהוא מיוסד על דברי כ"ק אדמו"ר הרי"צ **בחתונת כ"ק אדמו"ר מה"מ** (בשנת תרפ"ט), שבמאמר שנאמר ב"קבלת פנים" הזכיר ענין מכל רבותינו נשיאנו [כאשר הוא מונה אותם "טרם פתח את הדרוש"].

הדיוק" המפורסמת של רבינו – מבנה שלם של הרצאת דברים המבוסס על דיוק בכל תיבה המובאת בדרושי דא"ח, סדר העניינים, שינויי הלשונות¹² וכדומה.

[שתי דוגמאות בלבד מהמאמר שלפנינו, ובהתאם לדבריו אודות מעלת ה"שביעי לראשון" – מתורת אדמו"ר הזקן:

(א) צירוף דבריו בב' מקומות בתניא בפירוש "שכינה" ("שוכנת ומתלבשת" ו"ראשית התגלות אור אין סוף"), וההוכחה מדבריו אלה כי "שכינה" היא גם באור שלפני הצמצום. (ב) ביאור דבריו בתניא אשר העולמות העליונים הם "ירידה מאור פניו יתברך" – על פי דבריו באיגרת הקודש, שהתהוות עולם הזה הוא מהעצמות, ונמצא שאין הוא "ירידה" ולכן בו תכלית הכוונה. – וכן כמעט בכל ציטוט ומובאה, אשר עצם שיבוצם ואריגתם למסכת אחת, הוא לא רק "גילויי העולם" כי אם "דבר חדש" ממש].

גם אופן **כתיבת המאמרים**, החל ממאמר זה – נקבע באופן שהשומעים כותבים ממנו "הנחה", כאשר מאמרים מסויימים בוחר כ"ק אדמו"ר מה"מ להגיהם, להוסיף הערות וכו'.

"הדור השביעי" – עניינו ותפקידו

ובאשר **לתוכן** המאמר – כל כולו מהוה אבן-פינה לאופן הנהגת רבינו במשך השנים:

במאמר מדבר כ"ק אדמו"ר מה"מ – דור שביעי לנשיאי חב"ד – באופן גלוי אודות עבודת דורנו, שהוא הדור השביעי, אשר "כל השביעין חביבין".

במלים ברורות קבע כי תפקיד הדור הוא להמשיך "עיקר שכינה" בתחתונים, ע"י עבודה "שהראנו הראשון וממנו ואילך" – לפרסם אלוקות אפילו במקומות כאלה אשר אין היודע ולו אל"ף-בי"ת של יהדות, ושם צריך "להקריא" ולפעול שאף הזולת יכריז "אל עולם".

במילים אלה מקופלת כל מהפיכת ה"שלוחים", בתי-חב"ד וה"מבצעים", אשר מגיעים לכל אשר בשם ישראל יכונה, ועד ל"כל באי עולם". וכן, הכרזה ברורה, אשר דורנו הוא דור הגאולה, שבו תומשך השכינה "למטה בארץ" –

לשון המדרש, מדייק שכוונתו להדגיש לבאר מהו "עיקר הסילוק" ו"עיקר ההמשכה".

12) ראה לדוגמא במאמר שלפנינו סעיף ב', שמשניו קל בלשון אדמו"ר הרי"צ לגבי

דבר שהינו היסוד העיקרי לכל עבודת רבינו במשך השנים, לפעול התגלות משיח בפועל ממש, והידיעה כי הדבר יתרחש בדורנו וע"י נשיא דורנו מלך המשיח.

דברים אלו, הנאמרים בסגנון של "עבודה", מיוסדים על ביאור ב"השכלה" – בתוכן הענין של "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". ה"תחתונים" אינם רק המקום בו יתגלה אלוקות – אלא שהתחתונים עצמם ומצד עניינם הם, ייעשו "כלי" לגילוי אלוקות באופן הנעלה ביותר. ויתירה מזו: דווקא התחתונים ועבודה בעינינו "תחתונים" – הם שנעשים "דירה לו יתברך", לעצמותו ומהותו.

ועד לסיום וחותם המאמר – דבר ההופך לטופס קבוע במאמרי רבינו – ברכה ארוכה בעניין הגאולה, ובמילים מפורשות אשר תהיין לעד לבני ישראל: "וזה עתה זיך מיט'ן רבי'ן [להתראות עם הרבי]... והוא יגאלנו".

עריכת הביאור והמהדורה החדשה

המקורות:

בעריכת הביאור נעזרנו, בנוסף למקומות שנסמנו בהערות במאמר עצמו: ה"הנחה" הבלתי מוגה מהמאמר (שנרשמה על פי סרט ההקלטה). [יש לציין כי כרגיל בכגון דא, איזה פרטים שנזכרו באמירת המאמר ומופיעים ב"הנחה" – אינם בנוסח המוגה; כמה מהם שולבו בביאור ובהערות, "ומשנה אינה זזה ממקומה"].

הסתמכנו במידה ידועה גם על שיעורים וביאורי חסידים, כמו גם הערות וביאורים שהופיעו בקבצים שונים – המתייחסים למאמר זה.

הביאור – תוכן וצורה:

בתחילת החוברת – המאמר בשלימותו כפי שהוגה ויצא לאור בשעתו. לאחר מכן – ביאור משולב: פסקאות מהמאמר, ולאחריהן ביאור. גוף המאמר באותיות גדולות ומודגשות, ובפענוח מלא של הראשי־תיבות.

במהדורה שלפנינו נוסף ניקוד לנוסח המאמר שמופיע בתוך הביאור. יש לציין: בשונה מכללי הדקדוק, לא הושמטו אותיות אהו"י וכדומה המופיע בנוסח המאמר (וגם לא נוספו כשהיו חסרות). זאת, בהתאם למקובל אצל חסידים

ביחס לדיוק בכתבי דא"ח של רבותינו נשיאנו¹³. כמו"כ בניקוד מילים בשפת האידיש מופיע הניקוד מתחת לאות הנשמעת במבטא, ולא מתחת האותיות המשמשות כניקוד.

הביאור מתמקד בהבנת תוכן והמשך הענינים במאמר. דברים המצריכים הרחבה או שאינם נוגעים ישירות להבנת הענין – באו בשולי הגליון או במילואים.

ההערות:

מפני שבמאמר כפי שיצא לאור בשעתו, הופיעו מראי-מקומות חלקיים בלבד – ניתוספו מראי-מקומות רבים לפסוקים, מאמרי חז"ל ודרושי חסידות כו', רובם הגדול על פי המופיע ב"תורת מנחם התוועדויות". גם בפנים ההערות ניתוספו בחצאי ריבוע כמה מראי-מקומות, לציון המקום המדוייק בו נדפסו הדרושים אליהם מציין רבינו.

מספרי ההערות שבביאור, אינם מקבילים למספרי ההערות שבמאמר (שבמאמר שלפנינו נסמנו באותיות). גם ההפניות הם להערות שבביאור, מלבד כאשר צויין בפירושו "ראה בהערה פלונית במאמר". בביאור לא נכפלו המראי-מקומות שבהערות למאמר; כמו כן בציטוטים מספרים אחרים באו מ"מ רק באופן חלקי.

כאמור, נכללו בהערות ביאורי מושגים ותוספת והרחבה לביאור בנקודות מסוימות. **בהערות אלו, הנוגעות באופן ישיר לביאור, השתדלנו לשמור על סגנון בהיר ופשוט, בדומה לסגנון הביאור עצמו.** לעומת זאת, הערות שמטרתן מראי-מקומות לביאור וכיו"ב – נכתבו עם קיצורים וראשי-תיבות כמקובל.

נוספות:

על אף, כאמור, שהשתדלנו להסתמך ככל האפשר על המקורות שמציין להם וכו' – עם זאת הביאור הוא רק בדרך אפשר, על פי הבנתנו את הדברים, ואינו בא לקבוע מסמרות בהבנת דברי הרב.

באופן כללי, השתדלנו ככל הניתן לציין למאמרי ושיחות כ"ק אדמו"ר מה"מ ולהתבסס עליהם בביאור. בנדון דידן – מאמרי "באתי לגני" מכל השנים, היו מקור להבנת כמה ענינים, שבמאמר זה נזכרו רק בקיצור. עם זאת, לא נכנסנו במסגרת זאת לשקו"ט ותיווכים עם הנאמר במקומות אחרים. וכבר נקבע מקומם של ענינים אלה בחוברות "הערות התמימים ואנ"ש".

13) ראה הערת רבינו במאמר באתי לגני תשי"א, סעיף ה' הערה המתחלת "את" – ביחס לפסוק המופיע במאמר בשינוי לשון.

תוכן המאמר

סעיף א' – מדריגת "עיקר שכינה": בתחילת הבריאה היה עיקר הגילוי האלוקי בעולם הזה, כדברי המדרש ש"עיקר שכינה בתחתונים הייתה". מדברי אדמו"ר הזקן ששכינה היא "ראשית התגלות אור אין סוף", מוכיח שבשכינה כמה דרגות (מלכות דאצילות; אור הקו), ו"עיקר שכינה" היא "התפשטות האור השייך לזולת" באור שלפני הצמצום. מדריגה זו הייתה בתחתונים, כי דווקא אור שלמעלה מהעולמות יכול להאיר גם למטה.

סעיף ב' – סילוק השכינה וחזרתה לארץ הם העיקר: ע"י החטאים נסתלקה השכינה עד לרקיע השביעי. חטא עץ הדעת (היה שורש לחטאים שלאחריו ולכן) פעל את עיקר הסילוק, מהארץ לרקיע. אח"כ הורידו שבעה צדיקים את השכינה בחזרה מרקיע לרקיע, עיקר ההמשכה היתה מהרקיע לארץ, ע"י הצדיק השביעי, משה, אשר "כל השביעין חביבין".

סעיף ג' – ביאור ענין "כל השביעין חביבין": מהלשון "כל השביעין חביבין" מוכח, שמעלתו היא מפני עצם היותו שביעי, מצד התולדה, ואין זה תלוי בעבודה וכדומה. לאידך, יש מעלה בראשון, אברהם אבינו, שעבודתו הייתה לפרסם אלוקות אף במסירות־נפש (מבלי לחפש דווקא מסירות נפש כרבי עקיבא). ולכן בשביעי צריך להיות ניכר מעלת הראשון. חביבות השביעי שייכת לכל אחד בדור. אנו בדור השביעי לאדמו"ר הזקן, וכל מעלתנו היא בכך שביכולתנו להשלים עבודת הראשון, ולהמשיך עיקר השכינה, ובתחתונים.

סעיף ד' – ההוכחה שאין התכלית בעולמות העליונים אלא בעולם הזה: הטעם שעיקר שכינה בתחתונים הייתה – הוא מפני "שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים". מבאר הוכחת רבינו הזקן בתיאור, שאין התכלית בעולמות העליונים הרוחניים, כי הם "ירידה מאור פניו יתברך": מצד האורות עצמם, שהם רק "גילויים" וקודם המשכתם היו במדריגה נעלית יותר, ואין תכלית בירידה; ומצד העצמות – שאי אפשר לומר שהעצמות הוא בשביל גילויים.

אלא הכוונה בעולם הזה הגשמי, שהתהוותו מהעצמות. וזה מתבטא במציאותו, שבניגוד לכל העולמות העליונים המגלים שיש להם מקור, הרי העולם הזה נדמה לו (אף שאינו נכון) שהוא עשה את עצמו, בדומה לעצמות

הבורא ש"שמציאותו מעצמותו". ולכן, ע"י עבודת האדם ב"אתכפיא ואתהפכא" – הכנעת הרע והפיכתו לטוב – מסירים את ההעלם ומתגלה בו העצמות.

סעיף ה' – המשך: התכלית בעולם הזה שיהיה "דירה" לעצמותו:
 הכלים בעולם האצילות אינם "בריאה יש מאין" ממש אלא גילוי ההעלם. רק שבהשוואה לאורות נקראת התהוות הכלים, שהיא באופן של העלם, "יש מאין". לכן, באצילות שהוא רק "גילוי ההעלם" לא שייך שיתגלה העצמות שהוא "מובדל" מעניין הגילויים. גם האורות שמוסיפים באצילות ע"י תומ"צ הם "מונחים בקופסא" לצורך עולם התחתון. עיקר העבודה היא כפיית הרע והפיכתו לטוב. וע"י זה נעשה "דירה בתחתונים", שפירושו – דירה לעצמותו יתברך, כמו דירה שהאדם דר בה בכל עצמותו.

סעיף ו' – נתינת כח לעבודתנו מעבודת הנשיאים: להמשכת השכינה למטה נדרשת עבודת "שטות דקדושה", למעלה מטעם ודעת. כל מה שרבותינו נשיאנו תבעו ממקוריהם – קיימו בעצמם, ונתגלה לנו כדי שיהיה נקל יותר לקיימם. סיפורים על גודל אהבת ישראל של רבותינו נשיאנו, גם לאלו שלא היו בערכם כלל.

סעיף ז' – מעלת האור שנמשך לאחר החטא, והקשר לענין הסתלקות צדיקים: הדירה בתחתונים שנעשית כעת היא נעלית יותר מאשר קודם החטא, כמו סותר בנין שהוא בכדי לבנות בנין נעלה יותר. ולכן נאמר שע"י אתכפיא ואתהפכא "אסתלק (=מתעלה) יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין" וב' ענינים בזה: א', שמאיר אור שהוא בכל העולמות בשוה. ב', וגם שנמשך למטה הוא מאיר בבחינת רוממות "אסתלק" (אך אין זה חלילה עליה למעלה). גם פטירת צדיקים נקראת "הסתלקות", כי על ידה נמשך אור נעלה ביותר.

סעיף ח' – עבודת דור השביעי לפרסם אלוקות: עבודתנו בדור השביעי לפרסם אלוקות כמו אברהם אבינו, כדרשת חז"ל על הפסוק "ויקרא שם בשם ה' אל עולם" – "אל תקרא ויקרא אלא ויקרא". שהזולת אף אם לא ידע ממאומה – יכריז מעתה "אל עולם", שעולם ואלוקות כולא חד.

סעיף ט' – חובת כל אחד בעבודה זו, והנאולה ע"י נשיא הדור: כל אחד שייך לעבודה זו, מחוייב בה וניתנו לו כחות לכך. ונשיא הדור שראה בצרתנו וכו' יוציאנו מהגלות, ימשיך לנו גם "גילויים" וגם יקשר אותנו בעצמות אין-סוף, והוא יגאלנו.

– פתח דבר להוצאה הראשונה דהמאמר –

ב"ה

בוזה הננו מוציאים לאור מאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א – ד"ה באתי לגני, שנאמר בעת התועדות, יו"ד שבט, ה'תשי"א.

כ"ק אדמו"ר שליט"א הגיה המאמר הזה – שנרשם ע"י אחד השומעים – והוסיף בו ציונים והערות הבאים בשולי הגליון.

ועד להפצת חסידות

יא ניסן, ה'תשי"א, ברוקלין, נ.י.

טרם* פתח את המאמר אמר: בהמאמר שנתן כ"ק מו"ח אדמו"ר ליום הסתלקותו מתחיל: באתי לגני... (עד סוף סעיף ג').

אח"כ הפסיק וצוה לנגן ניגון ה"בינוני", ואמר: כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מחבב ניגון זה. אח"כ צוה לנגן ניגון מכ"ק אדמו"ר [מהורש"ב] נ"ע,

אח"כ המשיך המאמר: והנה אחרי שמבאר בהמאמר דעיקר שכינה בתחתונים היתה... (עד סוף סעיף ה'),

אח"כ הפסיק וצוה לנגן ניגון מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש, ואח"כ ניגון מכ"ק אדמו"ר הצמח-צדק,

אח"כ המשיך המאמר: והנה בסיום המאמר מבאר... (עד גמירא),

אחרי אמירת המאמר ובהפסק חלק השיחה דלקמן, צוה לנגן ניגון מכ"ק אדמו"ר האמצעי וניגון כ"ק אדמו"ר הזקן (בן ד' הבבות).

(* קטע זה, המתאר אופן אמירת המאמר, נכלל ברשימת השיחות מההתועדות והוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מה"מ – לקו"ש ח"ב עמ' 500, ובלה"ק תורת-מנחם התועדות ח"ב עמ' 212; ראה שם את המשך השיחה הנזכר בפנים.

בס"ד. יו"ד שבט תשי"א

כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר, במאמרו ליום הסתלקותו, יו"ד שבט השי"ת:

באתי לגני אחותי כלה, ואי' במד"ר (במקומו) לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה. עכ"ל. ולהבין דיוק הלשון עיקר שכינה, הנה בפ"י שכינה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן⁸ שנק' שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת, מלשון ושכנתי בתוכם, שהוא ראשית התגלות או"ס. והנה ממה שכותב שראשית התגלות או"ס נק' בשם שכינה, מובן מזה שענין שכינה הוא למעלה מעלה מאצי' ג"כ, גם בבחי' האור שלפני הצמצום, שהרי ראשית ההתגלות הוא באור א"ס שלפני הצמצום, וכמוש"כ כ"ק אדמו"ר האמצעי⁹ כי הארת הקו וחוט לגבי עצמיות או"ס נק' בשם שכינה. כי ענין שכינה הוא בכל מקום לפני ענינו. לגבי אצי' הנה המל' נק' בשם שכינה. וגם בזה מה שמל' דאצי' נק' שכינה מבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁰ שזהו דוקא כמו שנעשית בחי' עתיק לעולם הבריאה, אבל בהיותה באצי' היא מיוחדת עמהם (עם הספירות דאצי') ולא שייך לשון שכינה, ומ"מ אי"ז סותר למ"ש לעיל שהקו נק' בשם שכינה, כי שכינה שנאמר בדרז"ל היינו מל' דאצי', ואף גם זאת רק כשנעשית בחי' עתיק לבריאה דוקא, אבל בשרשה, היינו כמו שהוא לגבי או"ס, הנה גם הקו נק' בשם שכינה. ואחד הטעמים מה שהקו נק' בשם שכינה לגבי או"ס, כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש¹¹ לפי שהקו כוונת המשכתו בשביל שיתלבש בעולמות ונש"י, ולכן הנה גם בראשיתו נק' בשם שכינה. ולמעלה יותר שכינה בשרשו הראשון למעלה מהצמצום, מבאר כ"ק אדמו"ר נ"ע¹² שגילוי האור כמו שהוא לפה"צ, נק' בשם שכינה. שבכללות האור שלפני הצמצום יש בו ג' מדרגות, עצם האור והתפשטות האור, ובהתפשטות האור ב' מדרגות גילוי האור כמו שהוא לעצמו שזהו מקור אור הסובב, וגילוי האור לעצמו השייך להעולמות שזהו מקור אור הממלא, וגילוי האור הזה נק' בשם שכינה. ואף שהוא לפני הצמצום וא"א

א) בתניא פמ"א ופנ"ב.

ב) בבאיור ע"פ הוי' לי בעוזרי (הובא בד"ה וככה הגדול [תרל"ז] פכ"ז) נרפס באוה"ת האזינו

ע' א'תתכנ.

ג) בלקוטי תורה שיר השירים ביאור דשחורה אני רפ"ב [ח, ב].

ד) בד"ה וככה שם.

ה) המשך רס"ו ד"ה קדש ישראל [עמ' תקטז ואילך]. ועייג"כ ד"ה וידבר אליקים אכה"ד תרצ"ט

[סה"מ תרצ"ט עמ' 571].

שיהי' מקור לעולמות, שלכן הוצרך להיות הצמצום, וצמצום הראשון שהוא בבחי' סילוק דוקא, מ"מ נק' בשם שכינה. וזהו דיוק הלשון עיקר שכינה בתחתונים היתה, היינו בגילוי השכינה בתחתונים, הוא לא השכינה כמו שהוא לגבי אצ"י, היינו מל', גם לא כמו שהוא לגבי אוא"ס, היינו הקו, כ"א עיקר ופנימיות השכינה היתה בתחתונים דוקא, כי האור^ו שנתלבש בעולמות ה"ה בא בסדר והדרגה. ולמעלה מאיר בגילוי יותר, וכל מה שנמשך ומשתלשל מתמעט האור. וכן הוא בכלל באור דסדר השתלשלות. ואף שקודם החטא הי' גם למטה האור בגילוי, מ"מ הי' גם אז גילוי האור יותר למעלה. וכמארז"ל^ו נטה ימינו וברא שמים נטה שמאלו וברא ארץ. אלא הכוונה על האור שלמעלה מעולמות, עיקר שכינה.

ב) והנה זה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, מבואר מהמדרש דתחתונים קאי על עוה"ז הגשמי, וכמו שבבאר דע"י חטא עה"ד נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, וע"י מתן תורה על הר סיני באתי לגני לגנוני. ועיקר הסילוק שנעשה ע"י החטא הוא בחטא עה"ד דוקא. וכמו שבענין החטא, הרי עיקר החטאים הי' חטא עה"ד, שהרי ע"י חטא עה"ד הי' נתינת מקום לשאר החטאים, וחטא עה"ד הי' סיבה וגורם להחטאים דקין ואנוש וכו', כמו"כ הוא בפעולת החטא, דהסילוק שנעשה ע"י החטא הנה עיקר הסילוק הוא מה שנסתלק ע"י חטא עה"ד מעוה"ז התחתון דוקא. דכשם שעיקר שכינה בתחתונים הוא בעוה"ז דוקא, הנה כמו"כ הוא בהסילוק דעיקר הסילוק הוא מה שנסתלקה מהארץ דוקא, שזה נעשה ע"י חטא עה"ד, שע"ז נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, וזהו ג"כ הטעם שאינו מצרף (בהמאמר) חטא עה"ד עם החטאים דקין ואנוש וחושב זה בפ"ע, לפי שבהחטאים דקין ואנוש נסתלקה השכינה מרקיע לרקיע, מה שאין כן בחטא עה"ד שנסתלקה מארץ לרקיע, שלבד זאת שהסילוק מהארץ, זה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר ענין הסילוק.

(וממשיך במאמר) ואח"כ עמדו ז' צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקיע ז' לו' כו' (ומקצר בזה ומסיים) עד כי משה שהוא השביעי (וכל השביעין חביבין) הורידו למטה בארץ. דעיקר ענין ההמשכה הוא ע"י משה, שהרי משה דוקא הורידו למטה בארץ, דכשם שבענין הסילוק מלמטלמ"ע הרי העיקר הוא בחטא עה"ד שנסתלק מהארץ כנ"ל, הנה כמו"כ הוא בענין ההמשכה מלמעלה למטה, עיקר ענין ההמשכה הוא למטה

(1) בארוכה בד"ה איכה פ' דברים, עת"ר [סה"מ עת"ר עמ' רטו].

(1*) ראה פדר"א פי"ח. זח"א ל, א. זח"ב כ, א. לז, א. פה, ב.

בארץ דוקא, דלבד זאת שההמשכה למטה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר ענין ההמשכה. וזה נעשה ע"י משה דוקא. והטעם לזה מבאר בהמאמר במוסגר, כי כל השביעין חביבין.

ג) והנה מלשון רז"ל וכל השביעין חביבין ולא כל החביבין שביעין, מוכח מזה שעיקר המעלה הוא זה שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד זה הוא חביבותו, היינו שחביבותו אינו מצד ענין התלוי בבחירתו רצונו ועבודתו, כ"א בזה שהוא שביעי, שזה בא מצד התולדה, ובכ"ז הנה כל השביעין חביבין. ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו. והנה ביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בתחילת בואו לאמריקה)¹ שגם בענין דהשביעין חביבין ניכר מעלת הראשון, שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון. וביאר אז מעלתו של הראשון שזהו אברהם אבינו, מפני עבודתו, ושהיתה עבודתו במס"נ. ואינו מסתפק בזה עדיין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אי"ז נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת נפש שלו הי' שלא חיפש מס"נ, שזהו ההפרש בין המס"נ דאברהם אבינו להמס"נ דר"ע, דהמס"נ דר"ע הי' וואָס ער האָט געזוכט מס"נ, מתי יבוא לידי ואקיימנו, משא"כ באברהם הנה המס"נ שלו הי' בדרך אגב. דאברהם ידע שעיקר העבודה הוא כמ"ש ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, א"ת ויקרא אלא ויקריא, אַז יענער זאָל אויך שרייען, ואם נצרך לזה בדרך אגב מס"נ, הנה גם זה ישנו. וכ"כ גדלה מעלת עבודתו והמס"נ שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם כי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון. והקב"ה א"ל (למשה) במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד. והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא ע"י בחירה ולא ע"י עבודה, כי אם פאָרטקערהייט מצד התולדה, מ"מ אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאות הוא, ואינו שייך אלא ליחידי סגולה, כ"א ע"ד שמבואר בתנא דב"א (פ"ט ופכ"ה) ומובא בדא"ח שכל ישראל ואפי' עבד ואפי' שפחה² יכולים להגיע להשראת רוח"ק, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. אלא שמ"מ דארפמען ניט זיין גענאָרט ביי זיך, וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמוד. וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון אַז ער קען דורכפיהרן עבודת ושליחות הראשון דאל תקרא ויקרא אלא

1) סד"ה החדש הזה לכם, ה'ש"ת [סה"מ ה'ש"ת עמ' 92 ואילך].

2) בתנא דב"א-אליהו פרק ט' איתא דאפילו עו"ז. ולכאורה קשה מב"ב (טו, ב) דמוכח שם דלכולי עלמא אין שכינה שורה על עו"ז. ועי"ש בחדא"ג ובמה שציין שם. ועיין אגרת תימן להרמב"ם דמשמע דאפשר להיות נביא גם מעו"ז. וצ"ע.

ויקריא. וזהו החביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר שממשיך בתחתונים.

והנה זה תובעים מכאור"א מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא עפ"י בחירתנו ולא ע"י עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מ"מ הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה – לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא.

ד) והנה אחרי שמבאר בהמאמר דעיקר שכינה בתחתונים היתה וגם אח"כ המשיכה משה (השביעי) לארץ דוקא אומר: ועיקר גילוי אלקות ה' בבית המקדש (ומביא ע"ז הפסוק) דכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאור"א מישראל, וזהו (ג"כ מש"כ) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי' דצדיקים יירשו ארץ שהוא ג"ע, מפני שהם משכינים (היינו ממשיכים) בחינת שוכן עד מרום וקדוש (הענין הזה דשוכן עד אינו מבאר בהמאמר, ומבואר הוא בלקו"ת עפ"י מאמר הזהר) שיהי' בגילוי למטה, וזהו באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרו בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה. והענין הוא (ביאור הענין להבין מפני מה היתה עיקר שכינה בתחתונים דוקא) דהנה תכלית הכוונה בבריאת והשתלשלות העולמות, דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

והנה רבינו הזקן מבאר בזה^ט אשר תכלית השתלשלות העולמות וירידתם אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', ואא"ל שהכוונה הוא בשביל הירידה. דהנה ידוע דהבריאה הוא רק בכח העצמות, וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחייה אשר מהותו ועצמותו שמציאותו הוא מעצמותו ואין לו עילה קודמת ח"ו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש. היינו שההתהוות אינה מהגילויים כי אם מהעצמות, וא"כ א"א לומר שתכלית ההתהוות היא בשביל עולמות העליונים, שהרי גם עולם האצי' הוא גילויי העולם וא"כ זהו ירידה מאור פניו ית', כי כשהיו אורות האצי' בהעלמם היו במדרי' גבוה הרבה יותר. ועוד שכיון שזהו רק גילויים הרי אא"ל שהעצמות הוא בשביל גילויים, אלא שהתכלית הוא עוה"ז התחתון. וכמ"ש אדמו"ר האמצעי בפ' זו^י (פ' בשלח)

ט) בתניא פל"ו.

י) בביאורי הזהר בשלח ד"ה כגונא דלעילא קרוב לסופו [מג, ב].

בענין ההפרש בין עולמות העליונים לעוה"ז, דבעוה"ז נרגש שמציאותו מעצמותו (וכמבואר בהמשך דר"ה דהאי שתא, ההפרש בין נברא ואור, דאור הוא ראי' על המאור, דכשאנו רואים אור, האור עצמו מראה ומגלה שיש מאור, משא"כ יש הנברא הנה לא זו בלבד שאינו מגלה בורא, אלא עוד זאת שהוא מעלים ומסתיר על זה, ואדרכה נרגש שמציאותו מעצמותו (אלא שמצד השכל מוכרח שאינו כן)). ואף שזהו רק בהרגשתו, מ"מ הנה זה גופא שיהי' נדמה עכ"פ שמציאותו מעצמותו זהו מפני ששרשו מהעצמות שמציאותו מעצמותו. נמצא מובן שהכוונה בהבריאה וההשתלשלות אינה בשביל עולמות העליונים שענינם גילויים, כ"א הכוונה הוא עוה"ז התחתון, שנדמה לו שאינו גילוי כ"א עצמי, היינו מציאותו מעצמותו, וע"י העבודה בו, ע"י אתכפיא ואתהפכא, נתגלה העצמות, בשבילו הי' בריאת והשתלשלות העולמות.

ה) והנה לא מיבעי להשיטה שמביא אדמו"ר הצ"צ^(א) שגם הכלים דאצי' הוא גילויי ההעלם, דלשיטה זו הרי בודאי אין הכוונה בשביל האצי' כי הרי זה ירידה ורק גילויים, אלא גם להשיטה השני' שמביא שם שהכלים הם בריאה יש מאין, הנה מבואר בכ"מ שמה שאנו אומרים שהכלים הם בריאה יש מאין אין הכוונה יש מאין ממש, כ"א זהו דוקא לגבי האור, מפני ששורש הכלים מהרשימה שהיא בחי' העלם ולכן גם מציאותן הוא באופן שמקורם בהעלם, ולכן לגבי האור הם כמו בריאה יש מאין, אבל לגבי הרשימה הם גילויי ההעלם, א"כ מובן דאין הכוונה עולמות העליונים כ"א העבודה בעוה"ז דאתכפיא ואתהפכא. ואף שעכשיו הנה ע"י עשיית המצוות מוסיפים אורות באצי', וא"כ איך אנו אומרים שגם עכשיו עיקר הכוונה העוה"ז דוקא, הנה ע"ז מבאר אדמו"ר מהר"ש^(ב) שאורות אלו באצי' הם שם כמונחים בקופסא, כי אינם בשביל אצי', כי אם לצורך עולם התחתון ואינם מתגלים באצי'. וזהו מה שמבאר אדמו"ר נ"ע^(ג) בענין מה שאא"ל שהכוונה הוא בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', שהפי' בזה הוא דעולמות עליונים ענינם גילויים שזהו ירידה וגם שהעצמות מובדל מענין הגילויים,

(א) בדרוש ג' שיטות (נדפס בסוף ספהמ"צ להצ"צ ח"ב [אזה"ת ענינים עמ' רנט ואילך]). ועיין ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרס"ד [סה"מ תרס"ד עמ' פה ואילך]. הגהות לד"ה פתח אלי' שבתו"א – תרנ"ה [עמ' ט ואילך]. ד"ה אדם כי יקריב תרס"ו [המשך תרס"ו עמ' קצא ואילך].

(ב) בד"ה פור נתן תרמ"ב. ועיין הגהה שני' בתניא פ"מ. ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [סה"מ תרנ"ח עמ' לג].

(ג) ד"ה מצותה משתשקע, תרע"ח [סה"מ תרע"ח עמ' קיב ואילך]. ועייג"כ ד"ה ארדה נא, תרנ"ה [סה"מ תרנ"ה עמ' לח].

אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון, שכך עלה ברצונו ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפכא חשוכא לנהורא, וכמו שמבאר בהמאמר, שכל העבודה הוא להפוך השטות דלעו"ז לשטות דקדושה, ועי"ז נח"ר לפני שאמתי ונעשה רצוני, ועי"ז ממשיכים שיהי' לו ית' דירה בתחתונים, וכמו הדירה הרי האדם דר בה בכל עצמותו ומהותו, הנה כמו"כ הוא בתחתונים שהם דירה לו ית', הכוונה שממשיכים לא רק גילויים כ"א נמצא בהם עצמות א"ס ב"ה. וזהו תכלית בריאת והשתלשלות העולמות.

ו) והנה בסיום המאמר מבאר, אשר להיות כי מה שעיקר שכינה בתחתונים, הנה עיקר הגילוי מזה הי' בבית המקדש, הנה זהו הטעם שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא, מפני שהכוונה הוא להפוך השטות דלעו"ז און דעם קאך פון נפש הבהמית לשטות דקדושה, וכמארז"ל אהני' לי' שטותי' לסבא, עבודה ובטול שלמעלה מטעם ודעת. והנה כל הענינים שתבע מאתנו כ"ק מו"ח אדמו"ר וכמו"כ שאר הנשיאים קיימו זה בעצמם, והוא ע"ד דרו"ל עה"פ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור⁽¹⁾, וכך מה שהוא מצווה לישראל הוא עושה, ועד"ז הוא בהוראות נשיאינו שמה שתבעו מהמקושרים ושייכים אליהם הנה הם בעצמם קיימו ועשו כן. ומה שגילו לנו שקיימו זה, הוא כדי שיהי' לנו יותר נקל לקיימם. וכמו בהענין דאהבת ישראל שיש בזה כמה וכמה סיפורים מכאו"א מהנשיאים. ולדוגמא מכ"ק אדמו"ר הזקן שהפסיק בתפילתו והלך וקצץ עצים ובישל מרק והאכיל בעצמו לילודת, מפני שלא היו אנשים שם בבית. מכ"ק אדמו"ר האמצעי, איך שנכנס אליו אחד ליחידות והתאונן על הענינים שאברכים מתאוננים עליהם. וגלה אדהאמ"צ את זרועו וא"ל הלא תראה שצפד עורי על עצמי גו' וכ"ז הוא מהח"נ שלך. אשר מובן הפלאת ורוממות מעלת כ"ק אדמו"ר האמצעי בכלל ובפרט מאלו ששייכים לענינים כאלו, ומ"מ הי' ההתקשרות עמהם כל כך עד שמצד הענינים שלהם שהיו שלא כדבעי למהוי, פעל עליו חלישות הבריאות ביותר, עד שצפד עורו על עצמו. מכ"ק אדמו"ר הצ"צ, איך שהלך קודם התפלה ללות גמ"ח לאיש פשוט שהי' נוגע לו בפרנסתו. מכ"ק אדמו"ר מהר"ש, שפעם⁽²⁾ נסע ביחוד מקוהארט לפאריז ונפגש

יד) שמות רבה פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. – וזהו אדל"ע שקדמה לאתדל"ת, קדשנו במצותיו ואח"כ כל השונה כו' הקב"ה שונה כנגדו, ציצית שלמטה מעוררים ציצית שלמעלה בתוס' אורות וכו', באתדל"ת אדל"ע. וזהו מש"כ בפנים וכן מה שהוא כו'. ועיין תו"א ביאור לד"ה כי עמך מקו"ח [לה, ג], ובכ"מ.

שם עם אברך אחד ואמר לו: יונגערמאן יין נסך איז מטמטם המוח והלב, זיי אָ איד. והלך האברך לביתו, ולא שקט עד שבא לכ"ק אדמו"ר מהר"ש, חזר בתשובה ויצאה ממנו משפחת יראים וחרדים. אשר ידוע שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש הי' הזמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות הי' בקיצור, ובזמנים ידועים הנה בשעה השמינית בבוקר הי' כבר אחרי התפלה, ובכ"ז נסע נסיעה רחוקה ושהה שם משך זמן בשביל אברך כו'. מכ"ק אדמו"ר נ"ע בתחילת נשיאותו, אשר גזרו אז גזירה חדשה והי' צריך לנסוע ע"ד זה למוסקבה. ואמר לו אחיו הגדול הרז"א נ"ע, הזמן יקר אצלך ואין אתה יודע היטב שפת המדינה (הרז"א הי' מלומד בשפות) וגם אתה צריך לחפש היכרות, ולכן אסע בענין זה כפי הוראותיך. אבל כ"ק אדמו"ר נ"ע לא הסכים ע"ז ונסע בעצמו והצליח. וכן ישנם כמה סיפורים מכ"ק מו"ח אדמו"ר אודות השתדלותו לעשות טובה ואפילו לאיש פרטי, ברוחניות או בגשמיות. והניח את עצמו ע"ז, לא רק הגשמיות שלו כ"א גם הרוחניות שלו, אף שזה שהי' מטיב עמו הנה לא זו בלבד שלא הי' כלל בסוג של חברך בתורה ומצות אלא שהי' שלא בערכו כלל.

ז) והנה ע"י אתכפיא ואתהפכא לשטות דקדושה ע"ז ממלאים כוונת הבריאה, שהיא להיות לו ית' דירה בתחתונים, וזה שע"י אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה בתחתונים, באתי לגני, הוא במדריגה יותר נעלית מקודם החטא. דכמו בסותר בנין הקודם ע"מ לבנות, הרי פשיטא שבנין החדש צ"ל במדרי' יותר נעלית מבנין הקודם, כמו"כ מוכרח לומר שע"י אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה במדריגה יותר נעלית, וכמבואר בהמאמר דע"י דאתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, היינו האור שהוא בכולהו עלמין בשוה. ואף שהלשון בהמאמר הוא אור הסובב כ"ע, מ"מ אי אפשר לומר שהכוונה הוא שנמשך אור שהוא בגדר העולמות אלא שהוא סובב ומקיף עליהם, אלא הכוונה שנמשך אור נעלה שאינו בגדר עולמות כלל. ולכן קורא לגילוי אור זה בשם אסתלק. ולכן גם פטירת צדיקים נק' בשם הסתלקות, כי הסתלקות הוא גילוי אור נעלה ביותר. דהנה יש ב' אגרות באגה"ק שמבארים ענין ההסתלקות. ובאגרת הב' ענין ההסתלקות מבואר שם בענין פרת חטאת. דהענינים הנעשים בפנים אין יכולים לברר גקה"ט, כ"א ענין הנעשה בחוץ דוקא, פרה הנעשית בחוץ. ולזה מדמין מיתתם של צדיקים. והנה עתה אין פרה אדומה, כי מפני חטאינו הי' צ"ל דוקא גלינו מארצינו, אבל אירע סילוקן של צדיקים. והנה בענין סילוקן של צדיקים יש בזה ב'

מארז"ל¹¹): שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו. קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בהמ"ק. אשר ע"י כל זה אסתלק יקרא דקוב"ה. ופי' ענין הסתלקות פירשו כל הרביים כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי, כ"ק אדמו"ר הצ"צ, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, כ"ק אדמו"ר נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר, שאין הכוונה בפי' תיבת הסתלקות שהוא עלי' למעלה ח"ו, כ"א הכוונה שהוא נמצא למטה אלא שהוא בבחי' רוממות. וזה תובעים מאתנו, דור השביעי לכ"ק אדמו"ר הזקן, וכל השביעין חביבין, אז הגם אַז מ'הָאָט דאָס ניט פאַרדינט און ניט אויסגעהאַרעוועט, מ"מ כל השביעין חביבין והעבודה דדור השביעי הוא להמשיך השכינה למטה ממש. להפוך השטות דנה"ב, אשר ידע אינש בנפשי' אַז ער הָאָט דאָס, און דעם קאָך פון נה"ב וואָס ער הָאָט דאָס און אפשר אמאָל נאָך נידעריקער, לעשות מזה ולהפוך את זה לשטות דקדושה.

ח) וזהו ענין צדיקא דאתפטר, דאף שכבר היו כמה העלמות והסתרים וכמה קושיות וענינים בלתי מובנים, הנה כל זה לא הספיק. ובכדי שיהי' אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, הי' ג"כ ענין סילוקן של צדיקים, שזה קשה לא רק כחורבן כ"א יותר מהחורבן. ותכלית הכוונה בזה הוא שעיי"ז יהי' אסתלק יקרא דקוב"ה. וזה תובעים מכל אחד מאתנו שידעו אַז מ'געפינט זיך אין דור השביעי, שכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון, שהנהגת הראשון הי' שלא חיפש לעצמו כלום ואפילו לא מס"נ. כי ידע שכל ענינו הוא כמ"ש ויקרא שם בשם הוי' אל עולם. ודוגמת הנהגת אברהם אבינו שהוא – געקומען אין אַזעלכע ערטער וואָס מ'הָאָט דאָרטן ניט געוואוסט פון ג-טליכקייט, ניט געוואוסט פון אידישקייט און ניט געוואוסט אפי' פון אלף בית און זייענדיק דאָרטן הָאָט מען זיך אָפגילייגט אָן אַ זייט, און אל תקרא ויקרא אלא ויקריא, וידוע שבהלימוד במדת אל תקרא, שתי הקריאות קיימות. וגם בזה הרי מפורש בתשוב"כ ויקרא. מ"מ צריך לידע אַז אויב ער וויל אים זאל איינגיין דער ויקרא, מוז זיין דער ויקריא. דאָרפסטו זעהן אַז יענער זאָל ניט נאָר וויסן נאָר אויך אויסרופען. הגם אַז ביז איצט הָאָט יענער ניט געוואוסט פון גאָרניט, אבער איצט דאָרפסטו זעהן אַז ער זאָל שרייען אל עולם, ניט אל העולם¹², היינו שאלקות הוא ענין בפני עצמו ועולם ענין בפני עצמו, אלא שאלקות מושל ושולט על העולם, כ"א שעולם ואלקות הוא כולא חד.

טז) ר"ה יח, ב. איכה רבה א, ט.

יז) ראה לקו"ט ס"פ תבוא [מב, ד. מג, ג]. סד"ה אנכי ה"א תער"ג [המשך תער"ב ח"א עמ' רנז].

ט) ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לכו לאמר, אעבוד עבודת אברהם אבינו, מ"מ אפס קצהו שייך לכאו"א ומחוייב בזה"ט¹ וניתנו לו הכחות על זה ע"י ההנהגה שהראנו הראשון וממנו ואילך עד, ועד בכלל, ההנהגה שהראנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהם סללו את הדרך ונתנו לנו כחות על זה. וזהו גופא החביבות דדור השביעי שכמה כחות ניתנו ונתגלו בשבילנו. וע"י העבודה באופן כזה יומשך עיקר שכינה למטה בעוה"ז הגשמי והחומרי, ויהי עוד במדרי' געלית יותר גם מקודם החטא, וכמ"ש במשיח ונשא מאד יותר מאדם הראשון ואפילו כמו שהי' קודם החטא"ט². וכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר את חלינו הוא נשא ומכאובינו סבלם, והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו, הרי כשם שראה בצרתנו, הנה במהרה בימינו ובעגלא דידן יגאל צאן מרעיתו מגלות הרוחני וגלות הגשמי גם יחדיו, ויעמידנו בקרן אורה. אבל כל זה הוא עדיין רק גילויים, ועוד יותר – שיקשר ויאחד אותנו במהות ועצמות א"ס ב"ה. וזהו פנימיות הכוונה של ירידת והשתלשלות העולמות וענין החטא ותיקונו וענין סילוקן של צדיקים שע"י יהי' אסתלק יקרא דקב"ה. וכשיוציאנו מהגלות ביד רמה ולכל בני' יהי' אור במושבותם יהי' אז ישיר משה ובנ"י גו' הוי' ימלוך לעולם ועד, (וכמו שהוא בנוסח התפלה) וגם בלשון תרגום³ הוי' מלכותי קאים לעלם ולעלמי עלמאי. ומסיימים והי' הוי' למלך וגו' הוי' אחד ושמו אחד, שלא יהי' חילוק בין הוי' ושמו, שכ"ז נעשה ע"י סילוקן של צדיקים, שקשה יותר גם מחורבן בהמ"ק. וכיון אַז מ'איז שוין די אַלע ענינים דורכגעגאנגען, הנה עכשיו אין הדבר תלוי אלא בנו – דור השביעי. ונזכה זעהן⁴ זיך מיט'ן רבי'ן דאָ למטה אין אַ גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו.

(יח) ראה תו"א ר"פ וארא [נה, ב] וס"פ ויצא [כג, סע"ג ואילך].

(ט) ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' תשא. ס' הלקוטים פ' שמות. ולכאורה צ"ע מס' הגלגולים פי"ט הובא בלקו"ת פ' צו ד"ה והניף [יז, א]. ואולי יש ליישב עפמ"ש בס' הגלגולים פ"ז הובא בלקו"ת שה"ש בסופו [נא, ג].

(כ) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה הנך יפה רפ"ב [יג, ד].

(כא) ראה סו"ס חסידים (הובא בגליון הש"ס לכתובות קג, א). במדב"ר פי"ט, יג.

סעיף א'

בסעיף זה יבאר דברי המדרש, שבתחילת הבריאה היה הגילוי האלוקי בעולם הזה – "עיקר שכינה בתחתונים היתה". ויסביר מהם המדריגות של "שכינה" ו"עיקר שכינה", ויבאר מדוע דווקא "עיקר שכינה" הייתה למטה בארץ.

הגילוי האלוקי בעולם בתחילת הבריאה

בּוֹתֵב בְּבוֹד־קִדְשַׁת מוֹרֵי־נְחָמֵי אֲדָמוֹר, בְּמֵאֲמָרוֹ לְיוֹם הַסִּתְּלָקוֹתוֹ, יו"ד שְׁבַט הַשִּׁי"ת:

בְּאֵתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי בְּלַחִי,

פסוק זה מרמז להתגלות הקב"ה בעולם הזה במתן תורה ובמשכן², שנמשל – כמו בכל פסוקי שיר השירים – לחתונה בין הקב"ה וכנסת ישראל,

וְאֵיתָא בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה (בְּמִקְוָמוֹ [על הפסוק בשיר השירים³]): "לְגַנִּי אֵין כְּתִיב כְּאֵין אֵלָא "לְגַנִּי", לְגַנּוּנִי,

את תיבת "גני" מפרש המדרש מלשון "גנוניא" – חופת ובית החתן⁴, שהיא עיקר דירת החתן ומיועדת לו. כלומר, שהתגלות הקב"ה בעולם הזה לא היתה דבר חדש, אלא שחזר להתגלות במקום שהי' בו כבר. וכהמשך לשון המדרש:

לְמָקוֹם שֶׁהָיָה עֵיקְרֵי בְּתַחִילָהּ, דְּעֵיקְרֵי שְׁכִינָה בְּתַחִתּוֹנִים הָיְתָה. עַד־כְּאֵין לְשׁוֹנוֹ [במאמר].

ס"י: "הפירוש ד'גנוני" הוא בית והיכל (בלשון תרגום). [כלומר שלפירוש המדרש אין הכוונה "גן שלי", אלא "גנוני", שהוא בית החתן. וראה גם בפירוש יפה קול למדרש שם]. אלא שביחד עם זה, מכיוון שנאמר בפסוק "גני" – הרי זה כולל גם הפירוש מלשון "גן", שהוא מקום של תנונוג, שמטיילים בו ומצמיח פירות (עיי' שם הביאור בהמשך השיחה, וכן בשיחת יו"ד שבט תשמ"ג בתחילתה, ובכמה מקומות).

1) שיר השירים ה, א.
2) במדרש שם נאמר "ואימתי שרתה השכינה ביום שהוקם המשכן", אבל לקמן (סעיף ב', וכן בכמה מקומות) כותב: "ועי' מתן תורה על הר סיני באתי לגני לגנוני", אלא ש"עיקר גילוי אלקות ה' בבית המקדש" (לקמן סעיף ד') – ראה שם בביאור ובהערות.
3) פרשה ה' בתחילתה. ראה במבוא אודות הדייק "במקומו".
4) ראה שיחת ש"פ עקב כ"ף מנ"א תשמ"ג

והכוונה⁵ בכך שעיקר השכינה "בתחתונים הייתה" – שבתחילת הבריאה היה העולם הזה מוכשר לקבלת הגילוי האלוקי הנעלה ביותר, יותר מבעולמות העליונים (ואח"כ נמשך אור זה בפועל ע"י עבודת האדם).

ביאור המושג "שכינה"

ומתחיל לבאר, כי כוונת המדרש אינה רק שבאופן כללי בתחילת הבריאה היה גילוי אלוקות בעולם הזה, אלא מרמז גם למדריגת הגילוי: שבעולם הזה היה גילוי מדריגת "עיקר שכינה". ויקדים לבאר שישנם כמה מדריגות הנקראות "שכינה", ו"עיקר שכינה" היא הנעלית שבכולם.

וּלְהַבִּין דְּיוֹק תְּלִשׁוֹן "עֵיקֶר שְׁכִינָה",

יש להקדים מהו פירוש "שכינה" בכלל, אשר בלשון זה משתמשים חז"ל לציין את התגלות הקב"ה בעולמות:

הִנֵּה בְּפִרוּשׁ "שְׁכִינָה" מְבֹאֵר בְּבוֹד־קִדְשֵׁי אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן

בספר התניא בשני מקומות. בפרק מ"א מבאר:

שְׁנֵי קְרֹאת שְׁכִינָה עַל־שֵׁם שְׁשׁוֹכְנֵת וּמְתַלַּבֶּשֶׁת,

דהיינו אור אלוקי שנמשך באופן של צמצום וקירוב ומתלבש בעולמות. ובפרק נ"ב מבאר:

מְלִשׁוֹן וְשְׁכִנְתִּי בְּתוֹכָם⁶, שֶׁהוּא⁷ רֵאשִׁית הַתְּגִלּוֹת אוֹר־אֵין־סוּף.

שהכוונה "ראשית התגלות אור אין סוף" היא כפי שמבאר שם, שהשכינה היא המקור, החיות הכללית ממנה נמשכת החיות לכל פרטי הנבראים. ועל כך מורה הפסוק "ושכנתי בתוכם", כמבואר שם, שראשית ומקור החיות, השכינה עצמה – מאירה בגילוי רק במשכן, ואילו בכל העולם נמשכת רק התפשטות והארה ממנה, כי "אי אפשר לעולמות ולסבול ולקבל אור שכינתה".

והנה, במאמר כאן, כולל ב' הפירושים כהגדרה אחת: שכינה פירושה "שוכנת ומתלבשת". . שהוא ראשית התגלות אור אין סוף". אך כפי שידויק בהמשך, בכל אחד מהפירושים קיימת הדגשה שונה: לפי המבואר בפרק מ"א, עיקר ההדגשה על

(7) כן הוא – בלשון זכר – בתניא פרק נ"ב, בהמשך לנאמר שם קודם "על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור אין סוף". וכאן מדייק לומר בלשון התניא, אף שקאי על השכינה.

(5) כן מפורש בכמה מקומות – ראה ד"ה איכה תשל"א סעיף ב' (ס"ה"מ מלוקט ח"א עמ' קפ).

(6) תרומה כה, ח.

כך שהשכינה מתלבשת בתוך העולמות; דבר המתאים לומר רק על אור המצמצם ומאיר בעולמות ממש. אך בפרק נ"ב מודגש שהשכינה היא "ראשית התגלות אור אין סוף", גילוי ראשוני המהוה מקור בלבד לגילוי בעולמות, אף אם אינו מתלבש בעולמות בפועל.

הוכחה ש"שכינה" היא בכל מקום לפי עניינו

ומדייק מדברי רבינו הזקן הנ"ל, שבעניין שכינה יש כמה מדריגות:

וְהָנָה מִמָּה שְׂפּוֹתַי שׁ"רֵאשִׁית הַתְּגִלּוֹת אֲוֶר־אֵינ־סוּף נִקְרָאת בְּשֵׁם שְׂכִינָה,
מִוֶּבֶן מִזֶּה שְׂעֵנֵן שְׂכִינָה הוּא לְמַעְלָה מְעַלָּה מְאֻצִּילוֹת נִסְכָּן,

הגם שבשני המקומות בתניא מפרש, כי שכינה היא ספירת המלכות (שהיא הספירה הכי תחתונה בעולם האצילות); וכפי שיבאר לקמן, שדווקא על דרגה זו ניתן לומר שהיא "שוכנת ומתלבשת" בעולמות בפועל. אמנם, לפי היסוד המבואר בפרק נ"ב בתניא, ששכינה היא "ראשית התגלות אור אין סוף" – מובן, כי עניין "שכינה" הוא גם במדריגות נעלות יותר⁸, שכן, ראשית ההתגלות של האור האלוקי הוא גם למעלה מעולם האצילות, ואף במדריגות של "אור אין סוף" עוד בטרם נתהוו המדריגות הכי עליונות ב"סדר השתלשלות". כפי שממשיך

גַּם בְּבַחֲיַנַת הָאֲוֶר שְׁלִפְנֵי הַצְּמֻצוֹם, שְׁתֵּרֵי רֵאשִׁית תְּהֵתְגִלּוֹת הוּא כְּאֲוֶר אֵינ־
סוּף שְׁלִפְנֵי הַצְּמֻצוֹם,

כי גם באור שלפני הצמצום – שהוא אור נעלה ביותר השולל אפילו את אפשרות מציאות עולמות – מכל מקום, גם בו יש מדריגת אור שהוא בבחינת "גילוי", וממנו נמשך עניין הגילוי במדריגות שלמטה הימנו.

ויסוד זה, ש"שכינה" הוא גם במדריגות שלמעלה מאצילות מוכיח מהמפורש בדברי אדמו"ר האמצעי:

וְכִמּוֹ-שֶׁכֶּתֶב כְּבוֹד-קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי כִּי הָאֶרֶת חָקוּ וְחוּט לְנַפְי
עֲצָמִיּוֹת אֲוֶר־אֵינ־סוּף נִקְרָאת בְּשֵׁם שְׂכִינָה.

נכתב העניין דשכינה למעלה מהצמצום בלשון של בדרך אפשר "יתכן לומר", "מקום לומר" (שהרי הוא לא כפשטות המובן מ"ביאור הוי" לי בעזרי" (לאדמו"ר האמצעי שבהערה ב' במאמר) ששכינה הוא רק באור הקו, אבל לא באור שלפני הצמצום).

(8) הוכחה זו מדויק לשון אדמו"ר בתניא "שהוא ראשית התגלות אוא"ס", שגם למעלה מאצילות ואפילו באור שלפני הצמצום שייך "שכינה" – היא חידוש במאמר דידן, ואינה בשאר המאמרים שמבארים עניין שכינה במדריגות נעלות. ואדרבה, במאמרים שמציין (בהערה ה' במאמר)

שהמדריגה של "קו וחוט" היא הרי למעלה מהאצילות, והיא ראשיתו של "סדר ההשתלשלות". ובכל זאת, לגבי אור אין סוף שלפני הצמצום – נקראת מדריגה זו בשם שכינה.

וליתר ביאור: אחר הצמצום הראשון – בו הסתלק כל האור האלוקי ונכלל במקורו – נמשכה הארה אלוקית מצומצמת ביותר, שממנה נהי' אחר כך שורש להתהוות העולמות (ולכן נקראת "קו וחוט", שמרמז על צמצום ביותר). ומכיוון שהאור שלפני הצמצום לא הי' שייך כלל לעולמות (לא להאיר בעולמות, וכל שכן לא שיתהוו ממנו העולמות), ואילו מצד הקו וחוט כבר יש נתינת מקום לסדר ההשתלשלות של האור ממדריגה למדריגה באופן שאחר כך יתהוו ממנו העולמות, ועד שהוא עצמו מאיר בעולמות. ולכן, ביחס לאור-אין-סוף, הקו נקרא שכינה (ויבואר בפרטיות לקמן).

והסבר העניין, כיצד יתכן לומר שב"שכינה" יש כמה מדריגות:

כִּי עֲנִין שְׁכִינָה הוּא כָּל מְקוֹם לְפָנַי עֲנִינִי.

כפי שהובא לעיל, "שכינה" בדרך כלל מרמז לספירת המלכות, הנמשלת לענין הדיבור באדם (כנאמר בתיקוני זוהר⁹ "מלכות – פה"; וגם למעלה עניינה הוא אותיות דיבור העליון שבהם נברא העולם). והנה, כשם שבמשל של דיבור האדם, הנה מצד הזולת – "גילוי" נחשב רק כאשר הוא מדבר אליו בפועל והינו שומע את דבריו; אך למעלה מזה, עניין הגילוי לזולת מתחיל כבר בנפש האדם עצמו, עוד קודם שמדבר. ולדוגמה: כח הדיבור (כח שמהותו האפשרות "לרדת" ולהתגלות לזולת); ולמעלה יותר – המחשבה אודות הזולת (שכזה הזולת כבר "תופס מקום" אצלו, ויש בכך הכנה למצב שהוא יירד ויתגלה אליו) וכך הלאה.

ובדומה לכך בנמשל למעלה: יש מדריגת שכינה ה"שוכנת ומתלבשת" בפועל, ולמעלה מזה – מדריגה הנקראת שכינה כי בה מתחילה להיווצר אפשרות לגילוי בעולמות, וכן הלאה, ועד ל"ראשית התגלות אור אין סוף".

[מאידך מובן, כי לא כל גילוי איזה שיהיה בסדר ההשתלשלות נקרא "שכינה" ביחס למדריגה שלמעלה הימנו. כי כאמור, בפירוש שכינה יש ב' עניינים: "ראשית התגלות אור אין סוף" – דהיינו ראשית ו"שלב" חדש בהתגלות, ולא רק המשך גילוי שישנו קודם; וגם "שוכנת ומתלבשת" – כלומר שמטרתו על כל פנים היא הגילוי בעולמות. ודבר זה הוא רק בכמה מדריגות כלליות¹⁰, כדלקמן].

במדריגות שבאין ערוך אחת לשניה. ולכן "עיקר שם שכינה" הוא בבחינת מלכות דאצילות כפי שיוורת לבריאה, וכן כאשר הקו מאיר באצילות

(9) בהקדמת "פתח אליהו".
(10) בהמשך תער"ב (ח"ג ע' א'תלט, בפסקא "אמנם בכללות") מבואר, ששם שכינה הוא רק

מתי מלכות דאצילות נקראת שכינה

ומתחיל לפרט כמה מדריגות שמצינו לגביהם התואר "שכינה", והטעם לזה:

לְנִבִי אֲצִילוֹת הִנֵּה הַמְּלָכוֹת נִקְרָאת בְּשֵׁם שְׁכִינָה.

וְגַם בְּזֶה מֵה שְׁמֵלְכוֹת הַאֲצִילוֹת נִקְרָאת שְׁכִינָה מִבְּאֵר כְּבוֹד־קִדְשֵׁי אֲרָמוֹ"ר הַצְּמַח־צֶדֶק שֶׁזֶהוּ דִּקְוָא כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשִׂית בְּחִינַת עֵתִיק לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה, אֲכַל בְּהוֹתָהּ בַּאֲצִילוֹת הִיא מְיַחֶדֶת עִמָּהֶם (עַם הַסְּפִירוֹת הַאֲצִילוֹת) וְלֹא שֶׁיִּדְ לְשׁוֹן שְׁכִינָה.

בספירת המלכות ישנם ב' בחינות: א', כפי שהיא בעולם האצילות עצמו (שאו היא מקבלת וכונסת אליה את כל האורות דאצילות), ב', כפי שהיא יורדת כדי להיות מקור לעולם הבריאה. שכן, בסדר ההשתלשלות הדרגה התחתונה בעולם העליון (מלכות), נעשית המדריגה העליונה וההתחלה של העולם שלמטה הימנו; ובלשון הקבלה: נעשית "עתיק" לעולם הבריאה. כי התהוות כל עולם מתחילה מענין ה"כתר", שהמדריגה העליונה שבו היא "עתיק" (הנמשל לענין התענוג¹¹).

וההבדל בין שתי בחינות אלו הוא באין ערוך: בהיותה בעולם האצילות, ספירת המלכות מיוחדת בתכלית עם הגילוי האלוקי בעולם האצילות, ומחמת יחוד וביטול זה לא שייך שיהיה ממנה גילוי בעולמות. [ליתר ביאור: עולם האצילות הוא רק גילוי אלוקות, ונרגש בו ש"אין עוד מלבדו". אך בעולם הבריאה מתחילה מציאות שאינה אור אלוקי, אלא "נבראים" בעלי הרגשה עצמית של "יש" ודבר נפרד. ולכן, צריך להיות צמצום עצום הנקרא "פרסא", כדי שיוכל להיות התהוות עולם הבריאה]. רק כאשר המלכות כביכול "יוצאת" מהתאחדות זו, ויורדת להיות מקור לבריאה – אז שייך לכנותה "שכינה", דהיינו שהיא "שוכנת ומתלבשת" בעולמות.

אך לפי זה צריך להבין: אם במדריגת עולם האצילות עצמו "לא שייך לשון שכינה" – איך אמרנו לעיל שיש מדריגת שכינה אף למעלה מעולם האצילות? ומבאר:

עליון הוא כח התענוג, וממנו נמשכים כל הכוחות (מהתענוג נעשה הרצון לדבר, ואח"כ – שכל להתבונן בזה, וכו'). להמחשת העניין: כאשר רב מלמד לתלמידו אודות עניין נפלא ביותר, הנה מה שאצל הרב הוא הדרגא הכי נמוכה – הדיבור, מזה נתהוה אצל התלמיד התענוג בדבר זה.

(ולא הדרגות שבינתיים שמפרט שם). ולמעלה מהקו, שכינה הוא האור שלפני הצמצום השייך לעולמות. ואכן גם כאן מפרט ג' מדריגות אלו: מלכות דאצילות; קו; אור השייך לעולמות קודם הצמצום.

(11) כפי שרואים בנפש האדם, שהכח הכי

וּמְכַל־מְקוֹם אֵינ־זֶה סוֹתֵר לְמַחֲשָׁבְתוֹב לְעֵיל שְׁחַקוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה, כִּי שְׂכִינָה שְׁנַאֲמַר בְּדִבְרֵי־חַבּוֹתֵינוּ וְזָכְרוֹנָם לְבִרְכָה תֵּינֵנו מִלְּבוֹת הַאֲצִילוֹת, וְאַף גַּם זֹאת רַק בְּשִׁנְעֵשִׁית בְּחִינַת עֲתִיק לְבְרִיאָה הַנִּקְרָא¹²,

היינו שבחז"ל מדובר על דרגת השראת השכינה בפועל (בעולם הבריאה); אך שורש ומקור עניין השכינה הוא בדרגות נעלות יותר, כדלקמן.

אָבֵל בְּשִׂרְשָׁה [של השכינה], תֵּינֵנו כְּמוֹ שְׁחוּא לְנַפִּי אֹר־אֵינ־סוֹף, הִנֵּה גַם הָקוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה.

כשם שהשכינה, בירידתה מאצילות לבריאה הריהי "שוכנת ומתלבשת" בעולמות, כך גם למעלה יותר, בשורש ומקור הענינים: כאשר מ"אור-אין-סוף" (השולל לא רק גילוי לעולמות, אלא את עצם מציאותם), נמשך אור הקו (שבו מתחיל גילוי השייך לעולמות) – הריהו נקרא בשם שכינה.

הטעם שה"קו" נקרא שכינה

אמנם, אין זה מספיק עדיין, כי: באור הקו יש כמה מדריגות, ורק בסופו הוא מאיר בעולם האצילות, אך בתחילתו גם הוא למעלה לגמרי מגילוי בעולמות. ולכן ממשיך ומסביר מדוע גם במדריגה הנעלית שבו נקרא הקו בשם שכינה:

וְאַחַד הַטְּעָמִים מֵהַ שְׁחַקוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה לְנַפִּי אֹר־אֵינ־סוֹף, בְּתַב בְּבוֹד־קְדוּשַׁת אֲדָמוֹ"ר מִחֶר"ש לְפִי שְׁחַקוּ בְּנוֹנַת הַמְּשַׁכְּתוֹ בְּשִׁבִיל שִׁית־לְבַשׁ בְּעוֹלָמוֹת וְנִשְׁמוֹת־יִשְׂרָאֵל, וְלִבְנֵי הַגֵּה גַם בְּרֵאשִׁיתוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה.

כלומר: כל עניין המשכת הקו הוא "בשביל להאיר את חושך הצמצום". וזה ההבדל בינו לבין האור שלפני הצמצום, שקודם הצמצום האור הוא עניין לעצמו, בלי שום שייכות לעניין מסויים שאותו הוא מאיר (כי לא שייך שם כל מציאות). אבל אור הקו יש לו "מטרה": להאיר את חושך הצמצום, וע"ז זה ליצור אפשרות של גילוי אלוקי גם בעולמות ובנשמות ישראל.

ולכן, לא רק כאשר הוא מאיר בעולמות בפועל בעולמות ובנשמות, אלא גם בתחילתו¹³, כאשר נמשך מאור-אין-סוף, נקרא שכינה – כי גם שם כוונתו היא בשביל עולמות ונשמות.

וכן משום שהוא שוכן בבי"ע הכלליים (א"ק, עקודים, אצילות). אבל, לפי טעמים אלו הקו נקרא שכינה רק "אחר שכבר נמשך" ושוכן בהם, ולא בראשית המשכתו.

12) ראה במילואים.

13) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תמ, שיש עוד ב' טעמים מדוע נקרא הקו בשם שכינה: משום שהוא מקבל מאו"ס ומשפיע בנאצלים,

שכינה במדריגות האור שלפני הצמצום

וְלַמַּעֲלָה יוֹתֵר שְׂכִינָה בְּשֵׁרְשׁוֹ הָרֵאשׁוֹן לְמַעַלְהָ מִהַצְמָצוּם, מִכְּאֵר כְּבוֹד־
קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר [מהורש"ב] נִשְׁמָתוֹ-עֵדֶן שְׁגִלּוֹי הָאֹר כְּמוֹ שֶׁהוּא לְפָנֵי-
הַצְמָצוּם, נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה.

כי גם באור שלפני הצמצום יש שורש לענין הגילוי בעולמות. ומפרט תחילה
המדריגות באור שלפני הצמצום:

שְׂכִינָת הָאֹר שְׁלֵפְנֵי הַצְמָצוּם יֵשׁ בּוֹ ג' מְדִרְיָנוֹת, עֵצֶם הָאֹר וְהַתְּפִשְׁמוֹת
הָאֹר, וְכַתְּפִשְׁמוֹת הָאֹר ב' מְדִרְיָנוֹת גִּילּוֹי הָאֹר כְּמוֹ שֶׁהוּא לְעֵצְמוֹ שְׁוֵהוּ
מְקוֹר אֹר הַסּוֹכֵב, וְגִלּוֹי הָאֹר לְעֵצְמוֹ הַשְּׂיִיךְ לְהַעֲוִלְמוֹת שְׁוֵהוּ מְקוֹר אֹר
הַמְּמֵלֵא,

מבואר בחסידות¹⁴, אשר כל אור וכח בנפש יש בהמשכתו ג' מדריגות. ולדוגמא,
כאשר אדם מתעורר בענין של עשיית טוב וחסד – עוד לפני שישנה השפעה בפועל
– יש בו עצמו שלוש מדריגות-שליבים:

(א) עצם מידת החסד הנטועה בנפשו, עוד לפני שהיא בגדר התעוררות כלשהי.
זהו איפוא "עצם הכח"¹⁵.

(ב) כאשר נוצרת "המשכה נעלמת" של הכח בנפש, שהיא המקור וההכשרה
לאופן בו יתגלה כח זה באדם עצמו. דרגא זו היא השורש להבדלים בין תכונות
הנפש של אנשים שונים: הכחות כפי שהינם כלולים בנפש עצמה, הם בשלימות
אצל כל אדם; אך בעת שהכח הוא בגדר "המשכה", הרי בהתאם לטיב ההמשכה
נקבע באיזה אופן יהיה גילוי אצל האדם (אם יהיה בעל חסד או לא, באיזה תחום
של חסד יצטיין וכו'). וזהו "גילוי האור לעצמו" (כלומר: יש כאן "גילוי", המשכה
מסוימת, אך יש לה משמעות רק כלפי האדם עצמו).

(ג) כאשר בא בהתעוררות מורגשת לעשות חסד לזולת, שהוא רוצה להשפיע.
התעוררות זו הינה נעלית לגמרי מהשפעה בפועל לזולת, כי לשם כך צריך להתבצע
בנפש תהליך נוסף של "צמצום" והכנת ההשפעה כדי שתתאים לזולת. אך עם
זאת, היא "שייכת לזולת" – התעוררות ורצון להשפיע לזולת, הגם שלא ניכר עדיין
באיזה אופן תהיה ההטבה. [לפעמים מובא משל למושג "שייך לזולת", מאדם

(ליתר הרחבה במושגים "עצם" ו"גילויים"
שישנם בכל דרגא – ראה "פרקי מבוא לנושא
עצם וגילויים" במילואים ל"מאמר מבואר"
חוברת י', לכה דודי תשי"ד).

14) ראה גם ד"ה שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ
תרנ"ז ע' רד ואילך).
15) חשוב להדגיש כי אין מדובר כאן על
"עצם הנפש", אלא "עצם הכח הכלול בנפש".

החזרו לעצמו בדיבור עניין שכלי – דיבור זה אמנם "שייך" לזולת, כי השני יכול לשמוע באזנו את המילים שמדבר, אך עדיין האדם לא צמצם את שכלו באופן של השפעה מסודרת לזולת, שיוכל לקלוט ולהבין את השכל שבדבריו. וראה בהרחבה בהערה¹⁶].

אופן המשכת הכחות בנפש האדם – סיבתו מפני שכן הוא סדר המשכת האור למעלה, ועד לסדר המשכת האור שלפני הצמצום, שיש בו המדריגות של "עצם האור", "התפשטות האור כמו שהוא לעצמו" ו"גילוי האור לעצמו השייך לעולמות".

המדריגות של "התפשטות האור" לפני הצמצום – הם שורש לאורות שלאחרי הצמצום: "גילוי האור לעצמו" הוא שורש לאור ה"סובב כל עלמין" – המאיר בעולמות בבחינת "מקיף", ומבטא את תוקף האור שלמעלה מכלי המקבל; ואילו "גילוי האור לעצמו השייך לזולת" הוא שורש ל"אור הממלא כל עלמין" – המאיר בעולמות באופן פנימי ומצומצם בכל נברא לפי ערכו, ומבטא את היכולת לכוון ולהצטמצם כפי ערך העולמות.

[וכעת חזרו לעניין "שכינה"]:

וְגִילוֹי הָאֹר הָיָה נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה.

היינו "גילוי האור לעצמו השייך לעולמות" שקודם הצמצום – נקרא "שכינה".

ומקשה:

וְאֵף שֶׁהוּא לְפָנֵי הַצְּמֻצוּם וְאִי־אֶפְשֶׁר שְׂיִהְיֶה מְקוֹר לְעוֹלָמוֹת, שְׁלֵבֵן הוֹצֵרֵךְ לְהִיּוֹת הַצְּמֻצוּם, וְצֻמְצוּם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת סִילוּק דְּנִקְא, מְבַלֵּי־מְקוֹם נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה.

האור שלפני הצמצום, מחמת גודל ועוצם האור, לא רק שאין שייך שיתהוו ממנו עולמות, ואף לא שישתלשל ממנו אור שיהיה בבחינת מקור לעולמות; ולכן היה צריך להיות הצמצום, כדי שיוכל להתהוות אור שיהי' מקור לעולמות, ורק לאחר עוד כמה וכמה צמצומים מתהווים ממנו עולמות בפועל.

כפי שקיימת אצלו נעלית לגמרי מההשפעה בפועל; ואף יתכן שכאשר יוכח עד כמה קטן שכל התלמיד, יחשוב שאין שייך כלל להשפיע לו. ולכן צריך להיות אצלו כביכול "צמצום", שיסלק את אופן השפעת החסד כפי שתואר זאת לעצמו, וימשיך התעוררות חדשה – השייכת להשפעה בפועל לתלמיד כפי שהוא במעמדו ומצבו.

16) ליתר ביאור, בהמשך למבואר בפנים אודות "מידת החסד": כאשר מתעורר באדם רצון ללמד תלמיד ששכלו קטן באין ערוך משכלו שלו; יתכן כי לא נפגש מימיו עם כזה סוג של תלמיד, אלא שמצד גודל טובו משער שיוכל להיות תלמיד קטן בהבנה, ומתעורר אצלו רצון להשפיע לו. ברם, מכיוון שאין לו מושג על מצבו של התלמיד באמת – הרי המחשבה

ולשם כך היה צריך להיות צמצום הראשון, שהוא "צמצום בדרך סילוק": (כל הצמצומים בסדר ההשתלשלות הם "בדרך מיעוט", היינו שהאור נשאר במהותו, אלא שמתמעט ומצטמצם כדי שיוכל להשפיע למדריגה תחתונה יותר (ובדוגמת אור הבא דרך חלון, דרך נקב, או עובר דרך מסך). אך צמצום הראשון הוא "בדרך סילוק") – דהיינו שמסתלק לגמרי כל גילוי האור, ואחר כך נמשך אור אחר שיכול להיות מקור לעולמות.

ואם כן צריך להבין: כיצד יתכן לומר "שכינה" – על שם "ששוכנת ומתלבשת" – על מדריגה שלפני הצמצום? וזהו שמבאר, כי אף שאין זה אלא רק גילוי לעצמו (במדריגה שמושלל לגמרי כל מציאות העולמות, ואפילו מציאות אור שממנו יתהוו עולמות) – בכל אופן, עצם העובדה שישנו גילוי לעצמו שיש לו כבר שייכות לזולת (ביחס למדריגות שלמעלה הימנו), הוא שורש ומקור לענין השכינה.

מדריגת "עיקר שכינה"

וכעת חוזר לבאר מהו מדריגת "עיקר שכינה", שהייתה בתחתונים בתחילת הבריאה:

וְזוּהוּ דְיוֹק הַלְשׁוֹן "עֵיקָר שְׁכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים הִיְתָה", הֵיִינוּ שְׁגִילוֹי הַשְּׁכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים, הוּא לֹא הַשְּׁכִינָה כְּמוֹ שְׁהוּא לְגַבֵּי אֲצִילוֹת, הֵיִינוּ מַלְכוּת, נִם לֹא כְּמוֹ שְׁהוּא לְגַבֵּי אוֹר־אֵינֶסוֹף, הֵיִינוּ חֶסֶד, כִּי־אִם עֵקָר וּפְנִימִיּוֹת הַשְּׁכִינָה

שזהו פירוש תיבת "עיקר" – הפנימיות והעצם¹⁷ של הדבר. ולכן, "עיקר השכינה" – היא המדריגה הכי נעלית בשכינה, בחינת "גילוי האור לעצמו השייך לעולמות" – באור שלפני הצמצום. ובחינה זו –

הִיְתָה בְּתַחְתּוֹנִים דְּנֻקָּא,

מדוע דווקא "עיקר שכינה" האירה בתחתונים

בקטע זה יסביר, מדוע דווקא "עיקר שכינה" – האור שלמעלה מהתלבשות מעולמות – הוא שהיה בתחתונים:

כִּי הָאוֹר שְׁנַתְּלֵבֵשׁ בְּעוֹלָמוֹת הַרִי־הוּא כֹּא בְּסֶדֶר וְחֶדְרָנָה. וְלִמְעַלָּה מֵאֵיר בְּגִילוֹי יוֹתֵר, וְכֹל מַה שְׁנִמְשָׁךְ וּמִשְׁתַּלְשֵׁל מִתְּמַעַט הָאוֹר.

(17) כן הלשון בלקו"ש ח"ח, שיחה ד' לפ' שלח סעיף ט'.

ואם כן, אין לומר שהאור המלוכש בעולמות מאיר יותר למטה, כי אדרבה, אור זה מאיר יותר בעולמות העליונים, וככל שיוורד לעולם נמוך יותר הוא מצטמצם יותר. ומוסיף:

וְכֵן הוּא בְּכֹלל פְּאֹר דְּסִדְר הַשְּׁתִּלְשָׁלוֹת.

ומטעם זה אי אפשר לומר אשר דרגת שכינה שלמעלה מהעולמות סתם – כגון אור הקן – האירה למטה. כי אף שאור זה אינו מלוכש ממש בעולמות, מכל מקום, הוא אור השייך ל"סדר השתלשלות" – המאיר בסדר והדרגה, וככל שנמשך למטה יותר הוא מאיר באופן מצומצם יותר. ולכן, רק אור שלמעלה מהעולמות – שייך שיאיר יותר למטה, כפי שיבאר.

אך עדיין יש להבין: כלל זה, שאור המלוכש בעולמות מאיר למטה באופן נמוך יותר – האם היה גם בתחילת הבריאה? וזהו שממשיך:

וְאִף שְׁקוּדָם הַחֲמָא הָיָה גַם לְמִטָּה הָאֹר בְּגִילוּי,

כמאמר חז"ל¹⁸ "עולם על מילואו נברא", דהיינו שנברא באופן ראוי ומוכשר לגילוי אלוקות (ורק החטא גרם שנעשה ירידה והגשמה במצב העולם, שמסתיר ביותר על הגילוי האלוקי¹⁹). ואם כן, אפשר לומר שבתחילת הבריאה היה יכול להאיר בעולם הזה האור המלוכש בעולמות, ומתוך,

מְכַלֵּמְקוֹם הָיָה גַם אֹר גִּילוּי הָאֹר יוֹתֵר לְמַעְלָה. וְכִמְאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנָם לְבִרְכָה "נְמָה יְמִינוּ וְכִרְא שְׁמַיִם נְמָה שְׁמַאֲלוּ וְכִרְא אֶרֶץ".

כי אף שהעולם היה מוכשר לגילוי אלוקות ולא היה ההסתר הנוסף שמחמת החטא – אמנם עצם העובדה שהיו עולמות "עליונים" ו"תחתונים", הוא מחמת החילוקים בצמצום האור האלוקי המהוה אותם; כדרשת חז"ל, שב"ימין" הרומז על גילוי יותר – נבראו שמים, היינו עולמות הרוחניים העליונים, ואילו ב"שמאל", הרומז על מיעוט האור [כמו שדרושים הפסוק²⁰ "ידכה" – יד כהה (חלשה)], שהיא יד שמאל] – נבראה הארץ, היינו עולם הזה הגשמי. ברור אם כן, שהאור המלוכש בעולמות, מאיר יותר בעולמות העליונים ופחות בעולמות התחתונים, ואין שייך לומר שאור זה האיר בעיקר בתחתונים.

אֲלָא הַבְּנוּנָה עַל הָאֹר שְׁלִמְעָלָה מַעוֹלָמוֹת, עֵיקַר שְׂכִינָה.

(20) פירושו רש"י בא יג, ט. שו"ע אדה"ז ה' תפלין ריש סימן כ"ז. ועוד.

(18) הביאור בקטע זה – ע"פ ד"ה איכה עת"ר
שבהערה ו במאמר.
(19) ראה ב"ר פי"ד, ז.

ואור זה שהתגלותו היא לא באופן של "התלבשות" בעולם – יכול להאיר גם בעולם הזה. כי אור הבא בהתלבשות ובפנימיות – צריך שהמקום שבו מתגלה יהיה "כלי" אליו; אמנם אור שאינו מלוכש – הרי אינו נוגע המקום בו הוא מאיר, ויכול להאיר בכל מקום בלי הגבלה.

ולא זו בלבד שאור זה יכול להאיר גם בתחתונים, אלא שהתגלות אור זה היא דוקא ורק בתחתונים ולא בעולמות העליונים. וכפי שיבאר טעם הדבר לקמן סעיף ד'.

סיכום: בתחילת הבריאה היה עיקר הגילוי האלוקי בעולם הזה, כדברי המדרש על פסוק "באתי לגני" – שהמדרגה של "עיקר שכינה" היתה בתחתונים. כדי להבין מהי מדרגה זו מקדים, כי מדברי אדמו"ר הזקן ששכינה היא "ראשית התגלות אור אין סוף", מובן שיש כמה מדרגות ב"שכינה", בכל מקום לפי עניינו: לגבי אצילות – שכינה היא מלכות דאצילות כפי שירדת לעולם הבריאה. לגבי אור-אין-סוף – שכינה הוא אור הקו, שמטרת המשכתו היא בכדי להאיר בנשמות ובעולמות. ובאור-אין-סוף שלפני הצמצום – נקראת שכינה דרגת "התפשטות האור כפי ששייך לזולת", ומדרגה זו היא "עיקר שכינה". דווקא אור זה, להיותו למעלה מהעולמות – היה בתחתונים, כי האור שבערך העולמות מצטמצם ככל שנמשך למטה.

נושאים ומושגים בסעיף: ב' עניינים בפירוש שכינה: שוכנת ומתלבשת, וראשית התגלות אור-ס' ♦ מלכות כפי שהיא באצילות וכפי שנעשית עתיק לבריאה ♦ קו ♦ צמצום בדרך סילוק ♦ ג' מדרגות באור שלפני הצמצום.

סעיף ב'

סילוק השכינה וחזרתה לארץ

בסעיף זה יבאר את המשך דברי המדרש, שלאחר ש"עיקר שכינה בתחתונים הייתה", הנה בדורות שלאחרי זה נסתלקה השכינה יותר ויותר ע"י החטאים, ואחר כך נמשכה בחזרה למטה ע"י הצדיקים. ומבאר, שלמרות שהיו בזה כמה שלבים, הנה הסילוק העיקרי – הוא מעולם הזה, וכן עיקר ההמשכה – היא כשירדה מהרקיע לארץ.

להבנת הדברים כדאי להביא את המשך לשון המדרש שם: "חטא אדם הראשון ונסתלקה השכינה לרקיע הראשון. חטא קין נסתלקה לרקיע השני. חטא אנוש נסתלקה לרקיע השלישי. חטא דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי. חטא דור המגדל [=מגדל בבל, דור הפלגה] נסתלקה לרקיע החמישי. חטאו אנשי סדום נסתלקה לרקיע הששי. חטאו המצריים בימי אברהם נסתלקה לרקיע השביעי. כנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידה לארץ. זכה אברהם הורידה משביעי לששי. עמד יצחק והורידה מששי לחמישי. עמד יעקב והורידה מחמישי לרביעי. עמד לוי והורידה מרביעי לשלישי. עמד קהת והורידה משלישי לשני. עמד עמרם והורידה משני לאחד, שהוא ראשון. עמד משה והורידה לארץ".

כפי שיתבאר, במאמר של הרבי הרי"צ מביא המדרש בכמה שינויים קלים, ולקמן ידייק כיצד בשינויים אלו רומז לביאור בתוכן דברי המדרש.

**ב) וְהִנֵּה זֶה הָעֵיקָר שְׂכִינָה פְּתַח־תּוֹנִים הִיְתָהּ, מְבֹאֵר מִהַמְדַּרְשׁ
 הַ"תַּחְתּוֹנִים" כִּי אֵי עוֹלָם־תְּהֵה הַגִּשְׁמִי, וְכִמּוֹ שְׂמִכְאֵר הָעֵלִיָּהּ
 חֲטָא עֵי־הַרְעַת נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מֵאַרְצָא לְרַקִּיעַ, וְעֵלִיָּהּ מִתַּן תּוֹרָה עַל הַר
 סִינַי בְּאֵתִי לְגַנִּי לְגַנּוֹנִי.**

ומזה מוכח ש"תחתונים" אין הכוונה (גם) לעולמות רוחניים שהם נמוכים ביחס לעולמות עליונים יותר², אלא לעולם הזה הגשמי, בו היה החטא והסילוק שעל ידו, ובו היה "באתי לגני" וחזרת השכינה במתן-תורה.

(2) כמו עולמות בריאה יצירה עשיה שהם "תחתונים" לגבי אצילות.

אמנם למרות שבמדרש שם מפרט שהיה גם הסילוק מרקיע לרקיע, וכן חזרת השכינה מרקיע לרקיע – אינו דומה המעבר של השכינה מרקיע לרקיע, לסילוק או ההמשכה למטה בארץ. וזהו שממשיך:

וְעַקֵּר הַסִּילוּק שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַחֲטָא [אף שהיו בזה כמה שלבים] הוּא בְּחֲטָא עֵיץ־הַדַּעַת דְּנֻקָּא.

וּבְמֹזְבֵן שְׁבַעֲנֵן הַחֲטָא, הָרִי עֵיבָר הַחֲטָאִים הִנֵּה חֲטָא עֵיץ־הַדַּעַת, שְׁחָרִי עַל־יְדֵי חֲטָא עֵיץ־הַדַּעַת²² הִנֵּה נְתִינַת מְקוֹם לְשֹׂאֵר הַחֲטָאִים, וְחֲטָא עֵיץ־הַדַּעַת הִנֵּה סִיפָה וְגוֹרֵם לְחֲטָאִים דְּקִנְזָן וְאֵנוּשׁ וְכוּ',

לפני החטא לא היו הקדושה והקליפות מעורבים זה בזה, אלא מובדלים אחד מהשני (וכל עניין הקליפה היה רק כקליפה השומרת לפרי ולא היתה לה שום השפעה על מה שנמצא בצד הקדושה); אמנם חטא עץ הדעת פעל תערובת טוב ורע בכל עניני העולם, ולכן הקליפה יכולה להשפיע על האדם ולפעול בו ירידה כו'.

בְּמֹזְבֵן הוּא בְּפַעֲלַת הַחֲטָא, דְּהַסִּילוּק שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַחֲטָא הִנֵּה עֵיבָר הַסִּילוּק הוּא מֵה שְׁנִסְתַּלַּק עַל־יְדֵי חֲטָא עֵיץ־הַדַּעַת מֵעוֹלָם־הֵנָּה הַתַּחֲתוֹן דְּנֻקָּא.

הטעם ש"עיקר הסילוק" הוא מהארץ

ומבאר – מדוע הסילוק מארץ לרקיע הוא סילוק "עיקרי" יותר מאשר מרקיע אחד למשנהו:

דְּבָשִׁם שְׁעֵיבָר שְׁכִינָה פְּתַח־תּוֹנִים הוּא פְּעוֹלָם־הֵנָּה דְּנֻקָּא, הִנֵּה בְּמֹזְבֵן הוּא בְּהַסִּילוּק דְּעֵיבָר הַסִּילוּק הוּא מֵה שְׁנִסְתַּלַּקָה מֵהָאָרֶץ דְּנֻקָּא, שְׂוָה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי חֲטָא עֵיץ־הַדַּעַת, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה נִסְתַּלַּקָה הַשְּׁכִינָה מֵאָרֶץ לְרַקִּיעַ,

מכיוון שהתגלות מדריגת "עיקר שכינה" היא דווקא בעולם־הזה (כמבואר בסעיף הקודם), לכן, כאשר נסתלקה השכינה מהארץ – לא האירה כלל מדריגה זו, גם לא ברקיע. מעתה ואילך היה הגילוי רק עד כמה ששייך ב"רקיע", בעולמות רוחניים – כהכשרה והכנה לגילוי בארץ. כל חטא נוסף גרם להגשמה נוספת במצב העולם, והרחיק יותר את האפשרות וההכשרה שהעולם יהי' כלי לגילוי עיקר שכינה (וזהו הפירוש שהשכינה הסתלקה מרקיע א' לרקיע ב' וכו').

(22) ראה המבואר בד"ה וידבר גו' והקרייתם לכם (ש"פ מטו"מ) תשי"ב, ובהנסמן שם.

ולכן, מכיוון שרק אז הי' הסילוק של "עיקר שכינה" – זהו "עיקר הסילוק".

וְהוּוּ נִם-כֵּן הַטַּעַם שְׂאִינוּ מְצַרֵּף (בְּהַמְאָמֵר) חֲטָא עֵץ-הַדַּעַת עִם הַחֲטָאִים
דְּקִינוּ וְאִנוּשׁ וְחוֹשֵׁב זֶה בְּפִנְיֵי-עֲצָמוֹ,

שבמדרש מפרט כל חטא בפני עצמו, ואילו במאמר משנה מלשון המדרש,
וכותב רק את חטא עץ הדעת בפני עצמו, ואת החטאים של קין ואנוש ביחד, היינו
שמחלק את החטאים לשתי קבוצות: חטא עץ הדעת, והחטאים שלאחריו.

לְפִי שְׂבִיחַ-חֲטָאִים דְּקִינוּ וְאִנוּשׁ נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מִרְקִיעַ לְרְקִיעַ,

שזהו "סילוק" מסוג ודרגה שונים לחלוטין מאשר סילוק עיקר השכינה מהארץ
– ולכן נחשבים כקבוצה בפני עצמה (אף שבפרטיות כל חטא פעל סילוק נוסף).

מֵה שְׂאִין כֵּן בְּחֲטָא עֵץ-הַדַּעַת שְׂנִסְתַּלְקָה מֵאֶרֶץ לְרְקִיעַ,

ומצד זה יש ב' חילוקים בינו לבין התוצאה של שאר החטאים:

שְׂלֵבֵד זֹאת שְׂחִסְלִיבֵד מֵהָאֶרֶץ, זֶה בְּעִקֵּר נִוְגַע לָנוּ,

כי זה מה שנרגש אצלנו – אם יש כאן למטה הגילוי או לא. ויתירה מזו

הִנֵּה זֶהוּ נִם עִיקֵר עֲנִין חִסְלִיבֵד.

כי הסילוק הוא לא רק בנוגע לארץ, אלא גם בנוגע לדרגת האור – שאז הסתלקה
המדריגה של "עיקר שכינה".

עיקר ההמשכה – לארץ, ע"י משה

(וּמִמְשִׁיבָה בְּמֵאָמֵר) וְאַחֲרֵיכֵן עָמְדוּ ו' צְדִיקִים וְהוֹרִידוּ אֶת הַשְּׂכִינָה לְמִטָּה,
אֲבָרְהָם וְכָה וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׂכִינָה מִרְקִיעַ ו' ל'ו' ב'ו' (וּמִקְצֵר בְּנֵה
וּמִסִּים) עַד בִּי מִשָּׁה שֶׁהוּא הַשְּׂבִיעִי (וְכָל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין²³) הוֹרִידוּ לְמִטָּה
בְּאֶרֶץ.

גם בעניין ההמשכה למטה, מדייק במאמרו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ ומדגיש
במיוחד את ההמשכה שע"י משה. ומבאר כאן הטעם לזה:

דְּעִיקֵר עֲנִין חִסְמְשָׁבֵה הוּא עַל-יְדֵי מִשָּׁה, שְׂחֵרֵי מִשָּׁה בִּנְקֵא הוֹרִידוּ לְמִטָּה
בְּאֶרֶץ,

הַכֶּשֶׁם שֶׁבְּעֵינֵי הַסִּילּוּק מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הָרִי עֵיקָר הוּא בְּחֶמְטָא עֵין הַדְּעֵת
 שְׁנִסְתִּילָק מִהָאֲרֵץ בְּנִזְכָּר־לְעִיל, הִנֵּה בְּמִזְבֵּן הוּא בְּעֵינֵי הַחֶמְטָא מִלְמַעְלָה
 לְמַטָּה, עֵיקָר עֵינֵי הַחֶמְטָא הוּא לְמַטָּה בְּאֲרֵץ דְּבִקָּא,

כי פעולת הצדיקים בהמשכה מרקיע לרקיע, אף שהיתה הכשרה כדי שאחר כך
 תוכל להיות ההמשכה מרקיע לארץ – לא נמשך בזה עיקר שכינה, ורק בהמשכה
 לארץ נפעלה המשכת "עיקר שכינה". וגם כאן מדייק: הן מצד שזה בעיקר נוגע לנו,
 וגם שזהו עיקר ההמשכה:

הַלְבָד וְזֹאת שֶׁהַחֶמְטָא לְמַטָּה בְּעֵיקָר נֹוגַע לָנוּ, הִנֵּה זֶהוּ גַם עֵיקָר עֵינֵי
 הַחֶמְטָא.

ומי הוא הפועל המשכה נעלית זו? –

וְזֹאת נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה דְּבִקָּא.

וְהַפְעֵם לָזֶה [מדוע ההמשכה למטה נעשתה ע"י משה] מְבָאָר בְּהַפְאָרָה בְּמוֹסָר,
 – והוא לשון המדרש במקום אחר – כִּי כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין.

ובסעיף הבא יבאר מהו ענין החביבות דהשביעי.

כדאי להוסיף: מלשונו בתחילת הענין בסעיף כאן, "כשם שעיקר
 שכינה הוא בתחתונים דוקא", משמע, שהטעם לכך ש"עיקר הסילוק"
 הוא מהארץ לרקיע ועיקר ההמשכה הוא מרקיע לארץ – הוא משום שבזה
 הסתלקה ונמשכה דרגת "עיקר שכינה" (כלומר, מצד המדרגה שהסתלקה
 ונמשכה).

אמנם בכמה מאמרים²⁴ נתפרש, שזהו מצד אופן ההמשכה: בהמשכה
 מרקיע לרקיע – היינו במדרגות רוחניות גופא – מכיוון שריחוק הערך
 ביניהם אינו כה גדול, לכן אין צורך לכח נעלה ביותר כדי להמשיך. ואילו
 בהמשכה מרוחניות לגשמיות, הרי זו המשכה שבאין ערוך לגמרי, ולכן
 הוא עיקר ההמשכה. וראה לשונו בסיום הסעיף הבא שנזכר גם ענין
 זה: "וזהו החביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא
 שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר שממשיך בתחתונים". הרי מדייק
 שישנם ב' עניינים במעלת השביעי: שממשיך עיקר שכינה, ושממשיך
 בתחתונים.

(24) ויאמר לו יהונתן (ש"פ שמיני) תשל"א. ובכ"מ.

סיכום: ע"י החטאים נסתלקה השכינה מהארץ לרקיע, עד לרקיע השביעי. כשם שחטא עץ הדעת היווה סיבה לחטאים שלאחריו, כך גם בתוצאת החטא - הסילוק שפעל מהארץ לרקיע היה "עיקר הסילוק". אח"כ המשיכו שבעה צדיקים השכינה מרקיע לרקיע, עד שמשה רבינו המשיך את השכינה למטה בארץ - וזוהי עיקר ההמשכה. והטעם לזה שדוקא משה המשיך השכינה למטה, כי "כל השביעין חביבין".

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ חטא עץ הדעת שורש לחטאים שלאחריו.

סעיף ג'

הסעיף הקודם הסתיים בכך, שהמשכת השכינה למטה בארץ נפעלה דווקא ע"י משה הצדיק השביעי, מהטעם כי "כל השביעין חביבין". בסעיף שלפנינו יסביר – מהי אותה "חביבות", באיזה עניין היא באה לידי ביטוי, וכיצד היא שייכת לכל אחד ואחד הנמצא בדור השביעי.

דיוק הלשון "כל השביעין חביבין"

ג) וְהִנֵּה מְלֻשׁוֹן רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוֹרֵנוּם לְכַרְכָּה "כָּל הַשְּׁבִיעִין חַבִּיבִין" וְלֹא כָּל חַבִּיבִין שְׁבִיעִין, מוֹכַח מִזֶּה שֶׁעִיקַר הַמַּעֲלָה הוּא זֶה שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, וּמִפְּנֵי זֶה שֶׁהוּא שְׁבִיעִי מֵצַד זֶה הוּא חַבִּיבוֹתוֹ,

דהיינו: אם היה כתוב "כל החביבין שביעין" היה משמע, כי כל דבר שהוא חביב – מצד טעם כלשהוא – סידר הקב"ה שיהיה גם במספר שביעי. אך מכיוון שכתוב "כל השביעין חביבין", משמע שהחביבות גופא באה מצד זה שהוא שביעי.

הֵינּוּ שֶׁחַבִּיבוֹתוֹ אֵינּוּ מֵצַד עֲנִיָּן הַתְּלוּי בְּחִירְתוֹ רְצוֹנוֹ וְעַבְדוֹתוֹ, כִּי־אִם כָּוֵה שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, שׁוֹהַ כָּא מֵצַד הַתּוֹלְדָת, וּבְכָל־זוֹאת הִנֵּה כָּל הַשְּׁבִיעִין חַבִּיבִין.

היינו שהיותו שביעי אינו תוצאה מענין (אחר) שהושג באמצעות עבודה וכיו"ב, אלא בא מלמעלה – שנקבע שיהי' שביעי (בתולדה), ומצד זה הוא חביב.

וְלָכֵן זָכָה מֹשֶׁה שְׁנִתְּנָה תוֹרָה עַל יָדוֹ.

בשביעי ניכר מעלת הראשון מעלת מסירות הנפש של אברהם

ומוסיף לבאר, מהי החביבות בעניין ה"שביעי". וזהו שממשיך:

וְהִנֵּה בְיַאֲר כְּבוֹד־קִדְשֵׁת מוֹרֵי־נַחְמֵי אֲדָמוֹ"ר (בְּתַחֲלִילַת בּוֹאוֹ לְאֶמְרִיקָה) שְׁנֵם כְּעֲנָנֵן דְּהַשְּׁבִיעִין חַבִּיבִין נִיכָר מַעֲלַת הָרֵאשׁוֹן, שֶׁחֲרֵי כָּל עֲנָנֵן שְׁבִיעִי הוּא שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לְרֵאשׁוֹן.

עצם העובדה שנקרא "שביעי" – מבטא את היותו חוליה בשלשלת שהחלה בראשון, שפתח מניין חדש של דורות וסדר עבודה חדש, והוא שביעי אליו. ואם כן, יש בכך משום ציון מעלת הראשון.

וביאר אז מעלתו של הראשון שזהו אברהם אבינו, מפני עבודתו, ושחיתה עבודתו במסירת־נפש.

ואינו מסתפק בזה עדין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אין־זה נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת־נפש שלו היה שלא חיפש מסירת־נפש²⁵,

שזהו ההפך בין המסירת־נפש דאברהם אבינו לחמסירת־נפש דרבי־עקיבא, דהמסירת־נפש דרבי־עקיבא היה וואס ער האט געווכט [=שהוא חיפש] מסירת־נפש [וכפי שאמר לתלמידיו בעת שהרומאים הלכו להרגו על קידוש ה', ולא זו בלבד שאינו מצטער מזה אלא אדרבה, יש לו בזה עונג באשר כל ימיו השתוקק לכך –] מתי יבוא לידי נאקימנו²⁶,

דהיינו, שרצה להשיג לעצמו את המעלה שישנה דווקא במסירות נפש בפועל על קידוש ה'. אמנם, עיקר עניינה של מסירות נפש הוא – שמוסר עצמו לגמרי לקב"ה ועבודתו בלי שום חשבונות, אפילו לא חשבון של מעלות ומדריגות רוחניות שישג ע"י כך. וזהו היה מעלת אברהם אבינו, כפי שממשיך

מה־שאינ־כן באברהם הנה המסירת־נפש שלו היה בדרך אגב.

דאברהם ידע שעיקר העבודה הוא כמו־שכתוב²⁷ "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם", (ודרשו חז"ל²⁸) "אל־תקרא 'ויקרא' אלא 'ויקרא'".

[ובגמרא שם: מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, כיצד . . . לאחר שאכלו ושתו . . . אמר להם . . . הודו ושבתו וברכו למי שאמר והיה העולם. כלומר: פעל גם על אחרים לקרוא בשם ה', כפי שממשיך]

אז יענער זאל אויך שרײַען, [=שגם הזולת יכריז], ואם נצרך לזה בדרך אגב מסירת־נפש, הנה גם זה ישנו.

ולכן הי' לו צער כשנאסר ע"י נמרוד, כי אף שהיה זה עניין של מסירות נפש, הנה בכך התבטל מעבודתו להפיץ אמונת ה', שזהו העיקר.

וכל־כך גדלה מעלת עבודתו והמסירת־נפש שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם פי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון.

(27) וירא כא, לג.

(28) סוטה י, א.

(25) ראה במילואים.

(26) ברכות סא, ב.

היינו שגם מעלת השביעי היא בזכות הראשון. ובמקום אחר במדרש²⁹ נאמר:
 וְהַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרֹדְחָאוּ אָמַרְלוּ (לְמֹשֶׁה) בְּמִקּוֹם גְּדוּלִים (אֲבָרְהָם) אֵל תַּעֲמֹד.
 כשכאשר "דימה משה את עצמו לאברהם" וענה לקב"ה בלשון "הנני" (כמו
 אברהם), ענה לו הקב"ה "במקום גדולים אל תעמוד".

ואם כן, יש כאן דבר והיפוכו³⁰: מפשטות לשון המדרש "כל השביעין חביבין"
 מובן שהחביבות היא מצד היותו שביעי, ואם כן גדלה מעלתו על אלה שקדמוהו;
 אך מאידך, במאמר אדמו"ר הריי"צ מבאר שחביבות השביעי היא תוצאה ממעלת
 הראשון, דהיינו שעיקר המעלה היא בראשון (וכמוכח מהמדרש שמביא אודות
 מעלת אברהם לגבי משה).

אלא שבאמת אין זו סתירה, והכתובים הללו צריכים זה לזה: המעלה והחביבות
 היתירה של השביעי – אפשרית ומתגלית דווקא כאשר ניכר בכל מהותו ועבודתו
 שהוא "שביעי לראשון", היינו שהוא בא מכוחו של הראשון וממשיך את עבודתו
 בהפצת אלקות בעולם במסירות נפש³¹. וכפי שמפרש לקמן בסיום הסעיף.

חביבות השביעי שייכת לכל אחד בדור

במדרש אודות חביבות השביעי מזכיר את משה רבינו, הצדיק השביעי
 מאברהם אבינו³². אמנם, לקמן יבאר, כי החביבות של השביעי – היא
 בכל אחד ואחד מהדור השביעי (היינו בדור זה, הדור השביעי לאדמו"ר
 הזקן).

ולכן מקדים לבאר – היתכן לומר שמעלה זו שייכת לכל אחד ואחד?
 התינוח אם היה מדובר בדבר שניתן להשיגו ע"י עבודה וכיו"ב, אז ניתן
 לומר כי כל אחד זוכה לזה ע"י עבודתו. אבל מעלה הבאה מצד התולדה –
 "שביעי לראשון" שניכרת בו מעלת הראשון – איך היא שייכת לכל אחד?
 ומוכיח שגם עניינים אלו שייכים לכל אחד.

(עבודת האבות) התפילה, כדי לפעול התקשרות
 ישראל בקב"ה (עיי"ש). ולכאורה בדומה לזה
 כוונתו במאמר כאן: מעלת השביעי הוא מצד
 עצמו, אלא שהתגלותו הוא ע"י שניכר בו
 ובעבודתו מעלת הראשון. וראה במילואים לסעיף
 הבא.

גם המובא במדרש אודות "החביב
 בדורות" – הכוונה היא לצדיק שהיה בדור זה
 (חנך), ולא לכל הדור.

29 דב"ר פ"ב, ז.

30 הביאור בפנים – ע"פ המבואר בד"ה
 וארא תשל"ב בתחילתו (סה"מ מלוקט ח"א עמ'
 קטט ואילך).

31 במאמר שבהערה הקודמת מבאר,
 שעניינו של משה רבינו הוא תורה (משה קיבל
 תורה כו') ועניינים של האבות – תפלה (תפילות
 אבות תקנום). והנה, המשכת העצמות בעולם
 היא דווקא ע"י התורה, אמנם, לזה צריך הקדמת

והנה אף כי נדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא על-ידי בחירה ולא על-ידי עבודה, כי אם פארטיקערהיים [=מן המוכן] מצד התולדה, ואם כן, היה מקום לומר שחביבות נעלית זו אינה שייכת לכל אחד. וממשיך, שאין הדבר כך:

מפל-מקום אין בזה הנפלה שנאמר שנפלאות הוא, ואינו שך אלא ליחיד סגולה,

כי-אם על-פיה שמואל בנתא דבי-אליהו (פרשה ט' ופרשה כ"ה) ומבא ברא"ח [=דברי אלוקים חיים, מאמרי חסידות] שכל ישראל ואפילו עבד ואפילו שפחה יכולים להגיע להשראת רוח-הקדש, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשיי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב.

אלא שמפל-מקום דארפמען ניט זיין גענארט ביי זיך [=לא צריך להיות מוטעה בעצמו], וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמוד.

וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון או ער קען דורכפיהרן [=שיכול לבצע ולהשלים] עבודת ושליחות הראשון ד"אל תקרא ויקרא אלא ויקרא".

— פירסום אלוקות בעולם —

וזהו תחביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר שממשיך בתחתונים.

דורנו הוא "דור השביעי"

והנה זה תובעים מפל-אחד-ואחד מאתנו דור השביעי [לאדמו"ר הזקן], דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא על-פי בחירתנו ולא על-ידי עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מפל-מקום הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה — לגמור המשבת השכינה, ולא רק שכינה בראם עיקר שכינה, ובתחתונים דיקא.

ליתר הסברה בקישור העניינים שבסוף סעיף זה:

מבלי הבט על גודל מעלת אברהם אבינו ועבודתו, עד שנאמר למשה "במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד", עם זאת, אברהם המשיך השכינה רק "ברקיע", **כהכנה** להמשכתה בארץ, ודווקא משה – המשיך השכינה בפועל למטה בארץ (במתן תורה, ואחר כך במשכן).

בדומה לכך, גם בגילוי תורת החסידות, שהיא ההכנה והכלי לגילוי תורתו של משיח לעתיד לבוא:

בדורות הראשונים של נשיאי החסידות, הנה לאחר התנוצצות אורו של משיח אצל הבעש"ט, החל רבינו הזקן "להמשיך" ולהוריד את תורת החסידות גם בחכמה בינה דעת של השכל האנושי. אך ההמשכה "למטה בארץ", בתחתונים ממש – נעשית דווקא בדור **השביעי**. אלא שזה בא בהמשך וכסיום עבודת הראשון, וכל החביבות מתבטאת בכך שהוא מסיים ומשלים עבודה זו לפרסם אלקותו יתברך בעולם.

סיכום: מהלשון "כל השביעין חביבין" מוכח, שמעלתו היא מפני עצם היותו שביעי, דבר הבא מצד התולדה ולא תלוי בעבודה וכדומה. הרבי הרי"צ מבאר כי בשביעי ניכר מעלת הראשון, אברהם אבינו, שעיקר עבודתו הייתה לפרסם אלוקות, ועשה זאת גם אם הדבר דרש מסירות־נפש (מבלי לחפש המעלה שבמסירות נפש דווקא, כמו רבי עקיבא). למרות גודל מעלת השביעי, הנה חביבות זו שייכת לכל אחד ואחד בדור השביעי; אך לאי־דך, צריך לדעת שכל מעלתו היא רק בכך שביכולתו לסיים עבודת הראשון. דורנו הוא הדור השביעי, שיש לו את החביבות והתפקיד – להמשיך עיקר השכינה בתחתונים.

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ מסירות נפש של אברהם אבינו ורבי עקיבא.

סעיף ד'

בסעיף זה יביא את המשך דברי הרבי הרי"צ במאמר, כי העובדה ש"עיקר שכינה בתחתונים הייתה" – נובעת מכך שעיקר הכוונה בהתהוות כל העולמות היא, כדברי המדרש, "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

ויבאר בהרחבה את עומק דברי רבינו הזקן בספר התניא, אשר בהכרח לומר שעיקר הכוונה היא בעולם הזה ולא בעולמות העליונים, כי העולמות העליונים הריהם "ירידה מאור פניו"; ואילו העולם הזה, מבלי הבט על גודל ההעלם שבו, דווקא הוא יכול להיות "דירה לו יתברך", לעצמותו.

הגילוי בבית המקדש ובתוך כל אחד מישראל

ד) וְהָיָה אַחֲרֵי שְׁמֹכְאָר פְּחֵמְאָמֶר דְּעִיקָר שְׁכִינָה פְּתִיחַתוֹנִים הָיְתָה [בתחילת הבריאה] וְגַם אַחֲרֵיכֶּךָ הַמְּשִׁיכָה מְשָׁחָה (הַשְּׂבִיעִי) לְאַרְצֵי דְּנִקְאָ אוֹמְרִי: וְעִיקָר גִּילּוֹי אֱלֻקוֹת הָיְתָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ

תחילת המשכת השכינה לארץ הייתה כמתן תורה, כמו שנאמר "וירד הוי' על הר סיני". ברם, גילוי זה היה רק לפי שעה, אלא שבוזה ניתן הכח שאח"כ, ע"י עבודת המטה, תומשך אלוקות לעולם הזה. ודבר זה הושלם בהקמת המשכן (ואחר כך בבית המקדש), ששם היה גילוי אלוקות בקביעות ובפנימיות בענייני העולם הזה³³, ובאופן שהמטה נעשה "כלי" לזה.

(וּמְבִיא עֲלֵיָהּ הַפְּסוּק) דְּכִתִּיב וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם, [ודרשו חכמינו ז"ל³⁴] בְּתוֹכּוֹ לֹא נֵאמַר אֱלֹא בְּתוֹכְכֶם בְּתוֹךְ כָּל־אֶחָד־וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,

פסוק זה אינו מובא במדרש שם, ובהבאת פסוק זה ופירושו כוונתו להוסיף³⁵ – אשר עבודת המשכת השכינה למטה, נעשית ע"י כל אחד ואחת³⁶ מישראל.

סט, א. הנסמן בלקו"ש חכ"ו עמ' 173 הערה 45.

(35) באתי לגני תשכ"ח (סה"מ מלוקט ח"ב

עמ' רמ), תשל"ב (סה"מ מלוקט עמ' צ').

(36) כן הוא – "ואחת" – בד"ה ועשו לי מקדש

תשמ"ז בספרו. עיי"ש הביאור.

(33) באתי לגני תשכ"ח הערה 5. באתי לגני תש"מ ותשל"ח פרק א' ובכ"מ.

(34) כן הוא בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. וראה

ראשית חכמה שער האהבה פרק ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה כה, ח. של"ה

ומביא את המשך דברי המדרש:

וזהו (גם־בן מה־שָׁבַת־טוב³⁷) "צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה"

שהחלק השני של הפסוק אינו רק כפל הענין הראשון, אלא הוא נתינת טעם:

צדיקים יירשו ארץ שהוא גן־עדן³⁸, מפני שהם משכינים (היינו ממשכים) בחינת שוכן עד מרום וקדוש

המדרש מפרש הפסוק כאילו נאמר "וישכנו לעד עליה", שהצדיקים ממשכים על הארץ את בחינת "עד" הרומזת לשכינה, כנאמר "שוכן עד". ובפרטיות יותר, נרמז בזה האור שלמעלה מהעולמות, כפי שממשך

(הענין הזה ד"שוכן עד" אינו מבאר בהמאמר, ומבואר הוא בלקוטי־תורה³⁹ על־פי מאמר הזהר⁴⁰)

בלקוטי תורה מבאר שבת־בת "עד" – שלושה פירושים: (א) מלשון "עדי" ועטרה. (ב) מלשון נצחיות "בנין עד עד". (ג) מלשון הפסק (כמו "עד פה תבוא" – וכל ג' הפירושים מרמזים לבחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, בחינת הכתר: "עטרה" ומקיף; אור שאינו מצומצם ולכן הוא בבחינת נצחיות ואין־סוף; אין לנבראים השגה בו, "עד פה".

ובחינה זו פועלים הצדיקים –

שִׁיְהִיָּה בְּגִילּוּי לְמַטָּה,

וזהו פאתי לגני לגנוני למקום שהיה עיקרו בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה.

עד כאן דברי המדרש עם כמה הוספות שבמאמר כ"ק אדמו"ר הרי"צ.

הטעם לכל זה – כי הכוונה היא "דירה בתחתונים"

לאחר שמסיים להביא דברי המדרש, מתחיל אדמו"ר הרי"צ לכאר הענין באופן מפורט יותר, וזה לשונו:

שאו הייתה עבודתו בגן עדן, דגן־עדן אינו רק ענין של נתינת שכר, כי אם גם הענין דלעבדה ולשמרה". עד כאן לשונו. תוכן זה הובא גם במאמר באתי לגני תשכ"ט (מוגה) בתחילתו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' מא).

(39) פקודי ד, סע"ד ואילך. ז, ב ואילך.

(40) ח"ב ר"פ וארא. וראה ביאורי הזהר שם.

(37) תהלים לז, כט.

(38) בעת אמירת המאמר הוסיף כאן (תרגום חפשי מסרט ההקלטה): "ובהכרח לומר שהרבי אינו מתכוין כאן לגן־עדן של אחרי מאה ועשרים, שהרי מדבר אודות "עיקר שכינה בתחתונים היתה", אלא שזהו על דרך אדם הראשון קודם החטא (שהרי זה (החטא) נתקן ע"י משה רבינו),

וְהַעֲנִין הוּא נומפרש כאן בחצאי עיגול – איזה ענין רוצה אדמו"ר הריי"צ להתחיל לבאר: [ביאור הַעֲנִין לְהַבִּין מַפְנֵי מַה הִיְתָה עֵיקַר שְׂכִינָה בַּתְּחִתּוֹנִים דְּנִקְא] דְּהִנֵּה תְּכָלִית הַכּוּוֹנָה בְּבְרִיאַת נְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת, [אמרו חז"ל⁴¹ שהוא מפני] דְּנִתְאַוָּה תְּקַדּוּשׁ-בְּרִוְךָ-הוּא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בַּתְּחִתּוֹנִים. שעל פי זה מובן מדוע דווקא התחתונים הם המקום המוכשר לגילוי "עיקר שכינה", וכן, ע"י איזה עבודה ממשיכים את "עיקר השכינה" למטה. ולהבין זה, יסביר לקמן מהו העניין של "דירה בתחתונים".

ההוכחה שאין התכלית בעולמות העליונים

בפרק ל"ו בתניא, מבאר רבינו הזקן את דברי המדרש "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים". את דברי המדרש ניתן היה לפרש בב' אופנים: שהמטרה בעצם היא בעולמות העליונים הרוחניים, ששם הוא עיקר הגילוי האלוקי, אלא שנתאוה הקב"ה שתהיה לו גם דירה בתחתונים⁴², כדי שבכך יהיה ניכר מעלת העולמות העליונים. או שהפירוש הוא להיפך – שבאמת כוונת הבריאה היא בשביל העולם הזה התחתון, שבו תהיה עיקר דירתו של הקב"ה; ולצורך זה נבראו תחילה העולמות העליונים, כדי שעל ידם תתאפשר בריאת העולם הזה והפיכתו ל"דירה לו יתברך".

ומבאר אדמו"ר הזקן, שבהכרח לומר, שהתכלית היא הדירה בעולם הזה דווקא ולא בעולמות העליונים.

וְהִנֵּה רַבְּנֵי הַזְּקֵן מְבַאֵר בְּנֵה אֲשֶׁר תְּכָלִית הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת נִירִידָתָם, אֵינֻן בְּשִׁבְלֵי עוֹלָמוֹת הַעֲלִיּוֹנִים, הוּאִיל וְלָהֶם יִרִידָה מְאֹד פָּנִיו יִתְבָּרַךְ,

[דהיינו שהם רק "ירידה" ואור מצומצם ביחס "לאור פניו יתברך". וכוונתו, כפי שמוסיף כאן במאמר ומפרש:]

וְאִי-אֶפְשָׁר-לִזְמַר שְׂחַבְּוֹנָה הוּא בְּשִׁבְלֵי תִירִידָה.

ולכן, ממשך בתניא שם, בהכרח לומר שהכוונה היא בעולם הזה, אשר בו ישנה העבודה של "אתכפיא ואתהפכא", כפיית הרע והחושך והפיכתו לאור, שלכך נתאוה הקב"ה.

(42) ראה במילואים.

(41) ראה נתחומא נשא טז, בחוקתי ג. ב"ר

ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו.

ומהלך הדברים דורש ביאור: אם כן, לשם מה יש צורך בהקדמה ובהסבר שהעולמות העליונים הם "ירידה מאור פניו" – הרי בכל אופן הכוונה היא דווקא בעולם הגשמי אשר רק בו שייכת העבודה של כפיית הרע? ואדרבה, אם מהטעם של "ירידה מאור פניו" – שהגילוי בעולמות הוא רק "ירידה וצמצום" – הרי העולם הזה הוא לכאורה "ירידה" גדולה בהרבה!

אלא מזה מוכח, כי כוונתו – שבאמת אין העולם הזה "ירידה". וכדי להבין זאת, יש להקדים ולהסביר ביתר פירוט – מהו הפירוש שהעולמות העליונים הם "ירידה מאור פניו".

ההתהוות היא רק בכח העצמות

ולהבין זה, מקדים דברי אדמו"ר הזקן במקום אחר:

דְּהֵנָּה יְדוּעַ דְּהַבְרִיאָה הוּא רַק בְּכַח הָעֲצָמוֹת, וְכִמוֹ שְׁפָתוֹב בְּאַנְרַת־הַקֶּדֶשׁ דְּבוֹר־הַמַּתְחִיל "אִיהוּ וְחִיּוּהִי"⁴³ אֲשֶׁר מֵהוּתוֹ נְעֲצָמוֹתוֹ שְׁמָצִיאוֹתוֹ הוּא מְעַצְמוֹתוֹ וְאִין לוֹ עִילָה קוֹדְמַת חֲסֵי־נְשָׁלוֹם, הוּא לְבָדוּ בְּכַחוֹ וְיִכְלָתוֹ לְבְרֹא יֵשׁ מֵאִין וְאָפֶם תְּמוּחָלֵט מִמֶּשׁ.

עד כאן לשון אדמו"ר הזקן, ומפרש:

היינו ש'התהוות' אינה מהגילויים כי אם מהעצמות,

התהוות⁴⁴ עולם הזה הגשמי – היא "בריאה יש מאין", היינו שנתהווה דבר חדש לגמרי, שאין שייך לומר שהי' כלול באיזה אופן שהוא במציאות הרוחנית שלמעלה ממנו⁴⁵. וכמאמר המובא בחסידות "התהוות הגשמיות מן הרוחניות אין לך יש מאין גדול מזה"⁴⁶. אמנם⁴⁷, עולם האצילות, הוא בבחינת "גילויי ההעלם" – כלומר, התגלות אורות שהיו קודם בהעלם (לדוגמא: מהאור שהוא "אין סוף" לגמרי, התגלו אורות באופן של עשר ספירות⁴⁸, וכך הלאה). גם עולמות בריאה

43 דף קל, ריש ע"ב.

44 ראה "ליקוט פירושים" על אגה"ק סימן כ'.

45 ומה שיש לכל דבר בעולם שורש ברוחניות, הנה אין הכוונה שהדבר הגשמי הי' כלול בשורשו, אלא שהניצוץ הרוחני שבו יש לו שורש למעלה.

46 עיקרים מאמר א' פרק כג. הובא בלקו"ש

חכ"ט עמ' 211. ובכ"מ.

47 בהבא לקמן ראה שיחת ש"פ תצהו"זכור

תשמ"ה ס"כ"ב. ושם, שענין זה שרק התהוות עוה"ז הוא התחדשות, ואילו כל המדרגות שלמעלה באים באופן של (א') גילויי ההעלם (ב') ע"י צמצום – הוא חידוש של אדמו"ר הזקן, "חידוש הכי גדול, חידוש שאין כערכו כלל". עיי"ש הביאור.

48 חשוב להדגיש, כי אין הדברים חלילה כמשמעם השטחי, וכלשון הצמח"צדק "אין לומר

יצירה עשיה, שאינם "גילויי ההעלם" ממש כמו עולם האצילות, אלא נבראים, מכל מקום, להיותם עולמות רוחניים – יש להם שורש ומקור במדריגות שמעליהם ומהם הם משתלשלים; ומקורם זה מתגלה במציאותם במידה מסויימת. לכן, בכמה פרטים נחשבים גם הם "גילויי ההעלם"⁴⁹.

מהאמור נובע ההבדל בכח האלוקי שישנו בהתהוותן: כל המדריגות בסדר השתלשלות – אשר כשמש כן הם: "משתלשלים" ונמשכים ממדרגה שלמעלה מהם ואינם התחדשות ממש – התהוותם היא ע"י צמצום וירידת האור האלוקי ממדריגה למדריגה.

אמנם, בריאת יש הגשמי, הנה "אף גם צמצומים רבים מאוד לא יועילו להיות גשם עב כעפר מהשתלשלות הרוחניות". ולכן, בריאת העולם הגשמי היא באופן ישיר מעצמות הבורא: רק הבורא יתברך בעצמו אשר "מציאותו מעצמותו" – כלומר הוא עשה את עצמו ואין דבר שקדם לו – יכול לברוא יש מאין, מציאות שהיא "בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת".

ב' פירושים בעניין "להם ירידה מאור פניו"

ועל פי זה – אשר התהוות עולם הזה הוא בכח העצמות, ואילו כל שאר העולמות הם "גילויים" – יובן מהו שהעולמות העליונים הם "ירידה מאור פניו יתברך":

וְאִם־כֵּן אֵי־אֶפְשָׁר לֵאמֹר שֶׁתְּכַלִּית הַתְּהוּוֹת [של עולם הזה] הִיא בְּשִׁבְלֵי עוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים,
ומשני טעמים:

שְׁתֵּהי נָם עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הוּא גִילוּי הַהֶעְלָם וְאִם־כֵּן זֶהוּ יְרִידָה מְאֹר פְּנֵי וְתִבְרָה, כִּי בְּשִׁהוּ אֹרוֹת הָאֲצִילוֹת בְּהֶעְלָמָם הָיוּ בְּמִדְרַגָּה גְבוּהַ הַרְבֵּה יוֹתֵר.

כלומר, עצם העובדה שעולם האצילות (וכן גם האורות והגילויים שלמעלה מאצילות⁵⁰) הוא רק "גילוי" – זה כשלעצמו מכריח שאין הוא תכלית הכוונה. כי, "גילוי" עניינו – דבר שהי' קודם במדריגה נעלית, ונמשך והתגלה למטה יותר;

(49) כן הוא בפירוש בד"ה כי תשא תשט"ז. וראה לקמן בביאור על המילים "ההפרש בין עולמות העליונים לעולם הזה" ובהנסמן שם. (50) כן מפורש בכמה מקומות, ראה שיחת שבת בראשית תשמ"ו (התוועדויות תשמ"ו ח"א ע' 445).

בהם שדקותם ורוחניותם יש מתחלה בהעלם בהמשפיע הס מלהזכיר כנ"ל שאין הוא יתברך מערכם כלל" (דרך מצותיך קנ, א. הובא בליקוט פירושים על אגה"ק שם הערה 60). אך, בכל זאת, עניין האור שהוא מגלה את המאור, והתהוותו היא ע"י "צמצום" ולא כמו בריאת היש הגשמי.

ומכיוון שהאורות שבעולם האצילות, היו כלולים לפני כן במדריגה נעלית יותר – אין שיך לומר שהתכלית היא בכך שירדו למטה ממדריגתן הקודמת!

וטעם נוסף:

וְעוֹד שְׂפִינָן שְׁיָהוּ רַק גִּילּוּיִם הָרִי אִי־אֶפְשָׁר לֹאמַר שֶׁהַעֲצָמוֹת הוּא פְּשָׁבִיל גִּילּוּיִם⁵¹,

מכיוון שהתהוות⁵² עולם הזה היא בכח העצמות, לא יתכן שהעצמות הוא "אמצעי" לענין (שלמטה ממנו) גילויים. "ומשל⁵³ לדבר הוא ממלך בשר-ודם המשפיל עצמו לירד אל העם, דהמלך מצד עצמו הרי הוא משכמו ומעלה גבוה מכל העם. . וכל שכן וקל וחומר כאשר המלך הוא בעצמו בבחינת התנשאות עצמית, ולכן הירידה אל העם אצלו הרי זה ירידה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, והדוגמא מזה יובן למעלה שכל סדר ההשתלשלות הוא ירידה מאור פניו יתברך".

ואם כן, בהכרח לומר שאין הכוונה נשלמת בעניינים של "גילויים", אלא רק בדבר הקשור עם עצמותו ומהותו יתברך בעצמו. ולכן, אין לומר שהכוונה היא בעולמות העליונים עצמם, להיותם "גילויים" (אלא⁵⁴ הם רק "ממוצעים" להשלמת הכוונה שהיא בעולם הזה, כדלקמן).

ההבדל בין שני הביאורים לעיל בעניין הירידה בעולמות העליונים: הביאור הראשון הוא מצד **העולמות** – שהעולמות העליונים עצמם הם ירידה, כי קודם, לפני שנתהוו היו במדריגה גבוהה יותר. ואילו הביאור השני הוא גם מצד **הכח המהוה** – שאין לומר שהעצמות שממנו ההתהוות, הוא בשביל גילויים שהם ירידה לגביו⁵⁵.

העליונים, שהרי ביכולתו יתברך לברוא רק את ה"תחתונים" לבד והם יהיו דירה לו יתברך? אלא מכיון שהכוונה ד"דירה בתחתונים" היא גם (כפי שיתבאר לקמן בפנים) שהתחתונים עצמם יעשו לו הדירה ע"י עבודתם ויגיעתם, וזה אפשר רק ע"י שההתוותם היא באופן שקדם להם כל סדר ההשתלשלות של העולמות והדרגתם מלמעלה למטה. – לקן"ש ח"ד עמ' 123.

55) ולחדד זאת יותר: מצד הטעם השני – גם אילו יצויר שהאורות כשלעצמם אינם "ירידה" לגבי איך שהיו בהעלמם, עדיין לא שיך לומר שהעצמות הוא בשביל גילויים.

51) ליתר הרחבה במושגים "עצם" ו"גילויים" – ראה "פרקי מבוא לנושא עצם וגילויים" במילואים ל"מאמר מבואר" חוברת י', לכה דודי תשי"ד.

52) ראה במילואים.

53) ד"ה החודש תשל"ב (סה"מ תשל"ב עמ' 136). וראה גם ד"ה ויקהל תשי"ב (סה"מ תשי"ב הוצאה הישנה עמ' 109): "ואי אפשר לומר אַז מען זאָל אויסנוצען [=שישתמשו ב]ענין נעלה יותר בשביל ענין תחתון ממנו".

54) אדם כי יקריב תרס"ט (סה"מ תרס"ט עמ' קנח"ט). – ובזה מובן לשם מה נבראו עולמות

הבדל נוסף בין עולמות העליונים לעולם הזה

על פי מה שנתבאר לעיל בפירושו שעולמות העליונים הם "ירידה מאור פניו" – מובן כי בעולם הזה אין חסרון האמור: מכיוון שהוא בריאה חדשה, ולא "גילויים" – הרי אינו "ירידה", כי לא היה כלול קודם במדרגה נעלית יותר. ואדרבה, דווקא בהתהוות עולם הזה ישנו "כח העצמות", ולא רק "גילויים".

אך עדיין אין זה מספיק: אמנם אין בו החסרון שהוא "גילוי" – אבל לכאורה יש בו גריעותא הרבה יותר גדולה, שהוא מעלים ומסתיר לגמרי על אלוקות, ואף על כח העצמות שיש בו, ואם כן, מה הרבותא שלו על פני העולמות העליונים?⁵⁶

וזהו שממשיך ומסביר, שבעולם הזה אכן מתגלה עצמותו של הקב"ה⁵⁷, ולכן דווקא בו הוא כוונת העצמות.

אֵלָא שְׁתַּבְּלִית הוּא עוֹלָם־הַהוּא תַתְּחִתּוֹן.

ולהסביר הענין מקדים:

וּכְמוֹ־שֶׁפָּתַב אֲדָמוֹר הָאֲמָצְעִי פְּפָרְשָׁה זֹו (פְּרָשָׁת בְּשַׁלַּח) בְּעֵנִין תִּהְפָּרֵשׁ בֵּין עוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים לְעוֹלָם־הַהוּא,

והכוונה "עולמות העליונים" – היא כאמור לכל העולמות הרוחניים⁵⁸, כולל לעולמות בריאה יצירה עשיה, אף שהם "נבראים" (ולא בבחינת "אצילות" והתאחדות בתכלית באור האלוקי), בכל זאת, אין הם מציאות גשמית כבעולם הזה, ויש בהם אור וגילוי.

דְּבַעוֹלָם־הַהוּא נִרְנָשׁ שְׁמַצִּיאֹתוֹ מְעַצְמוֹתוֹ

בעולם הזה אין נרגש במציאותו שיש לו מקור המהוה אותו, ואדרבה – הרגשתו הטבעית היא שכביכול הוא קיים מעצמו, "מציאות מעצמותו" (ורק התבוננות בשכל מביאה למסקנה ש"יש בעל הבית לבירה זו". כלומר: צריכים להביא ראיות מדברים שמחוץ למציאותו כדי להבין שיש לו מקור). לעומת זאת, בעולמות העליונים נרגש וניכר במציאותם שיש להם מקור המהוה אותם (מבלי להזדקק להוכחות מבחוץ).

בהערה שם, שהחסרון בעולמות העליונים שהם מסתירים על העצמות, זהו המבואר לקמן בפרק ה', בענין ש"העצמות מובדל מהגילויים".

(57) בכל הבא לקמן ראה ד"ה מצותה משתקע תשי"ג, ד"ה להבין ההפרש תשי"ט.

(58) ד"ה אדם כי יקריב תרס"ט, להבין ההפרש תשי"ט.

(56) ראה לקוטי שיחות חלק ט' שיחה א' לפרשת עקב הערה 30 (ומציין למאמר דידן). ועל פי המבואר שם מובן מהי ההוספה בפסקא זו על המבואר לפני כן (וכן הוסבר בביאור בפנים): דלא זו בלבד שאין בו החסרון שהוא "גילויים", אלא גם "לפי שהרגש שמציאותו מעצמותו – בעולם הזה, הוא בדוגמת והוא "כלי" ודירה להעצמות שמציאותו מעצמותו". [אמנם, המבואר

(ונכמבואר בַּהַקְמָשָׁן דְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה דִּהְיָאֵי שְׁתָּא]= של שנה זו⁵⁹], תַּהֲפֹרֵשׁ בֵּין "נִבְרָא" וְ"אֹר" –

כלומר: החילוק בין מציאות של נברא גשמי, לבין כל "מציאות רוחנית כמו אור"⁶⁰ דְּאֹר הוּא רְאָיָה עַל הַמָּאֹר, דְּכִשְׁאֲנֵי רוּאִים אֹר, הָאֹר עֲצָמוּ מְרָאָה וּמְנָלָה שִׁישׁ מָאֹר,

כי מציאות רוחנית פירושה – דבר שמגלה עניין שלמעלה ממנו; ואין זה רק "תכונה" נוספת שקיימת בה, כי אם – זה כל מציאותה. ובדוגמת ענין האור, אשר כל עניינו ומציאותו הוא לגלות את המאור, וכאשר יש הפסק בין האור למאור (כמו עננים בין השמש לאור השמש) – מתבטלת מציאות האור. ובדומה לכך במציאות רוחנית בכלל (אף שאין בה ענין ה"דביקות" כמו באור), שמציאותה היא בזה שמגלה ומבטאת דבר שלמעלה ממנה.

מַה־שְׁאִינְיָן בֵּין יֵשׁ הַנִּבְרָא – כלומר: מציאות היש בעולם הזה הגשמי הוא להיפך לגמרי –

הֵנָּה לֹא זֶה בְּלִבְדָּ שְׁאִינֵי מְנָלָה בּוֹרָא, אֲלָא עוֹד זֹאת שְׁהוּא מְעֵלִים וּמְסַתִּיר עַל זֶה, וּיְתִירָה מִזֶּה – וְאִדְרָכָה נִרְגָּשׁ שְׁמִצִּיאוֹתָי מְעֲצָמוֹתוֹ (אֲלָא שְׁמַצַּד הַשְּׁכָל מוּבְרָח שְׁאִינֵי בֵּין).

כי מציאות גשמית נוצרת דווקא בעקבות העלם והסתר לגמרי של המקור המהוה אותה; וגילוי המקור – סותר להתהוות המציאות הגשמית. וזה מתבטא בכך שהנברא הגשמי מרגיש שכביכול הוא קיים מעצמו.

בהרגשה ש"מציאותו מעצמותו" – מתבטא שרשו בעצמות

ולכאורה הרגשה זו של ה"יש הנברא" הוא העלם שאין למטה הימנו?! וזהו שממשיך, אשר הרגשה זו, מושרשת בנברא מצד אמיתת עניינו – שנתהוה בכח העצמות:

דהאי שתא" אליו מציין כאן. "המשך" זה, ושאר הקונטרסים שיצאו לאור באותה שנה – נקבצו אחר כך ב"ספר המאמרים תשי"א" לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ.

(60) כן הוא לשון אדמו"ר הריי"צ שם (סה"מ תשי"א עמ' 38). ומזה מובן שכאן הכוונה "אור" במובן הרחב – כל הנבראים הרוחניים.

(59) בשנה לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ, המשיך כ"ק אד"ש מה"מ להדפיס לקראת כל חג ומועד "קונטרס" שהכיל ממאמרי כ"ק אדמו"ר הריי"צ (כפי שהיה נהוג גם בחייו). בתחילת שנת תשי"א נדפס "המשך" מאמרים משנת תרצ"ד, שהתפרס על פני כמה קונטרסים החל מ"ר"ה תשי"א, וזהו "המאמר של ראש השנה

וְאִם שָׁוְהוּ רַק בְּתִהְיֶינָהּ, [ואין זה אמת, כי השכל מכריח שיש בורא לעולם]
 מִכָּל־מְקוֹם הִנֵּה זֶה גּוֹפֵא שְׂיִתְיָה נְדָמָה עַל־כָּל־פְּנִים שְׂמֻצְיָאוֹתוֹ מֵעֲצָמוֹתוֹ
 וְהוּ מִפְּנֵי שְׂשָׂרְשׁוֹ מֵהֶעֱצָמוֹת שְׂמֻצְיָאוֹתוֹ מֵעֲצָמוֹתוֹ.

היינו זה ש"נדמה" לנברא שמציאותו מעצמותו (שהוא כביכול קיים מעצמו) –
 משתלשל מהענין כפי שהוא לאמיתתו: שהכח המהווה את הנברא הוא כח העצמות,
 שהוא באמת "מציאותו מעצמותו" ולא קדמו שום דבר.

הסברת הדברים:

כפי שהוסבר לעיל, כל הענינים הרוחניים, משתלשלים מהמדריגות שלמעלה
 מהם ומגלים אותם, ומציאותם היא ביטוי של גילוי זה. יוצא מכלל זה היא המציאות
 הגשמית – מכיוון שאין היא מגלה שום דבר, ואדרבה, היא תכלית ההעלם וההסתר;
 כל ענין מציאות זו היא בעובדה שהיא קיימת ותו לא. כלומר: מה ש"נדמה" לנברא
 הוא לא סתם דמיון בעלמא, אלא ביטוי המהות של המציאות הגשמית: שמציאותה
 אינה "המשך" או גילוי לדבר נעלה יותר, אלא מתחילה ומתחדשת רק מרגע שהיא
 קיימת (וכלשון המובאת בחסידות⁶¹: כאן נמצא, כאן היה).

מאין נוצרה מציאות כזו, שאין לה שום קשר ויחס מצד עצמה למה שלמעלה
 ממנה, ומבחינה רוחנית אין שום "סיבה" להתהוותה?

אכן, יש רק מציאות אחת שעליה אין שייך לשאול ולחקור על סיבות להתהוותה
 – הקב"ה בכבודו ובעצמו. בכל סדר ההשתלשלות אנו חוקרים ושואלים מה הסיבה
 והתוכן של מציאות פלונית, אולם הקב"ה הוא, היה הווה ויהיה "בלי ראשית וכלי
 תכלית", ובלשון התניא שהובא לעיל "מציאותו מעצמותו ואין לו שום עילה וסיבה
 קודמת לו חס ושלום".

ולכן⁶², מציאות רוחנית שאינה בריאה יש מאין, עם כל מעלתה שהיא מגלה שיש
 לה סיבה, אין היא "מבטאת" ומגלה⁶³ את עצמותו של הבורא, שהוא "אין לו סיבה".
 ובמילא, מתגלים בה רק מדריגות של האור האלוקי ("גילויים"), אך לא עצמותו
 יתברך.

אך מציאות כזו שנדמה לה שמציאותה מעצמותה – דהיינו שאין היא מגלה
 מאומה, ואין לה מקור במה שלמעלה ממנה, והיא מציאות הגשם שהיא בריאה יש
 מאין ממש – יכול להוות רק בורא העולם בעצמו.

63) וממילא הריהי מסתירה על העצמות,
 כדלקמן סעיף ה'.

61) סה"מ תרנ"ח שבהערה יב במאמר.
 62) בהמובא בפנים ראה באתי לגני תשכ"ב.

הרגשה זו של יש הנברא, עם כל הטעות והחסרון שבה, הרי סוף כל סוף, בכך יש ביטוי במציאות הנברא עצמו – לשרשו בעצמות. ולכן, מציאות העולם הזה היא "כלי" לגילוי העצמות, ובלשון המובא בכמה מאמרים⁶⁴ שע"י העבודה "יכול היש הנברא להגיע ולהיות בבחינת יש האמיתי"!

ע"י עבודה מתגלה ה"עצמות" בעולם

אמנם, האופן בו מתבטא "כח העצמות" בבריאה כשלעצמה, לפני עבודת האדם, הוא טעות וחסרון – שנדמה לו שהוא קיים מעצמו. ולכן צריך להיות פעולת האדם ביוכח העולם, כדי להוריד מענין זה את השקר שבו, ולגלות את פנימיותו, שבאמת אין העולם חלילה קיים מעצמו, כי אם שהעצמות הוא המהוה אותו. ועי"ז מתגלה בעולם (מציאותו האמיתית) עצמותו ומהותו של הקב"ה, ונהי' "דירה לו יתברך".

וזהו שממשיך:

נמצא מוכן שהפנונה בְּהַבְרִיאה וְהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת אֵינָה בְּשִׁבִיל עוֹלָמוֹת
הָעֲלִיּוֹנִים שְׁעֵנִינָם גִּילּוּם,
כִּי־אִם הַפְּנוּנָה הוּא עוֹלָם־הַזֶּה הַתְּחִתּוֹן, שְׁנִדְמָה לוֹ שְׂאִינוֹ גִּילּוֹי כִּי־אִם עֲצָמִי,
הֵינִי מְצִיאֹתוֹ מְעַצְמוֹתוֹ,

– וכנ"ל שאין זה רק "דמיון", אלא משתלשל מכך שכח העצמות נמצא
בהבריאה –

וְעַל־יְדֵי הָעֲבוּדָה בּוֹ, עַל־יְדֵי אֶתְּפִיָּא וְאֶתְּפִכָּא, נִתְגַּלָּה הָעֲצָמוֹת, בְּשִׁבִיל
הַזֶּה בְּרִיאת וְהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת.

כלומר: מהמבואר לעיל מוכח, לא רק שהכוונה היא בעולם הזה (ולא בעולמות העליונים), אלא שבעולם הזה גופא – המשכת וגילוי העצמות נעשית לא ע"י עבודה בעניינים רוחניים, כי אם "ע"י העבודה בו" – עבודה הקשורה עם החלק הגשמי וה"תחתונים" שבעולם⁶⁵. ולכן, דווקא ע"י העבודה של אתכפיא ואתהפכא, כפיית הרע והפיכת החושך לאור – מתגלה העצמות בעולם ויבואר יותר בסעיף הבא].

במאמר, כן נתפרש בכמה מקומות – ראה שיחת ש"פ תבוא ח"י אלול תשד"מ ס"ב, התוודעויות תשד"מ ח"ד עמ' 2540. ועוד.

64 מצותה משתקע החמה תשי"ג. ובהנסמן שם.
65 מלבד מה שמשמע כך מהמשך העניינים

סיכום: עיקר השראת השכינה הייתה במקדש, וכפירוש הפסוק "ושכנתי בתוכם" – בתוך (וע"י) כל אחד מישראל. ומתחיל לבאר שהטעם מדוע עיקר שכינה בתחתונים הייתה, הוא משום ש"נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים". אדמו"ר הזקן מוכיח כי אין התכלית בעולמות העליונים, אשר "להם ירידה מאור פניו יתברך". ומפרש דבריו: א) האורות בעולמות אלו היו קודם במדריגה נעלית יותר, ואין תכלית בירידה. ב) אי אפשר לומר שכח העצמות שישנו בבריאה הוא בשביל הגילויים. אלא הכוונה היא בעולם הזה שבריאתו מהעצמות, וזה מתבטא בכך שנדמה לו שמציאותו מעצמותו, וע"י עבודת האדם מוריד העולם וההסתר ומתגלה עצמותו ומהותו יתברך בעולם.

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ בחינת "שוכן עד מרום וקדוש" ♦ התהוות עולם־הזה מהעצמות ♦ "גילוי העולם" ו"יש מאין" ♦ "נברא" ו"אור" ♦ העצמות "מציאותו מעצמותו".

סעיף ה'

בסעיף הקודם התבאר, כי בהכרח לומר שתכלית הכוונה היא דווקא בעולם הזה, שנברא "יש מאין" בכח העצמות, ובו מתגלה עצמותו ומהותו של הקב"ה. בסעיף זה יתרחן כמה קושיות שאפשר להקשות על ביאור זה. ובראשם: מה שלפעמים מבואר כי גם בעולמות העליונים קיימת מציאות של "יש מאין" – הרי שם אינם "יש מאין" ממש כבעולם הזה, שלבריאתו צריך את כח העצמות, אלא אופן אחר של "גילוי".

השיטות בעניין הספירות דאצילות

ולהבנת הענין יש להקדים⁶⁶:

ראשוני המקובלים דנו – מהו פירוש וביאור ענין עשר הספירות: הרי הקב"ה הוא אין סוף ובלי תכלית ופשוט בתכלית הפשיטות; ואילו הספירות הם במספר עשר, ולכל ספירה גופא יש תואר ועניין מיוחד (ושאלה זו נוגעת לביאור כמה וכמה ענינים יסודיים באמונה באחדות ה').

ובביאור הענין, נאמרו שתי שיטות כלליות:

(א) שיטת הרקנטי⁶⁷ – שהקב"ה "ברא" כביכול את עשר הספירות, שהם "כמו"⁶⁸ כלי האומן שהאומן פועל בהם פעולתו. . כגרזן ביד החוצב", ובהם ועל-ידם נברא העולם. היינו שהספירות הם ה"כלים".

(ב) שיטת ה"מערכת"⁶⁹ – שאין הספירות דבר "שנתחדש במאציל או בנאצל, אשר לא היה טרם האצילות חלילה", אלא "שנתגלה הכוח הכמוס והחתום מהכח אל הפועל, והמשל מזה מהדלקת הנר מהגחלת ומעלה להבה", שכח החסד והגבורה הכלול באור-אין-סוף התגלה בספירות (אלא שבהיותם כלולים באור אין סוף הם בתכלית הפשיטות⁷⁰, וכאשר

הצמח-צדק (נסמן בהערה יא במאמר).

69) ספר "מערכת האלקות", לר' פרץ הכהן בר' יצחק, אחד מגדולי המקובלים בזמן הרמב"ן (ראה לקו"ש חט"ז ע' 491).

70) כמו הכוחות (ראי', שמיעה והילוך כר') בעודם כלולים בנפש "הנה כל כוחות אלה

66) בכל הבא לקמן ראה (מלבד המקומות שנשמנו בהערה יא במאמר) ספר הערכים חב"ד ערך "אורות דספירות – פשיטותן וצירוף", ובהנסמן שם.

67) להמקובל הרב מנחם רקנאטי. 68) מובא בדרוש "ג' שיטות" לארדמו"ר

מתגלים הם בציור של "ספירות" ובהתחלקות). היינו שהספירות הם ה"אורות".

והרמ"ק והאריז"ל הכריעו, שבספירות יש באמת שתי בחינות: בחינת ה"אור" שבהם, ובחינת ה"כלים" (שהם כביכול ה"נשמה" וה"גוף" של הספירות). והרמ"ק נתן משל ליחס שבין האורות והכלים, ממים הנתונים בכלי זכוכית צבוע, שלעיני הרואה נראים המים בגוון של הכלי – אך באמת המים (ובנמשל האורות) פשוטים הם, אלא שה"ציור" וההתחלקות שבהם נעשית ע"י הכלים.

כיצד התהוו הכלים

ומבואר בחסידות כי גם לאחר הכרעה זו יש מקום לשיטות הנ"ל, ו"אלו ואלו דברי אלוקים חיים". ומהעניינים העיקריים שיש מקום לשתי השיטות הוא – באופן התהוות ה"כלים" של הספירות:

אם נאמר שהספירות קיימות כבר בדרגת ה"אור" – הרי התהוות ה"כלים" מהם הוא רק "גילוי ההעלם"; אך אם נסביר שהאור פשוט בתכלית הפשיטות, וכל ענין התחלקות הספירות מתחיל רק בכלים – הרי התהוות הכלים היא בבחינת "יש מאין".

והנה, לפי השיטה שהתהוות הכלים היא בבחינת יש מאין, יש להבין: נמצא איפוא שגם בעולם האצילות קיימת מציאות של "יש מאין", וממילא אין הוא רק "גילוי" וירידה – ואם כן, מדוע לא נאמר שתכלית הכוונה היא באצילות?

ועל זה יתרץ, שאין ענין "יש מאין" האמור בכלים דאצילות כדוגמת "יש מאין" האמור בבריאת העולם הזה הגשמי, ודווקא בריאת יש הנברא היא בכח העצמות, ולכן בו היא תכלית הכוונה.

נפש הם למעלה מעלה ממהותם המתהווה בהן כשהם מתלבשים באיברים". "מכל מקום מאחר שהתפשטות כח השכל המתפשט מהנפש גם קודם התפשטותו היה כלול בנפש אלא שהיה בנפש בהעלם וההתפשטות הוא שיצא מההעלם אל הגילוי". – דרוש ג' שיטות סעיף ז'.

נמשכים ומתפשטים מן הנפש, אבל אי אפשר לומר שכוחות אלו כשהם בנפש עדיין קודם התפשטותם באיברי הגוף הם שם בנפש גם כן על דרך זה [=באותו אופן] שהם אח"כ באיברים . . . וזה אינו שהוא עצם אחד רוחני . . . אלא שבאמת שבכחות הללו כשהם כלולים במהות ועצמות

לכל השיטות ה"כלים" של הספירות אינם יש מאין

(ה) וְהִנֵּה⁷¹ לֹא מִיַּעַי לְהַשִּׁיטָה שְׁמַכִּיָּא אֲדַמּוּ"ר הַצְּמַח־צֶדֶק שָׁנִים הַכְּלִים [ולא רק האורות] הַאֲצִילוֹת הוּא גִילּוּי הַהֶעָלִם,

היינו שהכלים הם רק גילויי וביטוי של הכחות הכלולים באור-אין-סוף, כשלהבת הנמצאת בגחלת,

דְּלִשְׁטִיטָה זוּ הָרִי בְּנִדְאֵי אֵין הַפְּנוּנָה בְּשִׁבִיל הַאֲצִילוֹת בִּי הָרִי זֶה וְרִידָה וְרַק גִּילּוּיִם,

כמבואר בסעיף הקודם, שעצם העובדה שדובר מסויים הוא "גילוי" – הרי זה ירידה לגבי שרשו.

אֲלֵא נָם לְהַשִּׁיטָה הַשְּׁנִיָּה שְׁמַכִּיָּא שָׁם שְׁהַכְּלִים הֵם בְּרִיאָה יֵשׁ מֵאֵין,

שמצד ריחוק הערך בין פשיטות האין-סוף לבין הגבול של הכלים, הרי התהוותם היא התחדשות, "יש מאין". ואם כן קשה: מדוע לא נאמר שהעצמות מתגלה ב"בריאת יש מאין" של הכלים בעולם האצילות? (ואדרבה, יש שם ב' המעלות: הן גילוי האור, והן התגלות העצמות). ומתרץ:

הִנֵּה מְבוֹאֵר בְּכַמְהַמְקוֹמוֹת שְׁמָה שְׁאֵנּוּ אוֹמְרִים שְׁהַכְּלִים הֵם בְּרִיאָה יֵשׁ מֵאֵין אֵין הַפְּנוּנָה יֵשׁ מֵאֵין מִמֶּשׁ,

כמו בעולם הזה, שנתהוה דבר חדש לגמרי (היינו שמציאות העולם עצמו הוא התחדשות), אלא הם "יש מאין" בשם המושאל, ביחס לאופן בו נתהוו ממקורם. שזבה מחולקים מהתהוות האור, כפי שממשיך:

בִּי־אֵם וְהוּ דְּנִקְא לְגַבִּי הָאוֹר,

האור נקרא "גילוי" משני טעמים: א', מפני שהי' כלול קודם במקורו, ואם כן אינו דבר חדש. ב', העובדה שהוא גילוי של דבר נעלה יותר – מתבטאת באופן התהוותו ובמציאותו: ניכרת בו הדביקות למקור המהוה אותו, ועניינו ופעולתו הם הארה וגילוי. אמנם הכלים, דומים לעניין האור בפרט הראשון – בכך שאינם "דבר חדש", אך שונים ממנו בפרט השני – בכך ששרשם ואופן התהוותם קשור עם "העלם" (כפי שיוסבר), ולכן: הדביקות שלהם במקורם אינה ניכרת כמו דביקות האור⁷², וגם פעולתם היא להגביל ולהעלים. ולכן, מכנים את התהוות הכלים בשם המושאל "יש מאין", כדי לציין את ההבדל בינם לבין התהוות האור.

לזה מעניין הניצוץ, דאף שאינו דבוק למקורו כמו האור, הרי אינו מהות נפרדת ממהות האש, אלא רק שנעשה ניצוץ.

71) בהבא לקמן – ראה ד"ה כבוד מלכותך תרס"א (סא"מ תרס"א ע' קעח-ט).
72) בהגהות לפתח אליהו תרנ"ח מביא משל

ה"כלים" מתהווים מה"רשימה" שהיא בחינת העולם

והטעם מדוע אנו קוראים לכלים ביחס לאור בשם "יש מאין":

מִפְּנֵי שְׁשׁוּרְשׁ הַכְּלִים מִהַרְשִׁימָה שֶׁהִיא בְּחִינַת הָעֵלָם וְלִכֵּן גַּם מְצִיאוֹתָן הוּא בְּאִפְסָן שְׁמֻקּוֹרָם בְּהָעֵלָם,

לאחר הצמצום הראשון, נמשך אור הקו, שהוא התגלות מצומצמת מאוד ביחס לאור שלפני הצמצום. והמשל לזה כמו רב שצמצם ו"סילק" את עומק שכלו, וכעת משפיע לתלמיד שכל קטן ביותר שביכולתו להבין. אור הקו מבטא את "כח הגילוי" שבאור-אין-סוף (כי עניינו שלמרות הצמצום נמשך גילוי), וממנו נמשכו האורות.

בנוסף לאור הקו נתגלה לאחר הצמצום גם "כח הגבול" שבאין סוף – והוא הנקרא "רשימה" או "אותיות הרשימו". ומבואר בחסידות⁷³ שזה בדוגמת חכם גדול ביותר הכותב את דברי חכמתו בדיו על הנייר, שאתם אותיות הכתובות אין להם ערך להשכלה הנפלאה של החכם, והראי, אשר רק מי שבעצמו חכם יוכל להבין ולעמוד על ההשכלה באמצעות האותיות, "אבל מי שאינו חכם לא יבין כלום מההשכלה ואף שתופס את האותיות היטב". כלומר: אף שבאותיות מונח כל השכל (ולכן לגבי חכם הם בחינת גילוי) – הרי לגבי הזולת הם העלם גמור, כי אותיות כשלעצמן, בלי ידיעה קודמת (או הסברה), אין בהם שום "גילוי". ולכן, לאחר הצמצום וסילוק האור – נותר רק ההעלם שבאותיות⁷⁴.

"אותיות הרשימו" הם שורש הכלים, ולכן, לכלים דאצילות יש אותה "תכונה" כמו לשורשם: באמת הם אלוקות ולא נבראים, אלא שפעולתם הוא להגביל ולהעלים את האור (כמו הרשימה "שהיא בחינת העלם"). – אבל אין הכוונה שהמקור מתעלם מהם ולא מאיר בהם (ח"ו), דבר השייך רק בנבראים ממש⁷⁵.

[בסגנון אחר: ההעלם של יש הנברא הוא "הכרחי" – בגלל שאין מאיר בו מקורו לכן הוא "יש ודבר נפרד" המסתיר על אלוקות. אולם הכלים דאצילות, בגלל שייכותם למקורם – שהוא אותיות הרשימו, כח הגבול שבאין-סוף – לכן מציאותם מבטאת ענין של הגבלה. ולפיכך "באמיתית ענינם אינם דומים כלל וכלל לבריאה", כי אין הם גבול ממש כמו בעולמות, אלא בחינת אין-סוף "ובאין סוף אינו שייך לומר גבול הכרחי חס ושלום"].

מלמד, ונותרו רק האותיות הכתובות – לגבי התלמיד הרי זה העלם.

75) וידבר אלקים תרס"ד שבהערה יא במאמר.

73) אזה"ת בהר תתקח"ט, הובא בספר הליקוטים להצ"צ ערך רשימו.

74) כדי לסבר את האוזן: כאילו נאמר שבעת שהרב מסביר בפועל ומדבר לתלמיד, אזי ישנו גם ה"גילוי" וגם ה"אותיות", ואילו כאשר הרב פוסק

נמצא איפוא, אשר הנאמר בכלים "יש מאין", הוא רק כדי לתאר את החילוק בינם לבין האור, כפי שממשיך:

וְלִבְּנֵי לְנֶפֶשׁ הָאֹרֶר [שהוא בדביקות ניכרת למקורו, וגם לגבי הזולת הוא גילוי] הֵם כְּמוֹ בְרִיאָה יֵשׁ מֵאֵין, [כי עניינם הוא לצמצם ולהגביל, וביחס לפשיטות האור הרי זה כמו דבר מחודש].

אָבֵל לְנֶפֶשׁ [מקורם—] הִרְשִׁימָה הֵם גִּילוּי הַהֶעָלֵם,

כמבואר לעיל – לפי שעניינם גלות את "כח הגבול" באור אין סוף, בדוגמת מקורם "אותיות הרשימה". נמצא שאין הם "דבר חדש", אלא גילוי ענין שלמעלה מהם; וממילא הרי הם "ירידה מאור פניו".

ועל פי כל הנ"ל, שלכל הדיעות אין באצילות מציאות של "בריאה יש מאין" חוזר לעניין הראשון:

אִם-כֵּן מוֹבֵן דְּאֵין הַכּוֹנֵה עוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים כִּי-אֵם הָעֲבוֹדָה בְּעוֹלָם-הַנְּהָה דְּאֵתְכִפִּיא וְאֵתְהַפְכָא.

כי רק עולם הזה הגשמי הוא "יש מאין" שנתהוה מהעצמות, וע"י העבודה של "אתכפיא ואתהפכא" (הקשורה במציאות הגשמית של העולם), מתגלה העצמות.

האורות שממשיכים באצילות – "מונחים בקופסא"

וְאֵת שְׁעֵבְשׁוּ הִנֵּה עֲלִיָדֵי עֲשִׂיית הַמְצוּוֹת מוֹסִיפִים אֹרֹת בְּאֲצִילוֹת⁷⁶, וְאִם-כֵּן אֵיךְ אֵינוֹ אוֹמְרִים שְׁגַם עֲבָשׁוּ עֵיקַר הַכּוֹנֵה הָעוֹלָם-הַנְּהָה דְּוִקָא,

להבנת קושייתו יש להקדים: כאשר לבשר ודם יש כוונה בעת שעושה דבר מה – לאו דווקא שכוונתו שתשפיע על גוף המעשה. כגון אם בונה שולחן – אין ניכר בו אם "התכוון" שילמדו עליו או שיאכלו עליו. אך מעשה הקב"ה אינו כמעשה בשר ודם – הכוונה והתכלית העליונה בבריאה, היא היסוד והמהות הפנימית של מציאותה ו"נמצאת"⁷⁷ בה.

וזהו שמקשה: היות והכוונה בהתהוות העולמות היא הגילוי בעולם הזה – חייב הדבר להשתקף בבריאה עצמה. ואם כן, כיצד מתיישבת העובדה שע"י המצוות נמשכים כעת אורות באצילות – עם כך שגם עתה הכוונה היא ההמשכה בעולם הזה?

(77) ראה לקו"ש ח"א בתחלתו, וש"נ.

(76) ע"ח שער ל"ט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש יא

סימן טז. תניא קו"א קנה, א. ובכ"מ.

ומתריך:

הִנֵּה עַל־זֶה מְבַאֵר אֲדַמּוֹר מִתְּחִלָּה שֶׁאֲוֵרוֹת אֱלוֹ בְּאֲצִילוֹת הֵם שֶׁם כְּמוֹנְחִים
בְּקוֹפְסָא, כִּי אֵינָם בְּשִׁבְלֵי אֲצִילוֹת, כִּי אִם לְצוּרָה עוֹלָם הַתְּחַתּוֹן וְאֵינָם
מִתְנַגְלִים בְּאֲצִילוֹת.

המשכת האורות באצילות היא רק הכשרה לעניין ההמשכה בעולם הזה (בדוגמת
מה שהאבות המשיכו השכינה ברקיע כו') – והמשל לזה הוא כמו דבר המונח
בקופסא, שאין משתמשים בו וניכר כי כעת אינו בא לתכליתו, אלא רק שמור ומונח
בשביל זמן ומקום אחר, שאז ישלים את כוונתו.

[ניתירה מזו⁷⁸: אין הכוונה שבאצילות נמצאים (בהעלם) אותם אורות שיתגלו
בעולם הזה, כי אם, ששם מאיר רק זיו והארה מהעניינים שנמשכים בעולם הזה;
שדווקא הוא: א', דירה לעצמותו יתברך. ב', גם מבחי' האורות והגילויים – רק בו
נמשך האור שלמעלה לגמרי מעולמות⁷⁹].

העצמות "מובדל מהגילויים"

לקמן יחזור על המבואר בסעיף הקודם, שהעולמות העליונים הם
"ירידה מאור פניו יתברך". ובתוספת ענין, אשר העצמות "מובדל מענין
הגילויים". וביאור מושג זה בקצרה:

במאמר אדמו"ר הרשב"ב⁸⁰ מובא "קצת משל לזה" מהברק של אבן טובה.
שהרי, **עצם** האבן אינו "ממין האור וזיו כלל, רק הוא מהות אבן פשוט,
ואין עניינו [=הגדרת מציאות האבן אינה] להאיר באורו וזיוו". כלומר:
עצם האבן אינו אור, וגם לא ניתן להגדיר אותו כדבר **שמטרתו** להאיר.
ולכן, הברק היוצא מהאבן אינו בא מ"אור הכלול באבן", אלא זו מעלה
נוספת באבן שאינה קשורה כלל לעצמותה – שהיא מפיצה ברק. מכך מובן
שבאור לא "נמצא" מאומה מעצם האבן, אלא הוא הארה בלבד ממנה.

בד"ה צו את בני ישראל תיש"א (תורת מנחם
התוועדיות ח"ג ע' 232, ושם "שנתבאר לעיל
בד"ה בבתי לגני"), נתת ליראיך תשי"ב (שם ח"ו
עמ' 47).

(79) ב' העניינים (המשכת העצמות ואור
שלמעלה מעולמות) – להדיא בבאתי לגני תשל
סוף סעיף ז.

(80) סה"מ תרס"ח עמ' קפט.

(78) כן הוא בפרדוש ובנוגע לנדוד: היושבת
בגנים תשי"א – שבהמשך למאמר זה: "ואף
שמבואר בכמה מקומות דעשיית המצוות הוא
כדי להוסיף אורות באצילות, הנה כבר נתבאר
לעיל הדעצמי שבזה הוא בעולם הזה וכמי"ש כ"ק
אדמו"ר הצ"צ וכ"ק אדמו"ר מהר"ש שהאורות
כמו שהם באצילות הם כמונחים בקופסא".
ועד"ז (ובהוספה שכן הוא גם לגבי אור הסובב)

"והדוגמא מזה יובן למעלה, שבחינת העצמות הוא ענין **נבדל לגמרי**, שאין עניינו ענין האור". כלומר: העצמות "אינו בחינת אור חס ושלו"ם" כי אינו מוגדר בשום גדר; וגם אין לומר **שמטרתו** היא להאיר ("לא זהו כל העצמות מה שהאור נמצא ממנו"). ואם כן, בעצמות "אינו שייך שם התכללות האור", דהיינו שהאור אינו "כלול" בעצמות ואחר כך מתגלה, כי אם, שמהעצמות נמשך עניין של אור. ולכן באור לא "נמצא" ענין העצמות (וכהלשון בא' המאמרים)⁸¹ שהעצמות "טרָאָגט זיך ניט אַראָפּ", אינו בא (בהאור).

וְהוּוּ מַה שְׁמִבְּאָר אֲדָמוּר [מהורש"ב] נִשְׁמָתוֹ-עֲדָן בְּעֵנֵן מַה שְׁאִי-אֶפְשָׁר לֵאמֹר שֶׁהַכּוֹנֵן הוּא בְּשִׁבִיל עוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים "הוֹאִיל וְלָהֶם יִרְיָה מְאֹר פְּנֵי וַתְּבָרָה", שֶׁהַפִּירוּשׁ בָּנָה הוּא דְעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים עֲנִינָם גִּילּוּם שְׁנֵהוּ יִרְיָה וְגַם שֶׁהָעֲצָמוֹת מוּבְדָל מֵעֵנֵן הַגִּילּוּם,

מכיוון שמציאות העולמות העליונים היא "גילויים", והעצמות "מובדל" מענין הגילויים – הרי העולמות העליונים אינם "כלים" לגילוי העצמות.

ואדרבה – מטעם זה הם מסתירים על העצמות⁸² (וכמובא לזה המשל בעבודה⁸³, שנקל יותר לפעול מסירות נפש וקבלת עול אצל איש פשוט מאשר אצל חכם גדול; וכך נקל יותר להכניס את הרגל למים רותחים מאשר את הראש. כי הגילוי של המוחין שבראש הוא בסתירה להתגלות דברים הקשורים עם עצם הנשמה). ואם כן, מכיוון שהכוונה היא גילוי העצמות, ברור שאין הכוונה בעולמות העליונים שהם גילויים.

בפרט שמוסיף כאן לגבי הסעיף הקודם, יש הבהרה גם לגבי כללות העניין:

לעיל ביאר, כי לא יתכן לומר שהכוונה היא בעולמות העליונים (שהם גילויים), כי "אי אפשר לומר שהעצמות הוא **בשביל** גילויים". אמנם עדיין יש להקשות: הן אמת שמצד **עצמם** הם גילויים – אך מדוע אי אפשר לומר שהתכלית היא שהעצמות **יתגלה בהם**, בעולמות העליונים? שאלה זו מתורצת על פי מה שביאר כאן – כי מכיוון שהעצמות "**מובדל** מעניין הגילויים" הרי אין הם כלים שיתגלה בהם ואדרבה הם מסתירים עליו.

שעפ"ז מוכן מהי ההוספה כאן על המבואר

בסעיף הקודם.

(83) לקו"ש ח"ט שבהערה הקודמת. אני ישנה

תש"ט. ובכ"מ.

(81) הפך ים ליבשה תשי"ט.

(82) כן מפורש (ובנדו"ד) בלקו"ש ח"ה עמ' 245,

ח"ט עמ' 75 הערה 30, חט"ז עמ' 141

(משיחת יו"ד שבט תשל"ז). וראה לקמן בביאור,

כמו כן, משמע שעניין זה שייך גם למה שמבואר כאן בהמשך – שבעולם הזה גופא העבודה היא דווקא "אתכפיא ואתהפכא":

מכיוון שהעצמות "מובדל מהגילויים", ממילא גם לא שייך להמשיך אותו ע"י גילויים, דהיינו עבודה בעניינים רוחניים בלבד. רק עבודה הקשורה עם מציאות ה"תחתונים", עבודה של כפיית הרע והפיכתו לאור – הנה בזה מגלים כח העצמות שישנו בתחתונים. וכפי שמבאר בהמשך [הסעיף].

התכלית נשלמת ע"י עבודה ב"תחתונים" שבעולם

אָלָא תַתְּבָלִית הוּא עוֹלָם תְּתַחְתּוֹן, שְׂפָרָה עֲלָה בְּרָצוֹנוֹ וְתַבְרָה לְהִיּוֹת נִתְתָּ רִיחַ לְפָנָיו וְתַבְרָה בְּדֵ אֲתַכְפִּיא סְטָרָא אַחֲרָא⁸⁴ וְאֲתַהֲפִכָא חֲשׂוּבָא לְנַהוּרָא⁸⁵,
[=כאשר כופים את ה"צד האחר" (של היפך הקדושה), והופכים החושך לאור].

הכוונה של "דירה בתחתונים", אינה רק⁸⁶ שיאיר אלוקות בעולם הזה (ב"מקום" של התחתונים), אלא גם, שעשיית הדירה תהי' ע"י התחתונים עצמם, בעבודתם.

ויתירה מזו: עבודה בתחתונים יכולה להיות מסוג כזה ששייך גם ב"עליונים" – כגון עבודה רוחנית של התבוננות, התלהבות הרגש וכו'. אמנם, התכלית שהדירה תיעשה ע"י עבודה כזו שתיתכן דווקא משום שהם "תחתונים" – התעסקות עם ה"תחתון" שבעולם הזה, המעלים ומסתיר ואף מנגד לאלוקות. וזוהי העבודה של "אתכפיא ואתהפכא" – שמתגברים ומכניעים את היפך הקדושה, ומעלים אותה לקדושה.

וְכַמוֹ שְׂמַכְבָּר בְּהַמְאָמְרָ⁸⁷, שְׂפָל תַּעֲבֹדָה הוּא לְהַפּוֹךְ הַשְּׂמוֹת הַלְעוֹמְתוֹן לְשְׂמוֹת הַקְּדוּשָׁה,

אמרו חז"ל⁸⁸ ש"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות". כלומר, שעשיית העבירה היא לא על פי טעם ודעת, אלא דבר של "שטות". וכדי להלחם בשטות של ה"לעומת זה", הצד המנגד לקדושה – אין מועילה עבודה רגילה על פי טעם ודעת, אלא בהכרח להשתמש ב"שטות" של קדושה, שהיא עבודה שלמעלה מהגבלות השכל (כפי שיוזכר בסעיף הבא).

(86) באתי לגני תשל"ב סעיף ג' (סה"מ מלוקט ו עמ' צא). ובכ"מ.

(87) פרק ג' ואילך (סה"מ ה'שית עמ' 114 ואילך).

(88) סנהדרין קו, א.

(84) בתנאי פכ"ז ובלקו"ת ר"פ פקודי מצייין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מצייין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהלה פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(85) ראה זהר ח"א ד, א.

וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַתְרוּחַ לְפָנַי שְׂאֵמְרָתִי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי⁸⁹,

"דירה לו יתברך" – לעצמותו

לאחר שנתבאר כי התכלית הוא דווקא בתחתונים, יסביר מהו עניין "דירה בתחתונים"

וְעַל־יְדֵי־זֶה מִמְשִׁיכִים שְׂוִיחָה לֹא יִתְבַרַךְ דִּירָה בְּתַתְּחוֹנִים,

וּכְמוֹ הַדִּירָה הָרִי הָאֶדָם דָּר בָּהּ כְּכֹל עֲצָמוֹתָו וּמְהוֹתָו,

שמתגלה בה עצם האדם ובכל התוקף (לא כמו שנמצא במקום אחר, שצריך "להצטמצם" ולהתאים עצמו לתנאי המקום, כלומר שאינו נמצא שם "כפי שהוא"⁹⁰).

הַיְנָה כְּמוֹ־בֶן הוּא בְּתַתְּחוֹנִים שְׂחָם דִּירָה לֹא יִתְבַרַךְ, הַבְּנוּנָה שְׂמִמְשִׁיכִים לֹא רַק גִּילוּיִם בִּי־אֵם נִמְצָא בָּהֶם עֲצָמוֹת אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא. וְזֶהוּ תְּכֵלִית בְּרִיאַת וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת.

היינו שבמושג "דירה בתחתונים" עצמו מודגש, כי תוכנו – שיהיה גילוי עצמותו ומהותו יתברך למטה.

סיכום: גם להשיטה שבריאית הכלים היא "יש מאין", הרי זה רק ביחס להאור, כי נתהוו מהרשימה שהיא בחינת העלם, אך ביחס למקורם הם גילוי ההעלם; ובמילא לא שייך לומר שהתכלית בהם כי הם גילויים וירידה, וגם העצמות מובדל מענין הגילויים. גם האורות שמוסיפים באצילות הריהם "כמונחים בקופסא" לצורך עולם התחתון. הכוונה היא בעבודה דאתכפיא ואתהפכא, שע"ז נעשה "דירה" – לעצמותו.

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ השיטות בענין הכלים: "גילוי ההעלם" או "יש מאין" ♦ אותיות הרשימה ♦ עצמות מובדל מהגילויים ♦ שטות דקדושה ♦ "דירה לו יתברך" – לעצמותו.

בפירושו, ומהלשון נראה שמתכוין לב' העניינים. ראה בכל זה (ובהמבואר בפנים) לקו"ש ח"ד עמ' 1054, ח"ה עמ' 245, ח"ח עמ' 190. ובהנסמן במקומות אלה.

(89) תר"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד. (90) במקומות אחרים נתבאר שבאמת יש בזה ב' פרטים: (א) שעצמותו ומהותו נמצא בהדירה, (ב) שמתגלה בה בכל התוקף. אבל כאן לא מפרט

סעיף ו'

בסעיף זה יוסבר הענין של "שטות דקדושה", והנתינת כח לעבודה זו מרבתינו נשיאנו. ויספר סיפור מכל אחד מהרביים בענין אהבת ישראל.

תוכן עבודת "שטות דקדושה"

(ו) וְהִנֵּה בְּסוּמֵי הַמַּאמָר⁹¹ מְבָאָר, אֲשֶׁר לְהוֹיֹת כִּי מֵה שְׁעִיקָר שְׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים, הִנֵּה עִיקָר הַגִּילּוּי מִנֵּה הָיָה בְּבֵית הַמְּקוֹדֶשׁ, הִנֵּה זֶה הוּא הַטַּעַם שֶׁהַמְשָׁכָן הָיָה מַעֲצֵי שְׂטִימֵי בְּנִקְא, ש"שטים" הוא מלשון "שטות".

מִפְּנֵי שֶׁהַבְּנוּנָה הוּא לְחַפּוֹד הַשְּׂטוּת הַלְעוֹמֵת־זֶה אוֹן דַּעַם קָאָד פּוֹן [=וואת הריתחה של] נֶפֶשׁ הַתְּחִמִּית לְשְׂטוּת הַקְּדוּשָׁה, ומביא דוגמה מהי "שטות דקדושה":

וּבְמַאמָר־רַבּוֹתֵינוּ וְבַרְנָם לְבָרְכָה⁹²: "אֲהַנִּיחַ לִי שְׂטוּתִיָּה לְסָבָא",

הגמרא מספרת על רב שמואל בר רב יצחק, שהי' נוהג לשמח חתן וכלה ולרקוד בפניהם עם שלושה ענפי הדס, זורק אחד ונוטל אחד, ואמר עליו ר' זירא שהוא מבייש את החכמים כי נוהג קלות ראש בעצמו. אך כאשר הסתלק רב שמואל בר רב יצחק מן העולם, הפסיק בהלווייתו עמוד של אש בינו ובין כל העם, ואמר עליו רב זירא: הועילה לו שטותו לזקן. כלומר: שזכה לכך בשל אותה הנהגה שחשבה ל"שטות", ועניינה הוא:

עֲבוּדָה וּבְטוּל שְׁלִמְעָלָה מִטַּעַם וְדַעַת.

וכפי שמבאר במאמר שם, דמכיוון שעצמותו יתברך הוא למעלה לגמרי מהשגה – אפשר להגיע ולהדבק בו רק ע"י "ביטול הרצון שלמעלה מטעם ודעת".

(92) כתובות יז, א.

(91) פרק ה' (סה"מ ה'ש"ת עמ' 8' 117).

עבודת הנשיאים עצמם – נתינת כח לעבודתנו

וְהָנָה כָּל הָעֲנָנִים שֶׁתִּבְעַע מֵאֲתָנּוּ בְּבוֹד־קִרְשֵׁת מוֹרֵי־נְחָמֵי אֲדָמוֹ"ר וּבְמוֹכָן שְׂאֵר הַנְּשִׂאִים קָיְמוּ זֶה בְּעֲצָמָם,

וְהוּא עַל־הַרְדֵּי הַבְּהִירָבוֹתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבִרְכָה עַל־הַפְּסוּק⁹³ "מִגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חוֹקָיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל" "מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת וְלִשְׁמוֹר", וְכֵן [במקום אחר נאמר] "מָה שֶׁהוּא מַצְווֹה לְיִשְׂרָאֵל הוּא עוֹשֶׂה",

[ובהערה מבאר, שב' מאמרי חז"ל אלה הם שתי בחינות: (א) קיום למעלה הקודם לקיום למטה, כ"אתערותא דלעילא" ונתינת כח לקיום המצוה ("מה שהוא עושה – הוא אומר לישראל לעשות"); (ב) כאשר האדם מקיים המצוה בפועל אזי כדברי חז"ל "כל היושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו" – "אתערותא דלתתא" המעוררת וממשיכה הגילוי למעלה הקשור למצוה זו ובתוספת אורות ("מה שהוא מצווה לישראל – הוא עושה").]

וְעַל־הַרְדֵּי־זֶה הוּא בְּהוֹרָאוֹת נְשִׂאֵינוּ שֶׁמָּה שֶׁתִּבְעַע מִתְּמֻקוֹשְׁרִים וְשִׁיכִים אֵלֵיהֶם הָנָה הֵם בְּעֲצָמָם קָיְמוּ וְעִשׂוּ כֵן. וּמָה שֶׁנִּלְוִי לָנוּ שֶׁקָּיְמוּ זֶה, הוּא כְּרִי שִׁיחָה לָנוּ יוֹתֵר נֶקֶל לְקוּיָם.

סיפורי אהבת ישראל מכל אחד מהנשיאים

וּכְמוֹ בְּהֶעֱנִין דְּאֵהֲבַת יִשְׂרָאֵל שִׁישׁ בְּזֶה בְּמָה וּבְמָה סִיפּוּרִים מִכָּל־אֶחָד־וְאֶחָד מֵהַנְּשִׂאִים.

וְלְרוֹנְמָא מִכְּבוֹד־קִרְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הִזְקֵן שֶׁהִפְסִיק בְּתַפִּילָתּוֹ וְהִלֵּךְ וְקָצַץ עֲצִים וּבִישַׁל מְרָק וְהֵאֱכִיל בְּעֲצָמוֹ לְיוֹלְרֵת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא חָיו אֲנָשִׁים שָׁם בְּבֵית⁹⁴.

627, ושם: "כבר סיפורי סיפור זה בהודמנויות אחרות, אבל אם זה לא היה באופן של "טראסק" עד היום, אעשה מזה "טראסק" כעת". ונקודת הביאור שם, שהפלא בזה הוא, אשר עם כל גודל מעלת אדמו"ר הזקן ודביקותו בעת התפילה בכלל וביום-הכפורים בפרט, בכל זאת הרגיש, ועד ש'הי' לו פנאי להתבונן וזהתייגע אודות העובדה שבקצה העיר נמצאת יולדת הזקוקה לעזרה".

93 תהלים קמז, יט.
94 ראה שיחת ליל ב' אייר ה'ש"ת בסופה (תורת מנחם התוועדויות ח"א עמ' 45-44), ושם שהי' זה ביום-הכפורים (!), והסביר אח"כ אדמו"ר הזקן שזהו מפני שבענייני פקוד-נפש "מצוה בגדול". והאריך בביאור הסיפור בשיחת "ט ססלו תשכ"ה, שיחת פנחס תשל"ד. ובאריכות יותר בשיחת ש"פ נצבים תשל"ו, ובשיחת י"ט ססלו תשד"מ סל"ז-ח (התוועדויות ח"ב עמ' 93).

מִכְבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי, אִיךְ שְׁנַכְנַם אֵלָיו אַחַד לִיחִידוֹת וְהִתְאוּנָן עַל הַעֲנִינִים שְׁאֵבְרִים מִתְאוּנָנִים עֲלֵיהֶם. וְגַלְה אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי אֶת יְרוּעוֹ וְאָמַר לוֹ "הֲלֹא תִרְאֶה שְׂצַפְד = נַקְמֻט⁹⁵ וְהִתְקַשְׁה [עוֹרֵי עַל עֲצָמֵי גוֹ' וְכִלְיָהּ הוּא מִתְחַטְּאוֹת־נְעוּרִים⁹⁶ שְׂלָךְ".

אֲשֶׁר מוֹכֵן הַפְּלֵאת וְרוֹמְמוֹת מַעֲלַת כְּבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי בְּכָל וּבְכָרֵט מֵאֵלֵינוּ שְׁשִׁיבִים לְעֲנִינִים כְּאֵלֵינוּ, וּמְכַל־מְקוֹם הִיָּה הִתְקַשְׁרוֹת עִמָּהֶם כֹּל כֶּךָ עַד שְׂמַצַּד הַעֲנִינִים שְׂלָהֶם שְׁהִיוּ שְׂלֵא בְּדַבְעֵי לְמַהוּי [= שְׂלֵא כְּפִי שְׂצִרִיךְ לִהְיוֹת], פָּעַל עָלָיו חֲלִישוֹת הַפְּרִיאוֹת בְּיוֹתֵר, עַד שְׂצַפְד עוֹרוֹ עַל עֲצָמוֹ.

מִכְבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר הַצְּמַח־צְדָקָה, אִיךְ שְׂחֵלֶךְ קוֹרֵם הַתְּפִלָּה לְלוֹת גְּמֵ"ח לְאִישׁ פְּשוֹט שְׁהִיָּה נוֹגַע לוֹ בְּפִרְנִסְתוֹ⁹⁷.

מִכְבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר מַהֲרֵ"ש, שְׂפַעֵם נִסְעָ בְּיַחְוֹד מְקוּהָרְאֵט [=מְקוֹם מִרְחֻצוֹת מִרְפֵּא] לְפִאֲרִיו וְנִפְנֵשׁ שָׁם עִם אַבְהָד אַחַד וְאָמַר לוֹ: "וְיִנְגַעֲרֵמָאן יִין נִסְךְ אִיו מְטַמֵּטֵם הַמוֹחַ וְחֵלֶב, וְיִי אֵ אִיר" [=אֲבָרְךָ, יִין נִסְךְ מִטַּמֵּטֵם הַמוֹחַ וְהֵלֶב, הִיָּה יְהוּדִי!]. וְחֵלֶךְ הָאֲבָרְךָ לְבֵיתוֹ, וְלֹא שָׁקַט עַד שְׂפֵא לְכְבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר מַהֲרֵ"ש, חוֹר בְּתִשׁוּבָה וְיִצְאָה מִגִּנוֹ מְשַׁפְּחַת יְרֵאִים וְחֲרָדִים.

אֲשֶׁר יְרוּעַ שְׂאֲצֵל כְּבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר מַהֲרֵ"ש הִיָּה הַזְּמַן יָקָר בְּמֵאֵד, עַד שְׁנֵם אֲמִירַת הַחֲסִידוֹת הִיָּה בְּקִיצוֹר, וּבְזַמְנֵים יְרוּעִים הִנְהַ בְּשַׁעַת הַשְּׂמִינִית בְּבוֹקֵר הִיָּה כְּבָר אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה, וּבְכִלְיָת נִסְעָ נְסִיעָה רְחוֹקָה וְשָׁהָה שָׁם מְשֻׁךְ זְמַן בְּשִׁבְלֵי אַבְהָד בּוֹ.

מִכְבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר [מִהוֹרֵשׁ"ב] נְשַׁמְתוֹ-עַדָן בְּתַחֲלֵת נְשִׂאוֹתוֹ, אֲשֶׁר גְּזוֹרֵי אִו גְּזוֹרָה חֲדָשָׁה וְהִנְה צְרִיךְ לְנִסְוַע עַל־דְּבָר זֶה לְמוֹסְקָבָה. וְאָמַר לוֹ אַחֲיו הַגְּדוֹל הַרְוֹ"א נְשַׁמְתוֹ-עַדָן, "הַזְּמַן יָקָר אֲצִלְךָ וְאִין אַתָּה יוֹדַע הֵיטֵב שְׂפַת הַמְּדִינָה (הַרְוֹ"א הִיָּה מְלוֹמֵד בְּשְׂפוֹת) וְגַם אַתָּה צְרִיךְ לְחַפֵּשׁ הֵיבְרוֹת, וְלִבֵּן אֲסַע בְּעֵינַי זֶה כְּפִי הוֹרְאוֹתֶיךָ". אֲכַל כְּבוֹד־קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר נְשַׁמְתוֹ-עַדָן לֹא הִסְבִּים עַל־זֶה וְנִסְעָ בְּעֲצָמוֹ וְהִצְלִיחַ.

97) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת עמ' 98. סה"מ תשי"א עמ' 153. אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ד עמ' תקכב. ושם, שבזכות זה התגלה לו אדמו"ר הזקן בהקיץ לאחר זמן רב שלא עלתה בידו.

95) רש"י על הפסוק "צפד עורם על עצמם יבש הי' כעץ" (איכה ד, ח). ולהעיר שברור שמתכוין לפסוק והמשכו, מפני שמציין "גו'".
96) הכוונה לעוון הידוע (הוצאת זרע לבטלה), ונהוג לאומר בראשי תיבות "ח"ג".

וְכֵן יִשְׁנֶם בְּמָה סְפוּרִים מִכְּבוֹד־קִדְשָׁת מוֹרֵי־נַחְמֵי אֲדָמוֹ"ר אִזְדוּת הַשְּׁתַדְלוּתוֹ לַעֲשׂוֹת מִזְכָּה וְאֶפִּילוֹ לְאִישׁ פְּרָטִי, בְּרוּחַנִיּוֹת אוֹ בְּנַשְׁמִיּוֹת. וְהֵנִיחַ אֶת עֲצָמוֹ עַל־זֶה, [ולשם כך הקריב] לֹא רַק הַנְּשָׁמִיּוֹת שֶׁלוֹ בְּיָאֵם גַּם הַרוּחַנִיּוֹת שֶׁלוֹ, אֶף שָׂדֶה שְׁהִיָּה מְמַיֵּב עִמּוֹ הִנֵּה לֹא זֶה בְּלִבְדֹּ שֶׁלֹּא הִיָּה כִּלְלֵ בְּסוּג שֶׁל חֲבֵרָה בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אֲלָא שְׁהִיָּה שֶׁלֹּא בְּעָרְבוּ כִּלְלֵ.

בכמה מקומות⁹⁸ דורשים חז"ל את תיבת "עמיתך" (הנאמרת ביחס לחיובים שבין אדם לחבירו) – "עם שאתך [א' בחיריק] בתורה ומצוות", ובלשון אדמו"ר הזקן בתניא פרק לב (המובא בפנים) "חברו בתורה ומצות" – כלומר, שיש חיוב מיוחד להשתדל בעזרה גשמית ורוחנית דווקא להקרובים אליו ("איתו") במדרגה רוחנית. אמנם, כ"ק אדמו"ר הריי"צ השתדל גם עבור אלה שלא היו כלל בסוג זה.

סיכום: "שטות דקדושה" – היא עבודה וביטול שלמעלה מטעם ודעת. את כל העניינים שרבותינו נשיאנו תבעו ממקושריהם – קיימו בעצמם, והדבר נתגלה כדי שיהיה לנו נקל יותר לקיימם. מביא עובדות על גודל אהבת ישראל של רבותינו נשיאנו, גם לאלו שלא היו בערכם כלל.

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ "מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות" – אתערותא דלעילא ונתינת כח לקיום המצוות; "מה שהוא מצווה לישראל הוא עושה" – באתערותא דלתתא המשכת תוספת אורות.

סעיף ז'

הגילוי לעתיד – נעלה יותר מתחילת הבריאה

ז) וְהָיָה עַל־יְדֵי אֲתַפְּסָא וְאֲתַהֲפָא לְשָׁמוֹת דְּקְדוּשָׁה עַל־יְדֵי־זָה מְמַלְאִים בְּנוֹנָת הַבְּרִיאָה, שְׁחִיא לְהִיּוֹת לֹו יִתְבַּרְךָ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים,

אמנם, אין הכוונה רק שע"י עבודת האדם רק חוזר המצב לקדמותו – ש"עיקר שכינה" תאיר בתחתונים – אלא נפעל בזה עליו שלא הי' קודם, כפי שממשיך:

וְזָה שְׁעַל־יְדֵי אֲתַפְּסָא וְאֲתַהֲפָא נַעֲשִׂית דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, בְּאֲתִי לְנָנִי, הוּא בְּמַדְרִיגָה יוֹתֵר נַעֲלִית מְקוֹרָם הַחֲמָא.

דְּכֻמוּ בְּסוֹתֵר בְּנִינְן הַקּוֹרָם עַל־מְנַת לְבָנוֹת, הָרִי פְּשִׁימָא שְׁבַנְנִין הַחֲדָשׁ צְרִידָה לְהִיּוֹת בְּמַדְרִיגָה יוֹתֵר נַעֲלִית מְבַנְנִין הַקּוֹרָם,

גם על פי נגלה והלכה, שזהו⁹⁹ הטעם שהי' מותר להרוס את בית-המקדש השני כדי לבנות את בנין הורדוס – אף שאסור לנתץ את אבני ההיכל – כי היה על מנת לבנות במקומו בנין יפה יותר].

בְּמוֹזְבֵן מוֹבַרְח לּוֹמַר שְׁעַל־יְדֵי אֲתַפְּסָא וְאֲתַהֲפָא נַעֲשִׂית דִּירָה בְּמַדְרִיגָה יוֹתֵר נַעֲלִית,

הדרגא שנקראת "אסתלק יקרא דקוב"ה"

וְכַמְבּוֹאֵר בְּהַמְאָמֵר דְּעַל־יְדֵי דְאֲתַפְּסָא סְטְרָא אֲחֵרָא אֲסִתְלַק יְקָרָא דְּקוֹדְשָׁא בְּרִידָה הוּא בְּכוּלְהוּ עֲלָמִין [=כאשר כופים את ה"סטרא אחרא", מתעלה כבוד הקב"ה בכל העולמות],

והפירוש בתיבות "כולהו עלמין" הוא לבאר לא רק היכן מאיר האור – אלא, מורה על דרגת האור:

הִינֵינּוּ הָאֹר שְׁחִיא בְּכוּלְהוּ עֲלָמִין בְּשָׁנָה.

כי אור המאיר בפנימיות בא בהתחלקות בכל עולם לפי ערכו, אך רק אור שלמעלה מעולמות הוא ב"כולהו עלמין" בשוה.

99) לקו"ש חכ"ט עמ' 9 ואילך. ובלה"ק – רמז, "חידושים וביאורים בעניני גאולה ומשיח" חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה" עמ' 61 ואילך. וראה שם הערות 50, 54.

[ואור¹⁰⁰ זה נעלה יותר ממה שהי' בתחילת הבריאה, כי: הגם ש"עיקר שכניה" הוא האור שלמעלה מעולמות (לפני הצמצום), ולכן ביכולתו להאיר למטה – מכל מקום, הריהו " האור השייך לזולת", כלומר מצדו הוא בגילוי, רק שהמקבלים אינם יכולים לקבלו מפני גודל האור. ואילו ע"י אתכפיא ואתהפכא נמשך אור שמצד עצמו הוא "למעלה מגדר גילוי" (ראה ביאור מושג זה בהערה¹⁰¹), ורק עבודת האדם פועלת עליו "היפך טבעו" שיבוא לכלל גילוי].

וְאִף שְׁחֵלְשׁוֹן בְּחֵמָאָמֶר הוּא אֹר הַסּוֹבֵב כָּל-עֲלָמִין, מִכָּל-מְקוֹם אִי אֶפְשָׁר לֵאמֹר שְׁחֵבּוֹנָה הוּא שְׁנַמְשֵׁךְ אֹר שְׁהוּא בְּגֵדֵר הָעוֹלָמוֹת אֲלֵא שְׁהוּא סוֹבֵב וּמְקִיף עֲלֵיהֶם,

מבואר בחסידות¹⁰² שמהלשון "סובב כל עלמין" מוכח, שזהו אור שיש לו איזה יחס ושייכות לעולמות (והם תופסים מקום לגביו), אלא שאין שייכות זו באופן של התלבשות פנימית, אלא רק באופן מקיף. אמנם כאן מדובר על דרגה נעלית יותר:

אֲלֵא הַבְּוֹנָה שְׁנַמְשֵׁךְ אֹר נִעְלָה שְׁאִינוּ בְּגֵדֵר עוֹלָמוֹת כָּלָל.

ועל פי זה, שמדובר במדריגת אור שלמעלה לגמרי מהעולמות, מובן דיוק נוסף:

וְלָבֵן קוֹרֵא לְגִילּוֹי אֹר זֶה בְּשֵׁם אֶסְתֵּלֵק.

שהאור הוא כביכול בטבע של "הסתלקות" ורוממות ומופלא מגילוי, ולא אור המאיר בפנימיות (כפי שיבאר לקמן, שבזמן המשכתו גופא הוא בבחינת "רוממות"). ועם זאת, העבודה דאתכפיא ואתהפכא ממשיכה ומגלה בעולם גם אור זה, שאינו שייך לגילוי אפילו לפני הצמצום.

לזה, מענין ה"תגין" בספר תורה – שישנם דברים כל כך נעלים ברזי התורה ש"אותיות" אינם כלים אליהם כלל, ורק מרומזים בתגים. ודוגמתו גם באדם, ממה שרואים במוחש שכאשר אדם מדבר הוא משתמש בשעת מעשה ברמיזה בידיו וכדומה, למרות שאין הרמיזה "כלי" לשכל, אך דווקא ע"י זה הוא "מעביר" את הענינים הכי דקים, אשר אין ביכולתו לבטא במילים. – לקו"ש ח"ט ע' 230.

(102) ראה הנסמן והמבואר בשיחת ש"פ פקודי תשד"מ סכ"ט (התועדויות ח"ב ע' 1105). וראה גם "מאמר מבואר" חוברת ג', בביאור לסעיף ה'.

100) הביאור בקטע זה הוא על פי המבואר בר"ה באתי לגני תשל"א סעיף י'.

101) ביאור הענין בקצרה: המשל לענין "מקיף" הוא מרב המלמד לתלמידו, שישנם עניינים בשכל הרב שאין התלמיד מסוגל להבינם מחמת עומקם (אם זה באופן שחש שיש כאן עומק אלא שאינו משיגו, או למעלה מזה, כאשר כלל אינו קולט שיש כאן עומק נוסף), אך אין הכוונה שעניינים אלה אינם יכולים להתגלות, אלא שהתלמיד במצבו אינו שייך להבינם.

אמנם, ישנם ענינים בשכל שהם בבחינת "מקיף בעצם", שהם למעלה מגילוי, ולכן גם שנמשכים הם באים בבחינת "העלם". והדוגמא

הטעם שפטירת צדיקים נקרא "הסתלקות"

וְלֹכֵן גַּם פְּטִירַת צְדִיקִים נִקְרָאת בְּשֵׁם הַסְתַּלְקוּת, כִּי הַסְתַּלְקוּת הוּא גִּילּוֹי אֹר נְעֻלָּה בְּיֹתֵר.

דְּהִנֵּה יֵשׁ ב' אַנְרוֹת בְּאַנְרַת־הַקֶּן¹⁰³ שְׁמִבְאָרִים עֲנִין הַהַסְתַּלְקוּת. וּבְאַנְרַת הַב' עֲנִין הַהַסְתַּלְקוּת מְבוֹאֵר שֶׁם בְּעֲנִין פֶּרַת חֲטָאת.

על פי דברי הגמרא¹⁰⁴ "מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת". ומבאר רבינו הזקן מהו העניין המיוחד בכפרה של פרה אדומה דווקא, שאליה משוין מיתתן של צדיקים:

דְּהַעֲנִינִים הַנְּעֻשִׁים בְּפָנִים [קרבנות המוקטרים על גבי המזבח] אֵין יְבוּלִים לְבָרֵךְ ג' קְלָפוֹת־הַטְּמְאוֹת [אלא רק על שגגות שבאות מהתגברות נפש הבהמית, ששרשה בקליפת נוגה], כִּי־אִם עֲנִין הַנְּעֻשָׂה בַּחוּץ דְּנִקְא, פֶּרַח הַנְּעֻשִׂית בַּחוּץ.

הפרה האדומה אינה נעשית בעזרה, ואף לא בהר הבית, אלא מחוץ למקדש לגמרי – מקום הרומז לענינים שהם "מחוץ" לגמרי "מתחום" הקדושה. ובחיצוניות נראה שאין מעלתה כקרבנות הנעשים במקום קדוש – אך באמת, היא נעלית יותר מקרבנות הנעשים בפנים, כי הכח לטהר עניין הכי נמוך – טומאת מת שהוא "אבי אבות הטומאה" – נלקח ממקום עליון ביותר, ולכן בכחה לירד למקום הטומאה עצמו ולטהרו. ולכן משוים הסתלקות צדיקים דווקא לפרה אדומה כי בהסתלקות צדיקים מתגלה אור אלוקי נעלה יותר המכפר גם על זדונות הדור, כמבואר שם.

[והוא דוגמת המבואר לעיל בענין האור הנקרא "אסתלק" – שהוא למעלה לגמרי מגילוי, ולכן נמצא גם בתחתון ביותר "בכולהו עלמין"].

וְלֹא מְדַמֵּין מִיְתָתָם שֶׁל צְדִיקִים.

וְהִנֵּה עֵתָה אֵין פֶּרַח אֲדוּמָה, כִּי מִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ הִנֵּה צְרִיד־לְהִיֹּת דְּנִקְא גְּלִינוּ מְאַרְצֵינוּ, אֲבָל אֵירַע סִילוֹקֵן שֶׁל צְדִיקִים [השקול כנגד פרה אדומה].

"הסתלקות" – המשכה למטה באופן של רוממות

וְהִנֵּה בְּעֲנִין סִילוֹקֵן שֶׁל צְדִיקִים יֵשׁ בְּזוֹה ב' מְאַרְרֵי־רַבּוֹתֵינוּ וְזָרָנוּם־לְבָרְכָה: שְׁקוּלָה מִיְתָתָן שֶׁל צְדִיקִים בְּשְׂרִיפַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. קִשָּׁה סִילוֹקֵן שֶׁל צְדִיקִים יוֹתֵר מִחוּרְבַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.

104) מועד קטן כח, א (בתחילתו). ירושלמי

יומא פ"א ה"א.

103) סימנים כ"ז וכ"ח.

ומדוע ארע ענין "קשה" זה –

אֲשֶׁר עַל־יְדֵי כָּל זֶה אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ־הוּא. וּפִירוּשׁ עֲנִין הַסְתַּלְקוּת פִּירוּשׁוֹ כָּל הַרְבֵּימִים כְּבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הִזְקוּ, כְּבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי, כְּבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הַצְּמַח־צֶדֶק, כְּבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר מַחֲרֵ"שׁ, כְּבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר נִשְׁמַת־עֶדֶן וּכְבוֹד־קִדְשֵׁת מוֹרֵי־נְחָמֵי אֲדָמוֹ"ר, שְׂאִין הַכּוֹנֵנָה בְּפִירוּשׁ תִּבְתַּת הַסְתַּלְקוּת שֶׁהוּא עֲלֵיהָ לְמַעַלָּה חֲסוּשׁ־שְׁלוֹם, בִּי־אִם הַכּוֹנֵנָה שֶׁהוּא נִמְצָא לְמַטָּה אֵלָּא שֶׁהוּא בְּכַחֲנִית רוממות.

וכלשון אדמו"ר הזקן: ¹⁰⁵ "ואין זה ענין סילוק האור ממש חס ושלום, דאם כן מאי מעליותא [איזו מעלה יש בכך?], אלא אדרבה, ודאי היא המשכת וגילוי אור אין סוף ברוך הוא, רק... שאי אפשר שיהיה הגילוי בפנימיות בתוך הכלי כי אם בבחינת רוממות, ולכן נקרא אסתלק". ובלשון כ"ק אדמו"ר הרשב"ב: ¹⁰⁶ "מה שכתב אסתלק הוא להורות על הפלאת ורוממות האור שהוא אור מופלא ונעלם שלמעלה לגמרי ממקבלים, והוא בחינת אור מקיף שלמעלה מהשגת המקבלים".

ולפי המבואר נמצא, שהמושג "אסתלק" שנאמר לגבי המשכת האור, וכן המושג "הסתלקות" לגבי צדיקים – רומז לב' עניינים: א', מדריגת האור – שאין זה אור הסובב כל עלמין סתם, אלא אור שאינו בגדר עולמות כלל. ב', אופן המשכתו – גם כשנמשך ומאיר למטה הוא בבחינת רוממות.

הנ"ל נתינת כח לעבודה של "שטות דקדושה"

ועל פי כל הנ"ל, שדווקא בעניין הסתלקות של צדיקים יש אור נעלה ביותר, שמצד זה נפעל כפרה גם על "זדונות" – מובן שיש בזה נתינת כח עצומה לעבודה, שגם כאשר שקועים בעניינים הכי נמוכים וכו', אפשר להתגבר עליהם ולהפכם לקדושה:

וְזֶה תוֹבְעִים מֵאֲתָנּוּ, דוֹר הַשְּׁבִיעִי לְכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הִזְקוּ, וְכָל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין, אִז הִנֵּם אִז מ'הָאֵמָּה דָּאֵם נִימָּ פִּאֲרֵהִינְמָּ אִז נִימָּ אוּסְנְעָה־אֲרַעֲנוּעֵמָּ [=דהגם שאין זה (החביבות) מצד עבודתנו ויגיעתנו], מְכַל־מְקוֹם כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין וְהַעֲבוֹרָה דְדוֹר הַשְּׁבִיעִי הוּא לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׁבִינָה לְמַטָּה מִכּוֹשׁ.

דהיינו, לא רק בעולם הזה באופן כללי, אלא "למטה ממש", בעניינים הכי נמוכים ופחותים. ובמה מתבטאת עבודה זו? –

לְהַפּוֹךְ הַשְּׁמוֹת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, אֲשֶׁר יָדַע אֵינֶשׁ בְּנִפְשֵׁיהָ אִזְ עַר הָאֵט הָאֵם, אִזְ דַּעַם קִאָדָּ פּוֹן נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה נוֹאֵם עַר הָאֵט דָּאֵם אִזְ אֶפְשָׁר אֶמְאֵל נֶאָדָּ נִידְעָרִיקְעָר, [= השטות של נפש הבהמית אשר האדם יודע בנפשו שהדבר קיים אצלו, וכן (להפוך) את ריתחת הנפש הבהמית הקיימת אצלו ולפעמים אף למטה מזה].

כי יש ענינים שהם גרועים אפילו מריתחת הנפש הבהמית מצד עצמה. וכפירוש שמביא רבינו כמה פעמים במה שאומרים "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע" – "אשר ישנם ענינים שאפילו יצר הרע אין מסית עליהם עד כדי כך אין להם מקום באנושיות, אלא שמגרים היצר הרע ומחטיאים אותו יותר על מה שרוצה מצד עצמו"¹⁰⁷.

והנה, גם אדם שהוא בשפל המצב עד כדי כך, עבודתו היא

לְעִשׂוֹת מְזֵה וְלְהַפּוֹךְ אֶת זֶה לְשְׁמוֹת דְּקְדוּשָׁה.

שאותה תכונה של "שטות" וריתחה בלתי מוסברת בענייני העולם – היא עצמה תיהפך להתלהבות בלתי מוגבלת בענינים של קדושה.

סיכום: ההמשכה ע"י העבודה עתה – היא מדריגה נעלית מהגילוי שהיה קודם החטא, כמו סותר בנין שהוא כדי לבנות בנין נעלה יותר. ביאור הלשון "אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין", שנמשך אור שאינו בגדר עולמות כלל ולכן הוא בכלל העולמות בשוה. לכן נקראת המשכת אור זה "אסתלק", שהוא גילוי אור בבחינת רוממות; אבל אין זה על"י למעלה חס ושלום, כמו שפירשו כל הרביים. מטעם זה גם פטירת צדיקים נקראת "הסתלקות", כי נמשך על ידה אור נעלה ביותר, כמבואר באגרת הקודש לרבינו הזקן, שהיא בדוגמת פרה אדומה הנעשית בחוץ ומבררת ג' קליפות הטמאות. צריך לידע חביבות דורנו דור השביעי, ושעבודתו להמשיך השכינה למטה ע"י הפיכת "שטות דנפש הבהמית" ל"שטות דקדושה".

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ סותר על מנת לבנות ♦ אור השייך לעולמות באופן מקיף, ואור שאינו בגדר עולמות כלל ♦ "הסתלקות" – גילוי בבחינת רוממות.

(107) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מה"מ חלק י"ד עמ' תצב. התוודעויות תשמ"ג ח"א עמ' 138. ומקורו בשל"ה שער האותיות אות י'.

סעיף ח'

הכוונה בהסתלקות הצדיק – גילוי אלקות בעולם

(ח) וְזֶהוּ עֲנִינְךָ "צְדִיקָא דְאַתְפֹּטֵר"¹⁰⁸ [צדיק שנפטר],

דְּאִף שְׂבָבֵר הָיוּ כְּמָה הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרִים וְכְמָה קוּשְׁיוֹת וְעֲנִינִים בְּלִתי מוֹבְנִים, הֵינָה כֹּל זֶה לֹא הַסְפִיק. וּבְכִדֵי שְׂיִהִיָּה "אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְקוֹדֶשׁא" בְּרִידָהוּא כְּבוֹלָהוּ עֲלֵמִין", הִיָּה גַם-בֶּן עֲנִין סִילוֹקֵן שֶׁל צְדִיקִים, שְׂוָה קֶשֶׁה לֹא רַק בְּחוֹרְבָן בִּי-אִם יוֹתֵר מִתְחוֹרְבָן. וְתַכְלִית הַפְּוֹנָה כְּזֶה הוּא שְׂעֵל-יְרִיָּוָה. הִיָּה אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְקוֹדֶשׁא-בְּרִידָהוּא.

מקשר העניינים כאן משמע, שלא זו בלבד שהסתלקות צדיקים בעצמו פועל גילוי אלוקי בעולם, אלא שזה בא גם כנתינת כח לעבודתם של בני ישראל. וכפי שפירש רבינו בשיחות בשנת תשי"ז¹⁰⁹ בנוגע להסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ – על פי המשל שמביא בהמשך ההילולא שלו¹¹⁰, "שבשביל נצחון במלחמה מבזבזים האוצרות הכמוסים וחתומים מדור דור", ולכן גילה הרבי הריי"צ הרבה עניינים בתורת החסידות ש"היו כמוסים וחתומים" מזמן הבעל שם טוב. "אך מאחר שלא התמסרו אליו כפי הצורך – לא הספיק גם זה, ואז, כפי שמוסיף הרבי במאמר, משליך המלך חייו מנגד..."

ביאור עבודת "דור השביעי" בפועל

וְזֶה תוֹבְעִים מִכָּל אֶחָד מֵאַתְנֵנוּ שְׂיִדְעוּ אֹז מ'נְעֵפִינְט זִיךְ אִין דוֹר הַשְּׁבִיעִי, [=שנמצאים בדור השביעי], שְׂכָל מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי הוּא שְׂהוּא שְׂבִיעִי לְרֵאשׁוֹן, שְׂתִהְיֶנָּה תְּרֵאשׁוֹן הִיָּה שְׂלֹא חִיפֵשׁ לְעֲצֻמוֹ כְּלוּם וְאֶפִּילוֹ לֹא מְסִירַת-נַפְשׁוֹ. כִּי יָדַע שְׂכָל עֲנִינְוֹ הוּא כְּמוֹ-שְׂבָתוֹב "יִקְרָא שְׂם בְּשֵׁם הַיְוֹ' אֶל עוֹלָם".

וְרוֹגְמַת הַתְּהַנְּת אֶבְרָהָם אֶבִּינוּ שְׂהוּא – גְּעֻקוּמְעֵן אִין אֶזְעֵלְכֶע עֲרֻטְעֵר וְאוּם מ'הָאֵט דְּאֶרְמֵן נִיט גְּעוּוּאוּסְט פֿון גְּמֵלִיכְקִייט, נִיט גְּעוּוּאוּסְט פֿון אִידישְׂקִייט

ומשם הציטוטים שבפנים (תו"מ התועודויות ח"א ע' 20).

110) במאמר של ב' ניסן, סה"מ תשי"ז ע' 154.

108) ראה זהר ח"א עא, ב. נתבאר באגה"ק שם (סימן זך וביאורו).

109) ראה שיחת ש"פ ויקהל-פקודי תשי"ז,

און ניט געוואוסט אפילו פון אלף בית און זייענדיק דארטן האט מען זיך
אָפּגילייגט אָן אַ זייט, און

[=הגיע למקומות כאלה שלא ידעו שם מאלוקות, לא ידעו מיהדות ולא ידעו
אפילו מאלף-בית, ובהיותו שם הניח את עצמו הצידה, ופעל –] "אַל תִּקְרָא
וַיִּקְרָא אֶלָּא וַיִּקְרֵיא",

וַיְדוּעַ שֶׁבְּהַלְמוֹד בְּמַדַּת אֵל תִּקְרָא, שְׁתֵּי הַקְּרִיאוֹת קַיִמוֹת. וְגַם פְּנֵה הָרִי
מְפֹרָשׁ בְּתוֹרַה-שְׁבַבְתָּב וַיִּקְרָא.

מובא בכללי הש"ס¹¹¹ אשר הלימוד "אל תקרי", אינו בא לשלול ולעקור הפירוש
הפשוט, אלא להוסיף עליו. ולפי זה היה אפשר לומר כאן, מכיוון שהנכתב בפירוש
הוא "ויקרא" (שמשמעותו שקורא לעצמו) – הרי הפירוש "ויקריא" (שמקריא
לאחרים) הוא רק כהוספה על כך, אבל אפשר לקיים הפירוש הפשוט בפני עצמו.
וזהו שממשך, שבאמת יש קשר בין ב' הפירושים ותלויים זה בזה – וכדי שיתקיים
"ויקרא" (לעצמו), חייב להיות גם "ויקריא" לאחרים:

מִכָּל-מְקוֹם צָרִיךְ לִידַע אִז אֹיֵב עַר וְיִל אִים זָאל אַיִנְגִּיין דָּער וַיִּקְרָא, מוּז
זיין דָּער וַיִּקְרֵיא. דָּאַרְפֶּסטוּ זָעהן אַז יַעֲנֵער זָאל נִיט נָאר ווִיסן נָאר אַזיך
אַזִּסְרופֶּען. הַנֶּם אַז בִּזוּ אִיצַט הָאט יַעֲנֵער נִיט גִעוואָוסט פֿון גָאַרְנִיט, אָפֶּער
אַיצַט דָּאַרְפֶּסטוּ זָעהן אַז עַר זָאל שְׁרִייען

[= שבאם רוצה שיצליח בידו ה"ויקרא", חייב להיות ה"ויקריא". עליך לוודא
שהזולת לא רק ידע אלא גם יכריז ויפרסם. הגם שעד עכשיו אותו אחד לא ידע
ממאומה, אך כעת עליך לוודא אשר הוא יזעק –]

"אַל עוֹלָם", נִיט [=לא] "אַל הָעוֹלָם",

[והחילוק ביניהם: "א-ל העולם" פירושו, א-ל של העולם]– הַיִינוּ שְׂאַלְקוֹת הוּא
עֲנִין בְּפָנֵי עֲצָמוּ וְעוֹלָם עֲנִין בְּפָנֵי עֲצָמוּ, אֶלָּא שְׂאַלְקוֹת מוֹשֵׁל וְשׁוֹלֵט עַל
הָעוֹלָם,

– בִּי-אִם [יכריז "א-ל עולם", שפירושו]– שְׂעוֹלָם וְאַלְקוֹת הוּא פּוֹלָא חַד.

שהעולם בטל לגמרי וחדור באור האלוקי, "אין עוד מלבדו". כמבואר בלקוטי-
תורה, שגם אומות העולם מאמינים במציאות הבורא, "אך הם בבחינת פירוד להיות
בחינת יש ודבר בפני עצמו", כלומר שהעולם הוא "מציאות" אלא שמקבל את

(111) ראה ספר "הליכות אלי" פרק ג'. אנציקלופדיה תלמודית ערך "אל תקרי". וש"נ.

חיותו מהקב"ה. אבל "אברהם הנה היה עומד וצוח בשם ה' אל עולם. פירוש שהשם הוי' הוא אל עולם כולא חד, ולא אל העולם. . אינו כן. . אלא שם הוי' ברוך הוא הוא מתלבש תוך כל עלמין והם רק לבושים וטפלים אליו יתברך וכולא חד ממש". כלומר, שכל העולם מלכתחילה אינו אלא ביטוי לכח האלוקי שנמצא בו.

סיכום: התכלית בהסתלקות צדיקים שיהי' "אסתלק יקרא דקוב"ה". עבודת דור השביעי היא דוגמת הראשון אברהם אבינו, לפרסם אלקות - "אל תקרא ויקרא אלא ויקריא". וכדי להצליח ב"ויקרא" בעצמו, חייב להיות "ויקריא", שגם אם הזולת לא ידע ממאומה - יכריז מעתה (לא "אל העולם", שאלוקות מושל על עולמות, אלא) "אל עולם", שעולם ואלוקות כולא חד.

נושאים ומושגים בסעיף: ♦ "אל העולם" ו"אל עולם".

סעיף ט'

כיצד יכול כל אחד לעבוד עבודת אברהם?

(ט) וְאֵת כִּי מִי הוּא זֶה וְאֵיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ [=הכין את לבו והכשירו¹¹² עד שהוא יכול] לְאמֹר, "אֲעֲבֹד עֲבוֹדַת אַבְרָהָם אֲבִינִי",

מִכָּל־מְקוֹם אֲפָם קָצְחוּ שְׂיִיךְ לְכָל־אֲחֵר־וְאֶחָד וּמְחִיב בָּזֶה וְנִתְּנֵנוּ לוֹ תְּפִחוֹת עַל זֶה

ומפרט כאן ג' ענינים:

א', "אפס קצחו שייך לכל אחד ואחד" – כלומר, שלכל אחד מצד עצמו יש שייכות לעבודת הראשון. ולדוגמא: ידוע שאברהם אבינו "הוריש" לכל ישראל את העניין של מסירות נפש על קידוש ה'. ולכן, הגם שישנו ריחוק הערך בין עבודתנו לבין דגת עבודת אברהם, עם זאת, בכל אחד מישראל בלי יוצא מן הכלל, טמונים כוחות הקשורים עם עבודתו ומדריגתו של אברהם.

ב', "ומחוייב בזה", דהיינו, שמוטלת עליו חובה להתייגע ולהתדמות בעבודתו לעבודת אברהם עד כמה שידו מגעת, וכפי שהביא בסעיף ג' מדברי תנא דבי אליהו "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי".

ג', "וניתנו לו הכוחות על זה" – דהיינו שבנוסף לשייכות שיש לו מצד עצמו לכך, ניתנו לו עוד כוחות מיוחדים כדי שיוציא כוחו אל הפועל, ויתנהג בהתאם לעבודת אברהם. וממשך לבאר – מהי הנתינת כח שניתנה לנו? הנה זהו

עַל־יְדֵי תַּחֲנֻנָּה שְׁהָרָאנוּ תְּרַאשׁוֹן וּמִמֶּנּוּ וְאֵילָף עַד, וְעַד בְּכֻלָּל, תַּחֲנֻנָּה שְׁהָרָאנוּ בְּבוֹד־קִרְבָּנֵי מוֹרֵי־נַחְמֵי אֲדָמוֹ"ר, שְׂחֵם סָלְלוּ אֶת תְּהַרְדָּ וְנִתְּנֵנוּ לָנוּ בַּחוֹת עַל זֶה.

וְזֶהוּ גּוֹפֵא תַּחֲבִיבוֹת דְּדוֹר תְּשִׁבְעֵי שְׂפִמָּה בַּחוֹת נִיתְּנוּ וְנִתְּנָלוּ בְּשִׁבְלָנוּ.

"אתרעיי", מלשון רצון. וגם ע"פ משמעות זו ניתן לפרש בפנים: מי הוא זה אשר יחפוץ לבו לומר. וכו'.

(112) "ערב לבו" – על פי לשון הכתוב ירמיהו (ל, כא): "מי הוא זה אשר ערב את לבו לגשת אליי". ובפנים הוא ע"פ פי' הרד"ק. ובתרגום

ומוסיף כאן עוד פרט בחביבות של דור השביעי: שמכיוון שלצורך עבודתם ניתנו כוחות נעלים ביותר, שלא נתגלו בדורות הקודמים – הנה זה עצמו חביבות ומעלה שיש בדור זה על דורות שעברו.

מדריגת משיח – "ונשא מאד"

וְעַל־יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּאוֹפֶן כָּזֶה יוֹמֵשֶׁף עֵיקַר שְׂכִינָה לְמַטָּה פְּעוֹלִים תְּהֵאֵת הַנְּשָׂמִי וְהַחֲזָמִי, וְיִהְיֶה עוֹד בְּמַדְרִיגָה נְעִלִית יוֹתֵר גַּם מְקוֹדֵם הַחֲמָא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב¹¹³ בְּמִשִּׁים "וְנָשָׂא מְאֹד" יוֹתֵר מְאֹדִם הָרְאִשׁוֹן וְנִאֲפִילוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה קִדְּם הַחֲמָא.

"מאד" הנאמר במשיח הוא אותיות "אדם", אך בצירוף אחר – היינו שיהיה במדריגה נעלית יותר מאדם הראשון¹¹⁴.

ובזה מוסיף על הנאמר בסעיף הקודם: לעיל התבאר שלעתיד תהיה ה"דירה בתחתונים" בעולם באופן נעלה יותר מכמו שהיה קודם החטא (כי מוכרח לומר שהירידה הייתה לצורך עליה גדולה יותר). אמנם כאן מוסיף, שגם מדריגת משיח עצמו תהיה נעלית יותר אף ממדריגת אדם ראשון.

נשיא הדור משיח שבדור

וּכְבוֹד־קְדֻשָׁת מוֹדֵרֵי־נְחָמִי אֶרְמוּ"ר
ובעת אמירת המאמר הוסיף כאן: "שהוא הרי הי' מבית דוד",
אֲשֶׁר "אֵת"¹¹⁵ חָלִינוּ הוּא נָשָׂא וּמְכַאֲבֵינוּ סְבָלָם", "וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ
מְדוּכָא מְעוֹנוֹתֵינוּ",

[אשר פסוקים אלה מדברים אודות מלך המשיח]

חֲרֵי כְּשֵׁם שְׂרָאָה בְּצַרְתָּנוּ, הִנֵּה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ [וכתרגומו –] וּבְעֵגְלָא דִּירְדָן
יִנְאָל צֵאֵן מְרַעִיתוֹ מִגְּלוֹת הַדּוֹחָנִי וְגְלוֹת הַנְּשָׂמִי גַם יַחְדָּיו, וְיַעֲמִידֵנוּ בְּקָרְן
אוֹרָה¹¹⁶.

¹¹³ על פי לשון הגמרא (ברכות יז, א),

שר' אלכסנדרי היה אומר אחר תפלתו "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה".

¹¹⁴ ישעיה נב, יג.

¹¹⁵ ראה גם סה"מ תרל"ה ח"א עמ' רסה

ואילך. תרח"צ עמ' ר.

¹¹⁶ (115) ישע' נג, ד"ה.

לשונו במאמר מיוסד על דברי המדרש¹¹⁷, שכאשר משה רבינו ביקש מהקב"ה להכנס לארץ ישראל "אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך יגיעי וצערי שנצטערתי על ישראל עד שיהיו מאמינים לשמך, כמה צער נצטערתי עליהם במצות עד שקבעתי להן תורה ומצות, אמרתי כשראיתי בצרתן כך אראה בטובתן, ועכשיו שהגיע טובתן של ישראל אתה אומר לי לא תעבור את הירדן הזה?!" היינו שאצל רועי ישראל, הצער שסבלו בשביל ישראל מהוה טעם שבשכר זה יביאו להם את הגאולה.

[ובהערה כא במאמר מציין לדברי המדרש¹¹⁸ שדורש את הפסוק¹¹⁹ "ויתא ראשי עם" – שלעתיד לבוא משה רבינו יכניס את הדור שמת במדבר לארץ ישראל, "תהא בצידן ותבוא עמהן". ובדומה לכך בנשיאי כל הדורות].

אָבֵל כָּל זֶה הוּא עֲדֵינ רַק גִּילוּיָם, וְעוֹד יוֹתֵר – שְׂיִקְשֶׁר נִיאַחַד אוֹתָנוּ בְּמַהוּת וְעֲצָמוֹת אֵינְסוּף פְּרוּךְ־הוּא.

כפי שנתבאר לעיל, שהעיקר הוא לא אורות וגילויים, אלא התגלות העצמות.

וְזוּהוּ פְּנִימִיּוֹת הַבּוֹנֵה שֶׁל יְרִידַת וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וְעֲנֵן הַחֲמָא וְתִיקוּנוֹ וְעֲנֵן סִילוֹקֵן שֶׁל צְדִיקִים שְׁעַל־יְדִיָּוָה יִהְיֶה אִסְתַּלַּק יִקְרָא דְקוֹדֶשׁ־אֱ־בְרִיךְ־הוּא.

הגילוי האלוקי בזמן הגאולה

וּבְשִׂיּוּצֵיאָנוּ מִהַגְּלוּת בְּיַד רַמְהָ¹²⁰ וּלְכָל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה אוֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם¹²¹
יִהְיֶה "אוֹ" יְשִׁיר מוֹשֶׁה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל גּוֹ¹²² וְ¹²³

ומסיים בשירת משה:

"הֲנִי' יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד"¹²⁴,

(122) בשלח טו, א.

(117) מדרש רבה פרשת ברכה.

(123) לכאורה הכוונה על פי דברי הגמרא (סנהדרין צא, ב. הובא בפירוש רש"י על הפסוק): "או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה", שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן התורה". היינו, ששירת הים מרמזת על העניינים דלעתיד לבוא.

(118) במדבר ר"פ ט"ז, יג.

(119) ברכה לג, כא.

(120) ע"פ לשון הכתוב, בשלח ("פרשתינו"

כדלעיל סעיף ד') יד, ח.

(121) ע"פ לשון הכתוב בא י, כג (ולהעיר

שיר"ד שבט תשי" – יום הסתלקותו של כ"ק

(124) בשלח טו, יח.

אדמו"ר הרי"צ – חל בש"ק פ' בא).

שפסוק זה מוסב על הגילוי לעתיד לבוא, כמובא בפירוש רש"י שם¹²⁵: "בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבא שכל המלוכה שלו".

ולכאורה כוונתו בהבאת הפסוקים לרמז גם על השלבים והמדריגות שיהיו בזמן הגאולה: יציאת בני ישראל עצמם מהגלות; הגילוי האלוקי חודר ומאיר גם ב"מושבותם", בחלקם בעולם ובעניינים הגשמיים שנתבררו ונודכחו ע"ע עבודתם; ועד שיהיה "ה' ימלוך לעולם ועד", שבעולם כולו יתגלה האור האלוקי.

וְכִמּוֹ שֶׁהוּא בְּנִסְחַת הַתְּפִלָּה וְגַם בְּלִשׁוֹן תְּרַגְמוֹם הַהוֹי' מְלֻכּוּתִיהָ קָאִים לְעֵלָם וְלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא.

"שהתרגום¹²⁶ ענינו הוא פירוש הלשון הקדש וגילוי" – היינו שמורה על כך שהעניינים באים בהמשכה ובגילוי יותר בעולם.

וּמִסְיָמִים [בנוסח התפילה] וְהִיָּה הוֹי' לְמִלְכָּה וְגוֹ' הוֹי' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד¹²⁷, שְׁלֹא יְהִיָּה חֵילוֹק בֵּין הוֹי' וְשְׁמוֹ,

מובא בגמרא¹²⁸, שבזמן הזה, שם השם נכתב יו"ד ה"א וי"ו ה"א, ונקרא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד; שזה מורה ששם הוי' בעצמו אינו מתגלה, אלא רק באופן של צמצום והסתר, כדרשת הגמרא שם על הפסוק "זה שמי לעלם", שנכתב חסר וי"ו "לשון העלמה". אך לעתיד לבוא, אומרת הגמרא, יהי' השם נקרא ככתבו – שזה מורה על כך שיהי' הגילוי של שם הוי' (שם המפורש) כפי שהוא.

שְׁכַלְזָה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי סִילוֹקָן שָׁל צְדִיקִים, שְׁקֻשָּׁה יוֹתֵר גַּם מְחוּרְבָן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.

והוא יגאלנו

וְכִינּוּן אִז מְ'אִיז שׁוֹיִן דִּי אֲלַע עֲנִינִים דִּירְבֵּנְעֵנְא נִנְעֵן [=שכבר עברנו כל ענינים אלה],

הנה עבשיו אין תדבר תלוי אלא פנו – דור השכיעי. וננפה ועתה ויד מיטין רבי' דא למטה אין א גוף [= להתראות עם הרבי כאן למטה בגוף] ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו.

(127) זכריה יד, ט.

(128) פסחים נ, א.

(125) בשלח טו, יח. ד"ה "מקדש".

(126) לקו"ת שבעה כ' במאמר.

תוכן הביטוי "למטה מעשרה טפחים" ביאר רבינו בשיחת קודש¹²⁹, ונקודת העניין בקצרה:

ידוע בדיני שבת ש"רשות הרבים" היא דווקא "למטה מעשרה טפחים"¹³⁰, אך לא למעלה מכך. ומבאר האריז"ל¹³¹ שרשות הרבים רומזת לענין הפירוד מאלקות, אך "רשות היחיד" רומזת לאחדות עם "יחידו של עולם". והנה, אמרו רז"ל¹³² "כלו כל הקיציץ", כלומר שמצד למעלה, בדרגא ששם אינו שייך פירוד מאלקות, ישנו כבר עניין הגאולה. אך כדי שהגאולה תומשך למטה, על זה אמרו "אין הדבר תלוי אלא בתשובה"; אשר כל המושג של תשובה שייך רק בעולם הפירוד כו'.

ולכן, כאשר מדובר על עניין הגאולה, מדגישים שאין הכוונה לגאולה הנמצאת כבר למעלה ברוחניות, אלא לגאולה שצריכה להמשך למטה ע"י תשובה, גאולה כפשוטה, שזה דווקא "למטה מעשרה טפחים".

130) שו"ע אדה"ז או"ח סי' שמ"ה סי"ז.

131) מובא בתניא פל"ג.

132) סנהדרין צז, ב.

129) שיחת מוצש"ק פ' בשלח, יו"ד שבט

תשל"ז קרוב לסופה (שיחו"ק תשל"ז ח"א ע' 452

ואילך).

מילואים

לסעיף א', הדרגות בעניין "שכינה":

בלשונו במאמר מדגיש, שקאי לפי הפירוש שמלכות נקראת שכינה רק כשנעשית עתיק לבריאה, ובהיותה באצילות "לא שייך לשון שכינה"; ובכל זאת "אין זה סותר" שיש שכינה גם למעלה מאצילות, ואף למעלה יותר גם באור שלפני הצמצום.

ולכאורה, גם בזה יש חידוש במאמר דידן לגבי המבואר בהמשך תרס"ו (שנסמן בהערה ה' במאמר), כי שם משמע, אשר דווקא להשיטה שגם מלכות כפי שהיא באצילות נקראת שכינה – כי היא מקור לגילוי בעולמות – אפשר לומר שגם האור השייך לעולמות לפני הצמצום נקרא שכינה. אמנם, במאמר כאן מדגיש ש"שכינה היא בכל מקום לפי עניינו", ולכן, "שכינה" לגבי אצילות הוא מלכות רק כפי שהיא יורדת לבריאה, אמנם במדרגת האור שלפני הצמצום, שייך לקרוא לגילוי האור לעצמו השייך לעולמות בשם שכינה מצד שהוא מקור לגילוי בעולם.

לסעיף ג', ביאור אדמו"ר הרי"צ במעלת מסירות נפשו של אברהם אבינו, שלא חיפש מסירות נפש:

יש לציין כי בהתוועדות הראשונה שערך רבינו לאחר הסתלקותו של הרבי הרי"צ, בשבת יתרו תש"י, הזכיר מעלה זו ש"לא חיפש מסירות נפש" כלפי הרבי הרי"צ בעצמו, אשר כל מציאותו הייתה רק בשביל כלל ישראל וכו' (תו"מ התוועדויות ח"א ע' 11 ואילך).

לסעיפים ג"ד:

מהמבואר בסעיף ד' – מעלת עולם הזה שהוא "יש מאין" ולכן בו מתגלה העצם – יש לכאורה תוספת ביאור למה שנתבאר בסעיף שלפניו, אודות "כל השביעין חביבין":

בסעיף ג' ביאר, אשר לשון המדרש "כל השביעין חביבין" (ולא "כל החביבין שביעין") – מורה על כך שהחביבות של השביעי היא מצד עצם היותו שביעי (ולא שבגלל מעלה מסוימת הוא חביב, אלא שיש לכך גם "סימן" ומתבטא בכך שהוא שביעי), ואם כן הוא נעלה מכל השבעה שלפניו; ואילו בהמשך מביא את דברי אדמו"ר הרי"צ, שמעלת השביעי היא היותו "שביעי לראשון", ואדרבה, בראשון יש מעלה לגביו.

בהמשך לזה, בסעיף ד', מביא את מעלת עולם הזה, אשר התהוותו דווקא היא בכח העצמות (לא כשאר העולמות הרוחניים שהם "גילויים"), ועד שזה מתבטא בעובדה ש"נדמה לו שמציאותו מעצמותו". אך כדי לגלות את האמת שבענין זה – שזה ש"נדמה לו שמציאותו מעצמותו" הוא מפני ששרשו בעצמות – צריך לעבוד ולזכך את העולם ע"י אתכפיא ואתהפכא – או במילים אחרות: ע"י גילוי אור – ואז נעשה העולם הזה דירה לו יתברך, לעצמותו ומהותו.

ולכאורה, בדומה לכך הוא הביאור בענין "כל השביעין חביבין":

כאשר ישנו ענין שנמשך ומתגלה עד למטה מטה, מבחינת "ראשון" עד בחינת "שביעי" [כפי שהתבטא בזה שהגילוי הרוחני שנמשך ע"י הראשון (ובמדריגות רוחניות "רקיע"), נמשך עד לדור השביעי ו"מהרקיע לארץ"] – ניתן לפרש זאת בשני אופנים:

(א) זהו ביטוי לגודל מעלת האור שנמשך – שמצד ה"בלי גבול" שלו אין הוא מוגבל רק לעניינים רוחניים, אלא יכול להימשך אפילו במקום של גבול וגשמיות (וכמו שמצינו גם בגשמיות, כשאבוקה מאירה למרחוק – הרי ככל שתאיר במקום מרוחק יותר, הרי זה הוראה על גודל האור שלה, של האבוקה). ובאופן זה, הרי, ראשית – יש בזה טעם וסברא (מובן בשכל שהמשכה שמגיעה למטה יותר ניכרת בזה מעלת האור); ושנית – אין זה נוגע למטה מצד עצמו, אלא זה רק ביטוי ליכולת העליון לירד ולהימשך (וכמו שכל הנכתב ע"י אצבעות היד, שאין "חשיבות" למציאות האצבעות, כי אם רק אמצעי וכלי להעביר את השכל).

(ב) ההמשכה בגשמיות היא דבר חדש – ישנה כוונה ומטרה בעצם ההמשכה בגשמיות. ובלשון שמובאת בפנים המאמר "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" – שאין זה עניין של טעם וסברא, כי אם "תאוה" (וכפתגם אדמו"ר הזקן בענין זה "אויף אַ תאוה איז קיין קשיא" – "על "תאוה" אין שייך קושיא").

ובדוגמת זה גם בענין "כל השביעין חביבין":

כפי שנתבאר במאמר, בהמשכה בדור השביעי, ובהמשכה לארץ דווקא – ישנו ענין חדש, שנמשך לא רק "גילויים" אלא "עצמות"; דבר נעלה יותר שלא נפעל בהמשכה מרקיע לרקיע. ולכן, החביבות של השביעי היא מצד עצמו (לא רק כהמשך וגילוי המעלה של הדרור שקדמוהו). אמנם, כדי לפעול ענין זה גופא – ההמשכה למטה בארץ – זהו דוקא ע"י המשך עבודת הראשון, במסירות נפש לפרסום אלוקות בעולם. כי דווקא מעלת ה"גילוי" שבראשון, בכוחה לגלות ולפעול את הכוונה של "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"!

1) בכמה פרטים שבביאור זה – ראה גם לקו"ש ח"ח עמ' 190 (לגבי תורה ומצוות), ח"ח ע' 409 ובהערות שם (לגבי הבחירה בנשמות ישראל וקיומם התומ"צ; נשמה וגוף). ובכ"מ.

בסעיף ד', הפתיחה לביאור אדה"ז בדברי המדרש "נתאוה בו' דירה בתחתונים":

להעיר שלשון המדרש היא שהקב"ה נתאוה שיהי' לו דירה בתחתונים "כשם שיש בעליונים . . כשם שיש לי בעליונים". ועפ"ז מובן עוד יותר הצורך בפירוש ובהוכחה שעיקר הכוונה היא דווקא "בתחתונים".

בסעיף ד' "אי אפשר לומר שהעצמות הוא בשביל גילויים":

לכאורה, כדי להוכיח שאין הכוונה בעולמות העליונים, מהטעם שאין לומר שהעצמות הוא בשביל גילויים – אין נוגע זה שכח העצמות ישנו בהתהוות עולם הזה דווקא (ונוגע לכאורה רק למבואר בהמשך שהכוונה בו). וכן היו שפירשו בכוונת דברי רבינו כאן (ראה הערות התמימים ואנ"ש תות"ל המרכזית 770, גליון י' שבט תשס"ט, ע' 40 ואילך. עיי"ש שהאריכו להוכיח כן מלשון המאמר, ועפ"ז משתנה הביאור במה שמביא במאמר מאגה"ק כהקדמה לזה, ועוד).

אמנם, בפנים הביאור כתבנו את הביאור הרווח בדברי רבינו, שכוונתו בהקדמת המבואר באגה"ק היא שדווקא בכריאת עוה"ז ישנו כח העצמות, ולכן אי אפשר לומר שכח העצמות שבעוה"ז הוא בשביל הגילויים שבעולמות העליונים; וכן משמע קישור הדברים בכמה מקומות שמביא עניין זה.

ואולי יש להמתיק, שלפי הבנה זו יש עוד הוספה בביאור השני שכותב במאמר (שאי אפשר לומר שעצמות הוא בשביל גילויים) לגבי הביאור הראשון (שהאורות דאצילות הם ירידה): לפי הביאור הראשון רק מציאות עולמות העליונים (שהם ירידה) מוכיחה שאין הם הכוונה. אך, לפי הביאור השני, הרי זה מוכח (לא רק מצד "למעלה", מצד הכח המהוה כפי שהודגש בפנים הביאור, אלא) גם מצד מציאות העולם הזה, שאי אפשר לומר שכח העצמות שנמצא בו הוא בשביל גילויים.

לאידך יש לציין, כי במאמרים אחרים (מצותה משתשקע תשי"ט, ועוד) מובא באופן אחר קצת – כי מכיוון שכוונת הבריאה (ה"נתאוה") הוא בעצמות, הרי אין לומר שהעצמות הוא בשביל גילויים שבעולמות העליונים. ובמאמרים אלו אכן לא מביא בקשר לזה את המבואר באגה"ק שדווקא בכריאת היש בעוה"ז יש את כח העצמות (אלא רק בהקשר לכך שגילוי העצמות שייך רק בעוה"ז).

מוקדש

לב"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לרגל מלאות שישים ואחת שנה לנשיאותו

יה"ר שיראה הרבה נחת מבניו - התמימים בפרט,

משלוחיו, חסידיו, וכלל ישראל - בכלל

ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו

וישמיענו תורה חדשה מפיו

בגאולה האמיתית והשלימה

תיכף ומי"ד ממי"ש

•

נדפס על-ידי תלמידי התמימים

תות"ל - בית משיח - 770

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

